

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ (ΠΜΣ)
«ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ»

Κούρη Χαρτογραφήσεις και Συσκευές Εμφυλοποίησης:
Δυνητικές Χωρικότητες, Ψηφιακά Σώματα και Επιθυμία στα Δίκτυα Γνωριμιών
Grindr και PlanetRomeo

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Γρηγόρης Γκουγκούσης

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή:

Αθηνά Αθανασίου, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Ειρήνη Αβραμοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Δήμητρα Κόφτη, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Γρηγόρης Γκουγκούσης, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα

Στις φίλες και τους φίλους που ακολουθούν λοξές πορείες

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία γράφτηκε υπό απαιτητικές συνθήκες, σε προσωπικό και πολιτικό επίπεδο, που ορίστηκαν από μια σειρά αποστάσεων, που μας θυμίζουν γιατί δεν (μπορούμε να) είμαστε μόνοι. Θέλω να ευχαριστήσω τις/τους συμφοιτήτριες/ές του ΠΜΣ για την εμπειρία των τελευταίων δυο χρόνων, και όλες/ους τις καθηγήτριες/ες του τμήματος Ανθρωπολογίας για την καθοδήγηση, την έμπνευση, όσα μου έμαθαν και όσα ανταλλάξαμε τα τελευταία πέντε χρόνια της ενεργής μου συμμετοχής στο τμήμα. Ιδιαίτερα ευχαριστώ την επιβλέπουσα της παρούσας εργασίας, Αθηνά Αθανασίου, για την έμπρακτη στήριξη και την διαρκή έμπνευση που έπαιξαν καταλυτικό ρόλο για τις σπουδές μου στην Ανθρωπολογία. Οι κριτικές της σκέψεις, τα σχόλια, ο τρόπος που αντιλαμβάνεται την θεωρία, πάντα με συντροφεύουν όταν γράφω. Επίσης, ευχαριστώ τον Κώστα Μπουρλή, την Στεφανία Γκουγκούση, την Ειρήνη Γκαζίου που πάντα πιστεύουν σε εμένα, την Νατάσσα Τσάκωνα για την καθημερινή στήριξη και επικοινωνία όσο γράφαμε τις διπλωματικές μας, και τον Σταύρο για την υπομονή και την συντροφιά στην επιβεβλημένη απόσταση. Τέλος, οφείλω το μεγαλύτερο ευχαριστώ στους συνομιλητές μου για την εμπιστοσύνη και το συναισθηματικό υλικό που μοιράστηκαν μαζί μου. Χωρίς εκείνους δεν θα μπορούσε να υπάρξει αυτή η εργασία.

Περιεχόμενα	
Περίληψη	6
Abstract.....	7
1. Εισαγωγή	8
2. Queer On-line: Δυνητικοί Χώροι της Κουήρ Οικειότητας.....	12
2.2. Digital Cruising: Ο Κουήρ Χώρος από τα Περιθώρια της Πόλης στο Επίκεντρο των Ψηφιακών Μέσων	17
2.3. ‘Queer Cartographies’: Χαρτογραφώντας τα Ίχνη της Κουήρ Σχεσιακότητας	22
2.4. Ενοικήσεις στο Παράδοξο της Δυνητικότητας.....	32
3. Profile-Making: Επιτελώντας την Σεξουαλικότητα της Πλατφόρμας.	36
3.1 Το Ψηφιακό Αρχείο των Ηδονών	38
3.2. Κυβερνοσαρκικότητες.....	41
3.3 Η οικονομία της επιθυμίας και της αναγνώρισης	47
4. Συν-αισθηματικές Ευθυγραμμίσεις και η Ψηφιακή Υλοποίηση των Σωμάτων	54
4.1. Αναλαμβάνοντας Επιθυμητικές Τεχνολογίες του Εαυτού.....	59
5. Επίλογος: Κουήρ Χαρτογραφήσεις, Συσκευές Εμφυλοποίησης και τι μετά;.....	64
Πηγές-Βιβλιογραφία	68

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτελεί μια ανθρωπολογική διερεύνηση των χρήσεων των εφαρμογών Grindr και PlanetRomeo, των δυο πιο δημοφιλών γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών για γκέι άντρες παγκοσμίως, με χιλιάδες καθημερινούς χρήστες στην Ελλάδα και εκατομμύρια ανά τον κόσμο. Αντλώντας από μεθόδους της ψηφιακής εθνογραφίας, όπως είναι η ψηφιακή συμμετοχική παρατήρηση, η κριτική ανάλυση του πλαισίου διεπαφών και της ευρύτερης αρχιτεκτονικής των εφαρμογών, άτυπες συνομιλίες με μεγάλο αριθμό χρηστών, και σε βάθος συνεντεύξεις με 19 από αυτούς, το ερευνητικό μου ενδιαφέρον αφορά το ευρύτερο πεδίο της κούηρ σχεσιακότητας και κοινωνικότητας στις διατομές τους με την συνθήκη της ψηφιακότητας. Η διερεύνηση αυτού του πεδίου επιχειρείται μέσα από μια κριτική εμπλοκή με τις βασικές λειτουργίες των δυο εφαρμογών γνωριμιών: την υβριδοποίηση του online και του offline χώρου, μέσα από την χρήση των τεχνολογιών GPS που εντοπίζουν την τοποθεσία των χρηστών προκειμένου να τους φέρουν σε επικοινωνία και την ψηφιακή αναμεσοποίηση του σώματος, μέσα από τη διαδικασία παραγωγής ενός προφίλ, κατά την οποία οι γκέι άντρες καλούνται να φιλοτεχνήσουν την ψηφιακή τους παρουσία μέσα από συγκεκριμένες επεξεργασίες και στυλιζαρίσματα της σεξουαλικότητας και της επιθυμίας. Ακολουθώντας μια κούηρ φαινομενολογική προσέγγιση, συνδυασμένη με τις θεωρίες της δυναμικοποίησης, της επιτελεστικότητας του φύλου και της υλοποίησης των σωμάτων, ο σκοπός της παρούσας εθνογραφικής έρευνας είναι να αναστοχαστεί γύρω από τους τρόπους που έννοιες όπως ο χώρος, το σώμα, η σεξουαλικότητα και η επιθυμία βιώνονται, ανακατασκευάζονται, και επιτελούνται ψηφιακά, ως αμφίσημες διαδικασίες που είναι διαρκώς υπό διακύβευση, κινούμενες μεταξύ των υποσχέσεων των δικτύων γνωριμιών για την παροχή ενός χώρου κούηρ διαφυγών, και την λειτουργία τους ως συσκευών ηγεμονικής εμφυλοποίησης και υποκειμενοποίησης, μέσα από την εγκατάσταση και αναπαραγωγή συγκεκριμένων οικονομιών της επιθυμίας και της αναγνώρισης.

Λέξεις κλειδιά: dating apps, κούηρ φαινομενολογία, επιθυμία, σώμα, υποκειμενοποίηση, ψηφιακά μέσα

Queer Cartographies and Gendering Devices: Virtual Spaces, Digital Bodies and Desire in the Grindr and PlanetRomeo dating apps

Grigoris Gkougkousis

Abstract

This thesis is an anthropological inquiry of the uses of the Grindr and PlanetRomeo apps, the two most popular geosocial dating networks for gay men globally, with thousands of daily users in Greece and millions around the world. Drawing on digital ethnography methods, such as digital participant observation, critical interface analysis, casual online chatting with a big number of users, and in-depth interviews with 19 of them living in Athens and other locations across Greece, my main research interest lies in the broader field of queer relationality and sociability in their intersection with digitality. I seek to examine these questions through a critical engagement with the main operations of the two platforms: the hybridization of online and offline space, through the use of the GPS technology which locates the users' location in order to connect them; and the digital remediation of the body, through the process of profile-making, in which, gay men are called to curate their digital presence through certain editings and stylization of their sexuality and desire. Following a queer phenomenological approach, combined with theories of virtualization, gender performativity and the mattering/materialization of bodies, the aim of this ethnographic research is to reflect on the ways that concepts like space, the body, sexuality and desire are experienced, reconstructed, and performed digitally, as ambivalent processes which are always at stake, moving between the dating networks' promise for providing a space of queer fleeting points, and their operation as devices of hegemonic gendering and subjectivation, through the establishment and reproduction of specific economies of desire and recognition.

Key words: dating apps, queer phenomenology, desire, body, subjectivation, digital media

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, η ραγδαία εξάπλωση της χρήσης των ψηφιακών τεχνολογιών και η ολοένα και διευρυνόμενη υπολογιστικοποίηση και ψηφιοποίηση της καθημερινής ζωής έχουν αναντίρρητα φέρει σημαντικές αλλαγές στο επίπεδο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και των σχέσεων οικειότητας, με μια από τις πιο σημαντικές να είναι η πλήρης εδραίωση της πρακτικής του online dating στο πεδίο των διαπροσωπικών σχέσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, ενώ ήδη από τα πρώτα χρόνια μαζικής πρόσβασης στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας το διαδίκτυο έχει χρησιμοποιηθεί ως ένας προνομιακός χώρος έκφρασης, επικοινωνίας και επιτέλεσης της ομοερωτικής σεξουαλικής επιθυμίας, την τελευταία δεκαετία, μέσα από την κυκλοφορία των εφαρμογών γνωριμιών (dating apps) για smartphones, οι πρακτικές του online dating έχουν λάβει καινούριες διαστάσεις και νοηματοδοτήσεις μέσα από την εδραίωση νέων όλο και περισσότερο πολυμεσικών επιτελέσεων και μορφών επικοινωνίας, ενώ έχουν καθιερωθεί ως ένας σχεδόν επιβεβλημένος δρόμος για την αναζήτηση της σεξουαλικής επικοινωνίας και σχεσιακότητας, ιδιαίτερα μεταξύ των γκέι αντρών. Με αυτόν τον τρόπο, τα δίκτυα γνωριμιών αποτελούν έναν προνομιακό τόπο για την κριτική διερεύνηση των σύγχρονων τρόπων κατασκευής της σεξουαλικότητας αλλά και ένα σημαντικό μέσο προσέγγισης και επεξεργασίας ευρύτερων ζητημάτων που αφορούν το φύλο και το σώμα των γκέι αντρών μέσα από την διαρκώς εντεινόμενη ψηφιακή τους διαμεσολάβηση.

Εκκινώντας από αυτή την παραδοχή, στην παρούσα εργασία επιχειρώ τη διερεύνηση του πεδίου της ομοφυλοφιλικής σχεσιακότητας και κοινωνικότητας στις διατομές τους με την συνθήκη της ψηφιακότητας μέσα από μια ψηφιακή εθνογραφία στα δυο πιο δημοφιλή dating apps για γκέι άντρες¹, Grindr και PlanetRomeo (στο εξής Romeo), που συνολικά μετρούν περισσότερους από 15 εκατομμύρια χρήστες παγκοσμίως, και χιλιάδες στην Ελλάδα, διαμορφώνοντας σχεδόν αποκλειστικά το

¹ Σύμφωνα και με τις δυο εφαρμογές εκείνες απευθύνονται συνολικότερα σε gay, bi και trans άντρες. Όπως ωστόσο έχουν δείξει μελέτες, και όπως θα φανεί και στην εργασία μου, οι κουήρ υποκειμενικότητες και οι υπόλοιπες ταυτοτικές θέσεις του ακρωνυμίου LGBTQ αποκλείονται ή παραμελούνται σε διαδικτυακούς χώρους γνωριμιών τόσο από τους χρήστες όσο και από τις διαφημιστικές καμπάνιες των εταιριών, οι οποίες κινούνται σε αυτό που ονομάζεται «gay market» (Light, Fletcher και Adam 2008), καθώς οι εφαρμογές χαρακτηρίζονται από μια ευρύτερη απεύθυνση σε μια συγκεκριμένη μητροπολιτική γκέι κουλτούρα.

πεδίο των ψηφιακών γνωριμιών γκέι αντρών στην χώρα. Οι συγκεκριμένες εφαρμογές, δημιουργημένες το 2009 (Grindr) και το 2010 (Romeo), αποτελούν δυο από τα πρώτα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών (geosocial dating services), γεγονός που σημαίνει πως η λειτουργία τους βασίζεται στην ενεργοποίηση των τεχνολογιών GPS με σκοπό τον γεωεντοπισμό των χρηστών προκειμένου να πραγματοποιηθεί η μεταξύ τους επικοινωνία, μέσα από την υπόσχεση να δώσουν μια νέα «ώθηση στην γκέι ζωή» και κοινωνικότητα, προσφέροντας μια γρήγορη και άμεση δικτύωση «οπουδήποτε» και «οποτεδήποτε», μέσα από μια απλή κίνηση του δαχτύλου του χρήστη².

Μεθοδολογικά, η παρούσα μελέτη ακολουθεί τι αρχές του σχετικά νέου αλλά εδραιωμένου πλέον κλάδου της ψηφιακής εθνογραφίας, στο πλαίσιο του οποίου, τα τελευταία χρόνια, η ψηφιακότητα γίνεται αντιληπτή ως ένα κριτικό σημείο αναπροσδιορισμού του πεδίου του κοινωνικού (Παπαηλία & Πετρίδης, 2015), αλλά και ως ένα εργαλείο αναστοχασμού της ίδιας της εθνογραφικής πρακτικής και μεθοδολογίας, καθώς οι ανθρωπολόγοι καλούνται να μελετήσουν νέες μορφές κοινωνικών συσχετισμών στους εκάστοτε «δυναμικούς κόσμους» (virtual worlds) (Boellstorff, et.al., 2012), αναπροσδιορίζοντας κλασσικές παραδοχές της επιτόπιας έρευνας σχετικά με την εμπειριστική ανάγκη της «δια ζώσης» παρουσίας της/του ανθρωπολόγου σε ένα γεωγραφικά προσδιορισμένο πεδίο και της «πρόσωπο με πρόσωπο» συν-ύπαρξης με τα υποκείμενα μέσα από την εγκατάστασή της/του ερευνητήριας/η σε έναν «άλλο» τόπο (Boellstorff, 2008; Boellstorff, et.al., 2012; Παπαηλία & Πετρίδης, 2015).

Με αυτόν τον τρόπο, η έρευνά μου χαρακτηρίζεται από την μέθοδο της ψηφιακής συμμετοχικής παρατήρησης στα δυναμικά περιβάλλοντα των δικτύων Grindr και Romeo μέσω της δημιουργίας ενός ατομικού προφίλ-χρήστη που προσδιόρισε τη σωματική μου παρουσία στο εθνογραφικό πεδίο, το οποίο, αποτελούμενο από διαρκείς εναλλαγές ροών δεδομένων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των χρηστών, ήταν εξ αρχής διασπορικό, πολυτοπικό (Marcus, 1995) και εν κινήσει. Η ερευνητική μου εμπλοκή με τα δίκτυα γνωριμιών ξεκίνησε κατά το έτος 2017-2018 όταν για τις ανάγκες της πτυχιακής μου εργασίας πραγματοποίησα μια πρώτη εθνογραφική έρευνα εστιασμένη στο Romeo, μέσω συνεντεύξεων με 10

² Όπως παρατίθεται στο <https://www.planetromeo.com/en/about/>

χρήστες, πεδίο που έκτοτε επανεπισκέπτομαι ανά τακτά διαστήματα. Για τις ανάγκες της παρούσας διπλωματικής εργασίας ήρθα ξανά σε συνομιλία με ορισμένους από εκείνους τους συνομιλητές και πραγματοποίησα καινούριες εις βάθος συνεντεύξεις συνομιλώντας συνολικά με έναν αριθμό 19 γκέι αντρών³, κατοίκων διαφορετικών πόλεων της χώρας με εύρος ηλικιών από 20 έως 47 ετών, που χρησιμοποιούν ή που έχουν στο παρελθόν χρησιμοποιήσει και τις δυο πλατφόρμες γνωριμιών. Πέραν των συγκεκριμένων συνεντεύξεων, που μου παρείχαν πρόσβαση σε ένα πλούσιο υλικό συναισθηματικών πληροφοριών και δεδομένων, η ανάλυσή μου ενημερώνεται από άτυπες συνομιλίες με μεγάλο αριθμό χρηστών και φίλων, καθώς η χρήση των δικτύων γνωριμιών είναι πλήρως συνυφασμένη με την καθημερινότητα των γκέι αντρών, και την κριτική ανάγνωση του ίδιου του πλαισίου διεπαφών (interface) και της ευρύτερης αρχιτεκτονικής των εφαρμογών.

Πέραν των μεθοδολογικών αρχών της ψηφιακής ανθρωπολογίας, σχετικά με την έρευνα πεδίου και την γενικότερη κατανόηση της ψηφιακότητας, η ερευνητική μου τοποθέτηση ενημερώνεται από αυτό που ευρύτερα έχει περιγραφεί ως «τεχνολογική στροφή» στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών (Nardi, 2015), υπό την κεντρική παραδοχή πως η τεχνολογία δεν αποτελεί απλά ένα επιφανόμενο των κοινωνικών σχέσεων αλλά χρειάζεται να μελετηθεί ως ένας πρώτης-τάξης κοινωνικός δρών που εξίσου παράγεται από, και συμπαράγει, το πεδίο του κοινωνικού (στο ίδιο). Με αυτόν τον τρόπο, πέραν μιας «πυκνής περιγραφής» (Geertz, 1973) των εθνογραφικών παρατηρήσεων, των λόγων, συναισθημάτων, και πρακτικών των συνομιλητών μου, θεωρώ εξίσου σημαντική για τη κατανόηση του πεδίου του online dating και μια εστιασμένη κριτική ανάλυση των ίδιων των τεχνολογικών περιβαλλόντων μέσα στα οποία εκείνοι αλληλοεπιδρούν και επιτελούν την σεξουαλικότητά τους ψηφιακά.

Μέσα από αυτή την οπτική, στην παρούσα εργασία επιχειρώ να εμπλακώ κριτικά με ορισμένες από τις κεντρικές λειτουργίες των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών, οι οποίες γίνονται κατανοητές ως σημαίνοντες τεχνολογικοί δρώντες, εξετάζοντας τους τρόπους που διαμορφώνουν διαλεκτικά, μαζί με τα υποκείμενα, το πεδίο της σεξουαλικής επικοινωνίας και κοινωνικότητας στα δίκτυα γνωριμιών: την

³ Χρησιμοποιώ τον όρο γκέι άντρες όταν αναφέρομαι στους συνομιλητές μου καθώς όλοι αυτοπροσδιορίζονται με αυτόν τον τρόπο κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων.

χρήση των τεχνολογιών του Παγκόσμιου Συστήματος Στιγματοθέτησης (GPS), τα πλαίσια συμπλήρωσης και τις διαδικασίες δημιουργίας των εξατομικευμένων προφίλ-χρήστη, και το γενικότερο αρχιτεκτονικό περιβάλλον των εφαρμογών, που ορίζουν σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητες και τις επιλογές των χρηστών, ενσωματώνοντας κυρίαρχους λόγους και ιδεολογίες γύρω από την επιθυμία, την σεξουαλικότητα και το (επιθυμητό και σεξουαλικό) σώμα. Οι παραπάνω λειτουργίες των εφαρμογών και οι διαδικασίες που ενεργοποιούν στο πεδίο της σεξουαλικής επικοινωνίας και της ψηφιακής διαχείρισης του εαυτού, γίνονται κατανοητές ως κεντρικοί πυλώνες μέσω των οποίων κατασκευάζονται και διαμεσολαβούνται ψηφιακά οι δυνητικές εμπειρίες της σωματικότητας, του χώρου και τη σεξουαλικότητας στα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών.

Με αυτόν τον τρόπο, στην δεύτερη ενότητα, ασχολούμαι κριτικά με τη δυνατότητα των ψηφιακών τεχνολογιών για την παραγωγή δυνητικότητας, εστιάζοντας στις απεδαφοποιητικές δυνατότητες που φέρει η τεχνολογία του GPS, μέσα από τον εντοπισμό των γκέι αντρών στον φυσικό χώρο και την απόδοση των χωρικών ιχνών τους στα υβριδικά ψηφιακά περιβάλλοντα των εφαρμογών μέσα σε αυτό που έχει αποδοθεί βιβλιογραφικά ως «κουήρ χαρτογραφίες». Η παραπάνω δυναμική εξετάζεται μέσα από το ευρύτερο αναλυτικό πρίσμα της κοινωνικής κατασκευής του χώρου, ως σημείου εγγραφής και αναπαραγωγής της ηγεμονικής έμφυλης τάξης, μέσα από τις κριτικές σημειώσεις θεωρητικών της πολιτισμικής γεωγραφίας και της κουήρ θεωρίας σχετικά με την ετεροκανονική κατασκευή του δημόσιου χώρου και την αντι-δημόσια παραγωγή κουήρ χωρικότητας εντός και απέναντί του ετεροκανονικού πλαισίου. Αναλύοντας από αυτή την οπτική τις χωρικές εμπειρίες των συνομιλητών μου κατά την χρήση των δυο εφαρμογών και υιοθετώντας μια περαιτέρω κριτική ανάγνωση της έμφυλης και σεξουαλικοποιημένης χωρικότητας μέσα από την κουήρ φαινομενολογία της Sara Ahmed, σε συνδυασμό με τις θεωρίες των νέων μέσων γύρω από την θεωρία της δυνητικοποίησης, στην πρώτη ενότητα θα αναρωτηθούμε κριτικά γύρω από το *εν δυνάμει* μιας κουήρ λοξοδρόμησης, μέσα από τις δυνητικές κουήρ χαρτογραφήσεις που δημιουργούνται στο interface των εφαρμογών Grindr και Romeo, αλλά και την αμφίσημη συσχέτιση τους με τις καθιερωμένες χωρικές και έμφυλες κανονικότητες.

Η τρίτη και η τέταρτη ενότητα, είναι αφιερωμένες με διαφορετικούς τρόπους στην διερεύνηση των κατασκευών της σεξουαλικότητας, της επιτελεστικότητας του

φύλου, και κατ' επέκταση της υλοποίησης (materialization) των σωμάτων στα ψηφιακά περιβάλλοντα γνωριμιών. Στην τρίτη ενότητα, εξετάζοντας την διαδικασία της δημιουργίας των προφίλ μέσα από την συμπλήρωση ποσοτικοποιημένων στοιχείων για τη σεξουαλικότητα και το σώμα, την διυποκειμενική επικοινωνία μεταξύ των χρηστών μέσα από λεκτικές αναρτήσεις και πορνογραφικές αναπαραστάσεις, και την αρχιτεκτονική και μηχανική των ψηφιακών περιβαλλόντων Grindr και Romeo, θα δούμε τους τρόπους που μέσα από τη χρήση των δικτύων γνωριμιών, οι γκέι άντρες μετέχουν σε, και αναπαράγουν, ηγεμονικούς λόγους και αναπαραστάσεις σχετικά με την σεξουαλικότητα, το φύλο, και το σώμα, οι οποίες εγκαθιστούν μια συγκεκριμένη πολιτική οικονομία των αναπαραστάσεων και της επιθυμίας που περιλαμβάνει συγκεκριμένα σώματα και αποκλείει άλλα. Στην τέταρτη ενότητα θα εμβαθύνουμε στους τρόπους που η περιγραφόμενη οικονομία της επιθυμίας αποτυπώνεται συν-αισθηματικά στα σώματα των συνομιλητών μου, αλλά και στο πως οι ηγεμονικοί λόγοι για το φύλο και την σεξουαλικότητα εγγράφονται στο πεδίο του σώματος μέσα από την τεχνο-επιτελεστική αναπαραγωγή της νόρμας, και μέσα από συγκεκριμένες τεχνολογίες του εαυτού που αναπτύσσουν οι χρήστες αποσκοπώντας στην αισθητικοποίηση του ψηφιακού τους ίχνους ως επαρκώς επιθυμητ(ικ)ό. Κλείνοντας, θα επιστρέψουμε σε όλα τα παραπάνω, τα οποία, όπως υποδηλώνει και ο τίτλος της εργασίας, γίνονται αντιληπτά ως αμφίσημες διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα εντός των δικτύων γνωριμιών, που κινούνται διαρκώς μεταξύ μιας δυνητικής δυνατότητας για κουήρ διαφυγή και ηγεμονικών διαδικασιών εμφυλοποίησης και υποκειμενοποίησης, και θα αναστοχαστούμε γύρω από τα περιθώρια για την χάραξη εναλλακτικών γραμμών διαφυγής και αντιστάσεων.

2. 'Queer On-line': Δυνητικοί Χώροι της Κουήρ Οικειότητας

Ξεκινώντας μια μελέτη γύρω από το online dating ερχόμαστε σε διαπραγμάτευση με μια σειρά ερωτημάτων που αφορούν ευρύτερα την άρθρωση της κοινωνικότητας, της επικοινωνίας, της διαχείρισης του εαυτού και της σεξουαλικότητας στα ψηφιακά περιβάλλοντα επικοινωνίας και πληροφόρησης, έννοιες που εξ αρχής φέρουν μια σημαντική ιστορικότητα η οποία επίσης χρειάζεται να ληφθεί υπόψιν και να μελετηθεί. Πιο συγκεκριμένα, εισερχόμενοι στο πεδίο των

διαδικτυακών γνωριμιών γκέι αντρών βρισκόμαστε ήδη μπροστά σε μια ευρύτερη ιστορία συσχετισμών μεταξύ της γκέι και ευρύτερα κουήρ κοινωνικότητας με την ψηφιακότητα και τις τεχνολογίες του διαδικτύου, η οποία μας μεταφέρει στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 - αρχές του 2000, όταν ο νεοπαγής ακόμη Παγκόσμιος Ιστός εδραιωνόταν όλο και περισσότερο στο επίπεδο της καθημερινότητας παγκοσμίως και στις διατυπώσεις αυτού που έχει συνολικότερα περιγραφεί ως *cyberqueer* βιβλιογραφία (Mowlabocus, 2010· O’Riordan, 2005· Wakeford, 1997).

Στις νέες διαρθρώσεις του κοινωνικού που προέκυψαν μέσω των αναδυόμενων διαδικτυακών κοινοτήτων στις συνήθως ανώνυμες επικοινωνίες στα chat rooms, τα MUD’s, και τις πρώτες text-based σελίδες γνωριμιών, πολλοί/ές ερευνητές/ριες του φύλου και των νέων μέσω των εντόπισαν την ανάδυση μιας παγκόσμιας LGBTQ κοινότητας στην βάση νέων μορφών στήριξης και αλληλεγγύης (Gross, 2003· Mowlabocus, 2010). Για αρκετά χρόνια, σημαντικό κομμάτι της έρευνας γύρω από το *cyberqueer* επικεντρώθηκε στους τρόπους που το διαδίκτυο έφερνε τις πρότερα αποκλεισμένες σεξουαλικότητες «κοντά» μέσω των υποσχέσεων της εύκολα προσβάσιμης και άμεσης επικοινωνίας: δημιουργώντας «κουήρ ιστούς» (queer webs) μεταξύ μη ετεροφυλόφιλων υποκειμένων (Alexander, 2002), αλλάζοντας την κυκλοφορία και διάδοση της πληροφορίας γύρω από την σεξουαλικότητα και τις έμφυλες ταυτότητες (Alexander, 2002· Wakeford, 1997), συνδέοντας τη «γκέι διασπορά» (Berry et.al, 2003· Gopinath, 2005), φέρνοντας στο προσκήνιο νέους τρόπους αφηγηματοποίησης που επέτρεπαν την «απελευθέρωση» του «συγγραφέα-χρήστη» (Cheuong, 2000), επιτρέποντας έτσι νέες προσωπικές «πολυφωνικές» μαρτυρίες (Weight, 1999), διευκολύνοντας το coming out (Alexander, 2002· Wakeford, 1997· Weight, 1999), και τον γενικότερο σχηματισμό νέων κοινοτήτων ερωτικής επικοινωνίας, επιβεβαίωσης και ανακάλυψης του εαυτού και της σεξουαλικότητας (Campbell, 2004· Gross, 2003).

Παρότι οι παραπάνω μελέτες έχουν σημαντικό εμπειρικό αντίκρισμα χαρακτηρίζονται από μια κατά κύριο λόγο τεχνοφιλική ανάγνωση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου ως των παραδειγματικών συμβόλων της παγκοσμιοποίησης, με έναν αρκετά μονολιθικό και μονογραμμικό τρόπο. Κάτι τέτοιο συνδέεται με ευρύτερες εξελίξεις στον χώρο της γεωγραφίας την ίδια περίοδο, που ήθελαν το ίντερνετ να αναδιατάσσει πλήρως τις γνωστές χωρικές σχέσεις, δίνοντας μια δυνατότητα «απελευθέρωσης» από τις αγκιστρωμένες στον χώρο σχέσεις του

τοπικού, καθιστώντας έννοιες όπως η τοπικότητα (locality) ή ο τόπος (place) αναλυτικά ασήμαντες για την ανάλυση του κοινωνικού (Albrow, 1996· Cairncross, 1997· Virilio, 1993). Στην πιο ακραία τεχνολατρική της πλευρά η μελέτη της συσχέτισης των κουήρ υποκειμένων και των ψηφιακών τεχνολογιών έχει συνδεθεί, κατά την πρώτη αυτή περίοδο, με τις τεχνο-ουτοπικές κατανοήσεις του λεγόμενου κυβερνο-χώρου ως του «αξιοματικά μεταμοντέρνου χώρου» (Wakeford, 1997. σ. 412), μιας «δυνητικής πραγματικότητας» αποκομμένης από το πεδίο του «πραγματικού» (Rheingold, 1993) μέσα στην οποία το υποκείμενο μπορεί να εμπλέκεται σε ένα διαρκές «παιχνίδι ταυτοτήτων», αποκομμένο από τα δεσμά της «πραγματικής» του ταυτότητας (Turkle, 1995· Tsang, 1996), ενός σημειωτικού τύπου όπου ένα θεωρούμενο υπερβατικό κυβερνο-υποκείμενο συναντιέται με ένα ιδεαλιστικά απελευθερωμένο κουήρ υποκείμενο (O’Riordan, 2005).

Αντίθετα στην αρχική αυτή εστίαση στις απεδαφοποιητικές, αχωρικές, ασώματες και γενικότερα άυλες ιδιότητες της ψηφιακότητας, μεταγενέστερες έρευνες του διαδικτύου έχουν εστιάσει στους βιοπολιτικούς τρόπους που ανακατασκευάζονται εντός του τα τεχνολογικά διαμεσολαβημένα σώματα (Αθανασίου, 2004), αλλά και που μέσα από μια εστιασμένη μελέτη των ψηφιακών μέσων η τοπικότητα όχι απλά δεν εξαλείφεται αλλά αναδεικνύεται ως σημαντικό πεδίο διερεύνησης (Capling & Nossal, 2001, Graham 1998· Ito 1999· Shields, 1996) καλώντας μάλιστα σε πολιτισμικά και χωρικά ενθικευμένες διερευνήσεις των νέων «δικτυωμένων τοπικοτήτων» (Ito 1999· Shields, 1996) και των «δυνητικών γεωγραφιών» που προκύπτουν μέσα από τις νέες τεχνολογίες, μακριά από μια έννοια αιθέριας και άυλης επικοινωνίας (Graham, 2013· Kinsley, 2014). Με τον ίδιο τρόπο, γρήγορα η μελέτη του κουήρ στα ψηφιακά περιβάλλοντα εστίασε στους τρόπους που οι δυνητικές ταυτότητες σχετίζονται άμεσα με το offline πεδίο μέσω μιας ενεργής συνδιαμόρφωσης και συνομιλίας (Munt, Bassett & O’Riordan, 2002· O’Riordan & Phillips, 2007· Snyder, 2002), ενώ ιδιαίτερα στο πεδίο των δικτύων γνωριμιών για γκέι άντρες οι έρευνες της τελευταίας δεκαετίας έχουν εμφαστικά επικεντρωθεί στις διαφορετικές κατασκευές της σεξουαλικότητας μέσα από τη καταστατική συμβιωτική και υβριδική σχέση online-offline χώρου (Ahlm, 2017· Crooks, 2013· Miles, 2017· Mowlabocus, 2010· Pierre Batiste, 2013· Roth 2014· Roth 2015), κάτι που χαρακτηρίζει και τη δική μου ερευνητική τοποθέτηση.

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι πλατφόρμες Grindr και PlanetRomeo εντάσσονται σε ένα ευρύ και διαρκώς διευρυνόμενο σύνολο εφαρμογών για smartphones: των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών που απευθύνονται σε γκέι αντρικό κοινό (gay-targeted geosocial networking services). Με τον όρο γεωκοινωνικά δίκτυα περιγράφεται μια ιδιαίτερη κατηγορία μέσων κοινωνικής δικτύωσης τα οποία στηρίζουν την λειτουργία τους στην χρήση των δεδομένων γεωτοποθεσίας των χρηστών, όπως εκείνα παρέχονται από τις τεχνολογίες του Παγκόσμιου Συστήματος Στιγματοθέτησης (GPS) που βρίσκονται εγκατεστημένες σε όλα τα smartphones νέας τεχνολογίας. Κάτι τέτοιο σημαίνει πως τόσο η συγκρότηση των πλατφόρμων, η λειτουργικότητα των εφαρμογών, καθώς και η αλληλεπίδραση μεταξύ των χρηστών στηρίζονται στις υπηρεσίες geocoding και geotagging, οι οποίες αξιοποιούνται προκειμένου να αναπτυχθούν συγκεκριμένες κοινωνικές δυναμικές που έχουν ως σημείο αναφοράς την «φυσική»-offline γεωγραφία. Το πεδίο του online dating για γκέι άντρες διαμορφώνεται αποκλειστικά από τέτοιου είδους δίκτυα, σκοπός των οποίων είναι η προαγωγή της ομοκοινωνικότητας σε τοπικό επίπεδο και η δυνατότητα πραγματοποίησης άμεσων online γνωριμιών που μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε offline συναντήσεις, κάνοντας τις πλατφόρμες να είναι εξ αρχής στοχοθετημένες και αρχιτεκτονικά σχεδιασμένες γύρω από τις «φυσικές» τοποθεσίες και σωματικότητες των χρηστών τους.

Προκειμένου να διερευνήσω αυτή τη δυναμική, και ορμώμενος από τον ίδιο τον χαρακτηρισμό των δικτύων ως γεωκοινωνικών, παρακάτω αναπτύσσω τον όρο *τεχνογεωκοινωνικότητα*, ως μια ιδιότυπη μορφή *τεχνοκοινωνικότητας* (Escobar, 1994), έννοια την οποία επεξεργάζομαι προκειμένου να περιγράψω τους τρόπους που οι αλληλεπιδράσεις, οι κοινωνικοί συσχετισμοί και η σεξουαλική επικοινωνία που σχηματίζονται μέσα από το geosocial online dating στον ψηφιακό χώρο περιπλέκονται και βρίσκονται σε άμεση και διαρκή, διαλεκτική συσχέτιση με την offline γεωγραφία και τοπικότητα. Αυτή η διαλεκτική, ωστόσο, προσεγγίζεται μέσα από τη γενικότερη αντίληψη του χώρου, όχι ως μιας θετικιστικής και «φυσικής» επιφάνειας πάνω στην οποία διαδραματίζονται ή εγγράφονται παθητικά οι κοινωνικές σχέσεις, αλλά αντιθέτως ως μιας διαρκώς υπό ανακατασκευή χωρικότητας, ενός κοινωνικά κατασκευασμένου πεδίου που παράλληλα παράγει το κοινωνικό, και ως ενός πρίσματος μέσα από το οποίο μπορούμε να προσεγγίσουμε χωρικά το πολιτικό και τις σχέσεις εξουσίας (Γιαννακόπουλος & Γιαννιτσιώτης, 2010· Massey, 1999).

Με αυτόν τον τρόπο, στην παρούσα ενότητα, η μελέτη της τεχνογεωκοινωνικότητας μας καλεί σε μια γενικότερη χωρική μελέτη της διάρθρωσης της σεξουαλικότητας, εστιάζοντας την προσοχή μας στους τρόπους ενοίκησης των χρηστών στις αμφίσημες και «πολύπλοκες χωρικότητες» (Graham, 2013, σ.8· Kinsley, 2014) των ψηφιακών μέσων, μεταξύ «δυνητικού» και «πραγματικού», online και offline, ψηφιακού και φυσικού, διχοτομήσεις που αποτελούν σημαντικές κατηγορίες στην ανάλυση μου στον βαθμό που τελικά υπερβαίνονται.

Καθώς, όπως υποστηρίζω, και όπως θα φανεί στη παρούσα ενότητα, τα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών εμπλέκουν τους χρήστες σε μια ευρύτερη σημαίνουσα διαλεκτική μεταξύ ψηφιακότητας, σεξουαλικότητας, και χώρου, μέσα από την οποία εκείνοι πλοηγούνται και «προσανατολίζονται» ως προς την αναζήτηση της σεξουαλικής οικειότητας, με ενδιαφέρουν οι τρόποι που οι παραπάνω διαδικασίες επιτελούνται σε συνθήκες εντατικοποιημένης ψηφιακής διαμεσολάβησης: όχι ως μιας απεδαφικοποιημένης και ασώματης «δυνητικής πραγματικότητας» αλλά ως μιας ενσώματης και κοινωνικοπολιτισμικά ενθικευμένης «πραγματικής δυνητικότητας»⁴ (Castells, 1996 στο Dodge, & Kitchin, 2004).

Διερωτώμενος, λοιπόν, σχετικά με τους «δυνητικούς χώρους της κουήρ οικειότητας» αναρωτιέμαι παράλληλα για την ίδια την φύση της «δυνητικότητας» ως διττής, ανοιχτής και αμφίσημης έννοιας, η οποία όπως υποστηρίζω, συνδέεται άμεσα με ήδη εγκαθιδρυμένες, όσο αποτελεί και η ίδια μια διαδικασία υποκειμενοποίησης. Με αυτόν τον τρόπο, αφενός, με αφορούν οι τρόποι που η δυνητικότητα λειτουργεί ως συνώνυμη των διεργασιών εκείνων που σχετίζονται με την τεχνολογική διαμεσολάβηση και επαύξηση (augmentation) μιας κοινωνικής δραστηριότητας ή πρακτικής (Nardi, 2015), όπως είναι η σεξουαλική οικειότητα και επικοινωνία που δομείται κατά την αναζήτηση σεξουαλικών συντρόφων μεταξύ αντρών, καθώς και τα κοινωνικά αποτελεσμάτα αυτής στο πεδίο της κουήρ κοινωνικότητας. Αφετέρου, ωστόσο, με ενδιαφέρει μια διεξοδικότερη κριτική επεξεργασία και εμπειρική

⁴ Αντλώντας την έννοια της πραγματικής δυνητικότητας (real virtuality) από τον M. Castells, οι M. Dodge και R. Kitchin επιθυμούν να αντιστρέψουν την στερεοτυπική αντίληψη του δυνητικού χώρου ως ενός πεδίου αποκομμένου από το κοινωνικό, και αντιθέτως να αποδώσουν την «πανταχού παρούσα» συνύφανση της δυνητικότητας και της ψηφιακότητας, καθώς και τις χωροποιητικές ιδιότητες του ψηφιακού κώδικα, στο πεδίο της καθημερινής ζωής. Βλέπε σχετικά και Kitchin & Dodge, 2011.

διερεύνηση της ίδιας της έννοιας του δυνητικού, ως μιας συνθήκης που δεν περιορίζεται στις, και δεν προκύπτει αποκλειστικά μέσα από τις τεχνολογίες του ψηφιακού αλλά που αντιθέτως αποτελεί μια ευρύτερη τροπικότητα του κοινωνικού (Kinsley, 2014· Lévy, 1999· Shields, 2003) η οποία έχει αναλυθεί θεωρητικά αλλά δεν έχει μελετηθεί επαρκώς στο πεδίο της εθνογραφικής ανάλυσης και της εμπειρικής της επιδραστικότητας στο πεδίο (Kinsley, 2014). Καταστατική αρχή αυτής της προσέγγισης είναι πως το δυνητικό δεν αποτελεί τον μεταφυσικό αντίθετο πόλο του «πραγματικού» όπως είχε θεωρηθεί στις αρχικές μελέτες του κυβερνοχώρου, αλλά πως, αντιθέτως, παρατίθεται στο πλαίσιο της κοινωνικής πραγματικότητας ως ένα «εν δυνάμει» διαλεκτικά απέναντι σε ένα «εν ενεργεία» (Lévy, 1999· Shields, 2003). Σε αυτό το πλαίσιο, καλούμαστε να δούμε την έννοια της δυνητικότητας πέραν ενός τεχνολογικού της ντετερμινισμού, ως ευρύτερης τροπικότητας της ύπαρξης συνώνυμης της δυνατότητας και του πιθανού (Lévy, 1999· Pearson, 2005), και επομένως να διερωτηθούμε γύρω από το *εν δυνάμει* της κούηρ οικειότητας συνολικά, μέσα από τους τρόπους που αυτή γίνεται διανοητή, συμπιέζεται, ή «εξορίζεται» από τους χώρους της επιβεβλημένης ετεροκανονικότητας, αλλά και μέσα από τη δυνατότητά της να χαράζει γραμμές διαφυγής και να βρίσκει διεξόδους.

2.2. Digital Cruising: ο Κούηρ Χώρος από τα Περιθώρια της Πόλης στο Επίκεντρο των Ψηφιακών Μέσων

Προτού περάσουμε σε μια διεξοδικότερη ανάλυση του πεδίου και της ίδιας της πλατφόρμας των δικτύων Grindr και Romeo θεωρώ αναγκαίο να εμπλακούμε σε ορισμένα ευρύτερα θεωρητικά ερωτήματα που ακολουθούν την συσχέτιση σεξουαλικότητας και χώρου τις τελευταίες δεκαετίες στο πεδίο της πολιτισμικής γεωγραφίας, των σπουδών φύλου, και της κούηρ θεωρίας, και τα οποία έχουν επανέλθει στο προσκήνιο της ερευνητικής εργασίας του φύλου μέσα από την επιδραστικότητα των dating apps και της τεχνολογίας του GPS στο πεδίο της γκέι κοινωνικότητας την τελευταία δεκαετία. Όπως περιγράφει ο Sharif Mowlabocus (2010), θεωρητικός των νέων μέσων που έχει γράψει μια από τις ελάχιστες μονογραφίες πάνω στα δίκτυα γνωριμιών για γκέι άντρες, η λειτουργία των νέων γεωκοινωνικών εφαρμογών, λόγω της φορητότητας των κινητών και της λειτουργίας

των τεχνολογιών γεωτοποθεσίας, σχετίζεται ακόμη πιο άμεσα, από ότι οι πρότερες ‘στατικές’ ιστοσελίδες, με τον ιστορικά καθιερωμένο περιορισμό της ορατότητας, προσβασιμότητας, και αναγνώρισης των ιχνών της γκέι σεξουαλικότητας στον δημόσιο χώρο, ζητήματα που το Grindr και οι άλλες εφαρμογές dating υπόσχονται πως μπορούν να επιλύσουν «αλλάζοντας το τοπίο των ανθρώπινων σχέσεων» (Vernon 2010 στο Roth, 2015). Η ιστορική μάλιστα αυτή συνάφεια, και ο τρόπος που στα dating apps η σεξουαλική αναζήτηση εμπλέκεται με την χωρική περιήγηση, μας καλεί να εξετάσουμε τα σύγχρονα δίκτυα γνωριμιών εντός του ευρύτερου πλαισίου της πολιτικής ιστορίας του cruising (Mowlabocus, 2010), της αναζήτησης δηλαδή σεξουαλικών συντρόφων μεταξύ γκέι αντρών σε δημόσιους χώρους όπως πάρκα, τουαλέτες κ.α., των οποίων το geosocial online dating έχει ιδωθεί ως συνέχεια ή ως ψηφιακό ομόλογο, περιγραφόμενο για αυτόν τον λόγο σε σημαντικό μέρος της βιβλιογραφίας ως *digital cruising* (Ahlm, 2017· Miles, 2017· Mowlabocus, 2010· Roth 2015· Tziallas, 2015).

Πράγματι, η οργανική διαπλοκή των εφαρμογών γνωριμιών για γκέι άντρες με τον αστικό ιστό και τον περιβάλλοντα χώρο (Jaque, 2017), που θα αναλυθεί με λεπτομέρεια παρακάτω, μας καλεί, προκειμένου να μπορέσουμε να μελετήσουμε την επιτέλεση της σεξουαλικότητας στις συγκεκριμένες πλατφόρμες, να υιοθετήσουμε μια εναλλακτική και «λοξή» οπτική για τη πόλη, ξεκινώντας όχι απλά από μια οπτική «πεζής ρητορικής» από τα κάτω, τις εκάστοτε δηλαδή χρήσεις και ενοικήσεις του χώρου από τα υποκείμενα (de Certeau, 1984), αλλά από το «περιθώριο» της· όλες εκείνες δηλαδή τις πρακτικές, τις επαφές, τις σωματικότητες και τις υποκειμενικότητες που εξαιρούνται των χωρικών κανονικοτήτων που κατασκευάζουν την εικόνα της πόλης ως ένα σύνολο κυρίαρχων συμβόλων, λόγων και αναπαραστάσεων (Μαρνελάκης, 2014). Κάτι τέτοιο προϋποθέτει να ασχοληθούμε κριτικά με την έννοια του δημόσιου χώρου ως το κατεξοχήν πεδίο άσκησης ηγεμονικών μορφών του ανήκειν (Athanasίου, 2017· Μπάτλερ & Αθανασίου, 2016), αλλά και ως ένα δυναμικό πεδίο πρακτικών και συσχετισμών εξουσίας, μια έμφυλη και σεξουαλική προσέγγιση του οποίου επιτρέπει να συζητήσουμε χωρικά ποιανών τα σώματα και ποιες επιθυμίες έχουν τελικά σημασία στο δημόσιο πεδίο του καθημερινού (Μαρνελάκης, 2014). Σε αυτό το πλαίσιο, με ενδιαφέρει ιδιαίτερα η έννοια της δόμησης μιας κουήρ χωρικότητας, την οποία θα προσπαθήσω να ορίσω

εδώ θεωρητικά, προκειμένου να δούμε στη συνέχεια τους τρόπους που εκείνη προκύπτει στο πεδίο των δικτύων Grindr και Romeo.

Το ερώτημα της σχέσης σεξουαλικότητας και χώρου έχει τεθεί επισταμένα από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και ύστερα, μέσα από το άνοιγμα της επιστήμης της πολιτισμικής γεωγραφίας στους ορίζοντες της κοινωνικής πρακτικής και του πολιτικού, όταν μια σειρά ερευνητριών/ών, εμπνεόμενες/οι από την συμβολή που είχαν στον χώρο των σπουδών φύλου και της κουήρ θεωρίας τα έργα *Gender Trouble* και *Bodies That Matter* της J. Butler, και *Epistemology of the Closet* της E. K. Sedgwick, επιχείρησαν μια κριτική επανεξέταση και «κουηροποίηση» του κλάδου (Bell, 2007), στρεφόμενες/οι στην μελέτη των πολιτικών του σώματος των μη ετεροκανονικών σεξουαλικοτήτων στον δημόσιο χώρο, εστιάζοντας εξίσου στον έμφυλο και σεξουαλικό καθορισμό του χώρου, καθώς και στην μελέτη της σεξουαλικότητας και του φύλου ως χωρικών κατηγοριών (Bell & Valentine, 1995· Bell, 2007· Duncan, 1996). Εκείνη τη περίοδο, συλλογικοί τόμοι όπως το *Mapping Desire* (Bell & Valentine, 1995) και το *BodySpace* (Duncan, 1996), μεταξύ πολλών άλλων δημοσιεύσεων, ανοίγουν τον δρόμο για μια αλλαγή στην γεωγραφική μελέτη της σχέσης χώρου-σεξουαλικότητας, μεταφέροντας την αναλυτική τους στόχευση από την περισσότερο συνήθη ως τότε μελέτη των LGBT χώρων κοινωνικότητας (πχ. γκέι γειτονιών, συνοικιών, μαγαζιών κ.α.), ως αστικών σχηματισμών που αποτελούν διακριτά χωρικά και πολιτισμικά σύνολα μέσα στην πόλη (με την μορφή γκέτο ή θυλάκων), προς την κατανόηση των εγγραφών και των αποτυπώσεων της σεξουαλικότητας στον χώρο με επιτελεστικούς και σωματικούς όρους (στα ίδια).

Στο νέο πλαίσιο κατανόησης του χώρου ως ποτέ ουδέτερου από τις έμφυλες και σεξουαλικές νόρμες, αναδύεται ως σημαίνουσα η ένταση μεταξύ των ετεροκανονικών και κουήρ κατασκευών της χωρικότητας, μέσα από την ετεροσεξιστική αντίστιξη δημόσιου και ιδιωτικού, όπως αυτή συγκροτείται τόσο μέσω ηγεμονικών θεσμών και ιδεολογικών καθεστώτων (Berlant & Warner, 1998) όσο και μέσα από καθημερινές κανονικοποιημένες (και κανονιστικές) δημόσιες επιτελέσεις. Όπως χαρακτηριστικά περιγράφει η Gill Valentine (1996), καθημερινά, τετριμμένες και διαρκώς επαναλαμβανόμενες πρακτικές, όπως είναι οι δημόσιες εκφράσεις οικειότητας μεταξύ ετερόφυλων στον δρόμο, διαφημίσεις και βιτρίνες με αναπαραστάσεις του μοντέλου της πυρηνικής οικογένειας, ακόμα και δημόσιες συζητήσεις ή τραγούδια που εξιστορούν τον ετεροφυλοφιλικό έρωτα, εγκαθιδρύουν

επιτελεστικά τη δημόσια επικράτηση της ετεροκανονικότητας, επενδύοντας τους δημόσιους χώρους με την αίσθηση μιας διαρκούς *περιβάλλουσας ετεροφυλοφιλίας* (ambient heterosexuality) (Bell & Valentine, 1995· Murray, 1995· Valentine, 1996), η οποία εγκαλεί κάθε μη ετεροκανονική επιτέλεση σε αποσιώπηση και αορατότητα στριμώχνοντάς την στον χώρο του ιδιωτικού (στα ίδια). Εντός αυτού του αναλυτικού σχήματος, οι κούηρ χωρικότητες αναδύονται τις στιγμές εκείνες που τα σύνορα δημόσιου-ιδιωτικού υπερβαίνονται, όταν δηλαδή κούηρ σώματα «εμφανίζονται» και γίνονται ορατά μέσα από επιτελέσεις κούηρ συντροφικότητας και διεκδίκησης, όπως είναι ένα ομόφυλο φιλί ή οι πορείες pride, πάνω και σε αντιπαραβολή με τον «straight δρόμο», πιέζοντας⁵ τον ετεροκανονικό δημόσιο χώρο (Bell & Valentine, 1995· Valentine, 1996).

Στηριγμένοι σε αυτή τη δυναμική, οι κούηρ θεωρητικοί Laurent Berlant και Michael Warner (1998), πάνε ένα βήμα παρακάτω την ανάλυση των σεξουαλικών συντεταγμένων του χώρου, υπερβαίνοντας τη διάκριση δημόσιου-ιδιωτικού. Αντιλαμβανόμενοι την σεξουαλικότητα ως πάντοτε διαμεσολαβημένη από δημόσιες κουλτούρες και αντικρουόμενα κοινά (publics), οι δυο θεωρητικοί επικεντρώνονται στην έννοια της αντι-δημόσιας (counterpublic) οικειότητας, με την οποία περιγράφουν όλες εκείνες τις «σεσημασμένες» μορφές οικειότητας (criminal intimacies) που δεν σχετίζονται με τον οικιακό χώρο, την συγγένεια, το δίπολο του ετεροφυλόφιλου ζευγαριού και την ιδιοκτησία (σ.558), και που ιστορικά αρθρώνονται τριγύρω από μια δημόσια σεξουαλική κουλτούρα που ξεφεύγει της κανονιστικής σεξουαλικότητας. Για τους γκέι άντρες οι σκηνές τέτοιων αντι-δημόσιων και «σεσημασμένων» μορφών οικειότητας έχουν κατά κύριο λόγο υπάρξει, μέσω του cruising και άλλων μορφών κοινωνικότητας, δρόμοι, δημόσιες τουαλέτες, πάρκα, καθώς και μια σειρά άλλων «ακατάλληλων» χώρων όπως ευρύτερες γειτονιές με sex shops, sex clubs και τσοντοσινεμά, γύρω από τις οποίες εκείνοι καταφέρνουν να «χαρτογραφούν έναν κοινά προσβάσιμο χώρο» και να «κατασκευάζουν την αρχιτεκτονική του κούηρ χώρου στα ομοφοβικά περιβάλλοντα»⁶ (σ. 551).

⁵ Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η E. Probyn «ο χώρος είναι ένα σημείο πίεσης, και έχει σημασία ποια σώματα πιέζουν εναντίον του» (Probyn, 1995 σ.81-82)

⁶ Για μια ανάλυση γύρω από τη συγκρότηση τέτοιων σεξουαλικών αρχιτεκτονικών στο πεδίο της Αθήνας βλ. Μαρνελάκης, 2014.

Τέτοιες, όπως και άλλες μορφές κούηρ οικειότητας, όπως είναι το drag, τα dance clubs, τα ballrooms, οι τηλεφωνικές σεξουαλικές αγγελίες σε δημόσιους χώρους κ.α., έχουν την δυνατότητα δημιουργίας αντι-δημόσιων χώρων του ανήκειν που δεν γίνονται αντιληπτοί από την κυρίαρχη ετεροκανονική ιδεολογία ως μια διακριτή κουλτούρα, ωστόσο χτίζουν για χρόνια την βάση της κοινοτικής συγκρότησης μια κούηρ δημόσιας σεξουαλικότητας, συντελώντας έτσι μια διαδικασία κούηρ κοσμο-ποιητικής (queer world making) (σ.558-561). Ωστόσο, λόγω της φευγαλέας και σποραδικής φύσης τους οι διαδικασίες της κούηρ κοσμο-ποιητικής και της παραγωγής των κούηρ αντι-δημόσιων χώρων βρίσκονται ιδιαίτερα ευάλωτες απέναντι στις συστημικές χωρικές πολιτικές μέσα από τις οποίες ρυθμίζεται η πολιτική γεωγραφία της ετεροκανονικότητας (στο ίδιο). Αυτές ποικίλουν από νομοθετήματα κατά της σεξεργασίας, πολιτικές ανάπλασης και εξευγενισμού (gentrification) δρόμων και γειτονιών με έντονη κούηρ παρουσία, τον καθορισμό χρήσεων ζώνης (zoning) με σκοπό την απομάκρυνση των LGBTQ μαγαζιών και των sex shops από τα αστικά κέντρα, και συνολικότερες πολεοδομικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην χωρική απεμπόληση και αποδιοργάνωση κάθε είδους μη κανονι(στι)κής σεξουαλικής κουλτούρας και αντι-δημόσιας οικειότητας από τον δημόσιο χώρο. Μάλιστα οι παραπάνω πολιτικές διαρκώς και εντατικοποιούνται τις τελευταίες δεκαετίες, οδηγώντας τους Berlant και Warner να προοικονομούν και να υπογραμμίζουν, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1990, το εν μέρει αναγκαστικό και βίαιο πέρασμα της κούηρ κοινωνικότητας αποκλειστικά στον ιδιωτικοποιημένο χώρο των ψηφιακών γνωριμιών (σ.551), κάτι που σήμερα μοιάζει όντως να έχει πραγματοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό (Crooks, 2013· Miles, 2017).

Σε αυτό το πλαίσιο τα ερωτήματα που αναδύονται για μια κούηρ χωρική μελέτη των δικτύων γνωριμιών είναι πολλά και σημαίνοντα: με ποιους τρόπους εμπλέκεται η ψηφιακότητα με τις συντεταγμένες του εδραιωμένου ως ετεροκανονικού δημόσιου χώρου και πως η τεχνολογία του GPS ενδεχομένως επανορίζει την τοποθέτηση των κούηρ υποκειμένων εντός του; Μπορούμε, άραγε, να εντοπίσουμε στις πρακτικές του geosocial dating την ανάδυση ενός ή πολλαπλών κούηρ χώρων, είτε με τους όρους μιας πολιτικής της ορατότητας είτε με όρους μιας σποραδικής κούηρ κοσμο-ποιητικής; Ή αντιθέτως εκείνα αποτελούν μια αποπολιτικοποίηση της κούηρ κοινωνικότητας μέσω της ιδιωτικοποίησης της, όπως προβλέπουν οι Berlant και Warner; Πως τελικά αναδιατυπώνεται, και τι εκφορές

λαμβάνει, το διαχρονικό επιθυμητικό αίτημα του κουήρ για χώρο μέσα από την εμπλοκή του με τις επικοινωνιακές υποσχέσεις των νέων τεχνολογιών;

2.3. ‘Queer Cartographies’: Χαρτογραφώντας τα Ίχνη της Κουήρ⁷ Σχεσιακότητας

«Πιστεύω κάθε γκέι άντρας το αναρωτιέται, από την στιγμή που συνειδητοποιεί πως είναι γκέι. Βρίσκεσαι σε ένα μέρος και αναρωτιέσαι: Ποιος άλλος, εδώ και τώρα, είναι γκέι; Ποιος; Κοιτάς τριγύρω, διαρκώς αναρωτιέσαι [...] Και κάθε γκέι άντρας που κάνει στον εαυτό του αυτή την ερώτηση σκέφτεται: δεν θα ήταν καλό να υπήρχε κάποιος τρόπος να το πω; Ένας τρόπος να το μάθω; Κάθε γκέι άντρας είχε κάποια στιγμή την ιδέα του Grindr.»

Joel Simkhai, στο Vernon, 2010

Τι σημαίνει για τη σεξουαλικότητα να βιώνεται ως προσανατολισμένη; Τι διαφορά κάνει το προς «τι» ή «ποιόν/α» είμαστε προσανατολισμένοι στην ίδια την κατεύθυνση της επιθυμίας μας;

Sara Ahmed, 2006β, σ.1.

⁷ Θεωρώ σημαντικό να υπογραμμίσω τον τρόπο που γίνεται η χρήση του κουήρ στην παρούσα ενότητα, και συνολικότερα στην εργασία μου, αντλώντας από τον τρόπο που αναπτύσσεται ο όρος μέσα από την θεωρία της κουήρ φαινομενολογίας της S. Ahmed. Στην αναλυτική της κουήρ φαινομενολογίας το κουήρ εμφανίζεται ως συνώνυμο του «λοξού» (oblique) γίνεται δηλαδή αντιληπτό ως κάθε τι που λοξοδρομεί από τις κάθετες γραμμές των κυρίαρχων ευθυγραμμίσεων που τοποθετούν τα σώματα στην θέση τους, στο πεδίο των σχέσεων εξουσίας. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει η Ahmed, το κουήρ μπορεί να εντοπίζεται και σε μια σειρά παράπλευρων πορειών πέραν μιας ριζοσπαστικά κουήρ πολιτικής, όπως για παράδειγμα στην κίνηση ενός μαύρου σώματος εντός του «λευκού» χώρου, στην επαφή δυο αντρικών σωμάτων εντός του ετεροκανονικού χώρου κ.α. Με αυτόν τον τρόπο, η χρήση του όρου στην εργασία μου δεν υπονοεί μια πολιτική πέραν της λογικής της ταυτότητας, η οποία αντιθέτως φαίνεται να έχει ιδιαίτερα σημαίνοντα ρόλο τόσο ως προς τον αυτοπροσδιορισμό των χρηστών, όσο, όπως θα δούμε στις επόμενες ενότητες, και στους μηχανισμούς λειτουργίας των εφαρμογών, αλλά μια ευρύτερη δυνατότητα λοξοδρόμησης και χάραξης πλάγιων πορειών που παρέχεται μέσω των γεωκοινωνικών δικτύων στους χρήστες, σε σχέση με τον ετεροκαθορισμένο χώρο που ήδη παρουσιάσαμε. Για περισσότερα σχετικά με αυτή τη διάσταση της κουήρ λοξοδρόμησης Βλ. Ahmed, 2006α, 157-180.

Μέσα από τα λόγια του πρώτου παραθέματος ο Ισραηλινός επιχειρηματίας, Joel Simkhai, περιγράφει τον τρόπο που εμπνεύστηκε την ιδιαίτερα κερδοφόρα εφαρμογή Grindr, το πρώτο γεωκοινωνικό δίκτυο γνωριμιών για γκέι άντρες που εγκαινίασε μια ολόκληρη αγορά όμορων πλατφόρμων, αμέσως μετά την ανακοίνωση της ένταξης των τεχνολογιών GPS στα smartphones της Apple το 2009. Ο λόγος που αποφάσισα να υπογραμμίσω τα παραπάνω λόγια, και να τα παραθέσω μαζί με τις διερωτήσεις της Sara Ahmed σχετικά με την σεξουαλικότητα ως μιας μορφής προσανατολισμού, είναι διότι θεωρώ πως σε αυτή τη συμπαράθεση συμπυκνώνονται μια σειρά νοημάτων, βιωμάτων και εμπειριών τις οποίες μοιράστηκα με τους συνομιλητές μου κατά την έρευνα, και οι οποίες μπορούν να βοηθήσουν στην κατανόηση, αφενός, των τρόπων που βιώνεται η σεξουαλικότητα μέσα από την παράδοση «είσοδο» και την αμφίσημη θεσιακότητα των κούηρ υποκειμένων στον ετερο-ευθυγραμμισμένο δημόσιο χώρο, και αφετέρου, των τρόπων που τα δίκτυα γνωριμιών εντάσσονται και αναδιατυπώνουν τις πάγιες δυναμικές και ερωτήματα στην σχέση σεξουαλικότητας-χώρου που παρουσιάσαμε, προσφέροντας ένα νέο πεδίο προσανατολισμών των γκέι σωμάτων το ένα προς το άλλο. Προσεγγίζοντας αυτά τα ερωτήματα με όρους κατεύθυνσης και προσανατολισμού καλούμαστε να δούμε το ζήτημα της κούηρ χωρικότητας, και τους τρόπους που το GPS ρυθμίζει τις κινήσεις της σεξουαλικής επιθυμίας στα δίκτυα γνωριμιών, μέσα από μια κούηρ φαινομενολογική σκοπιά.

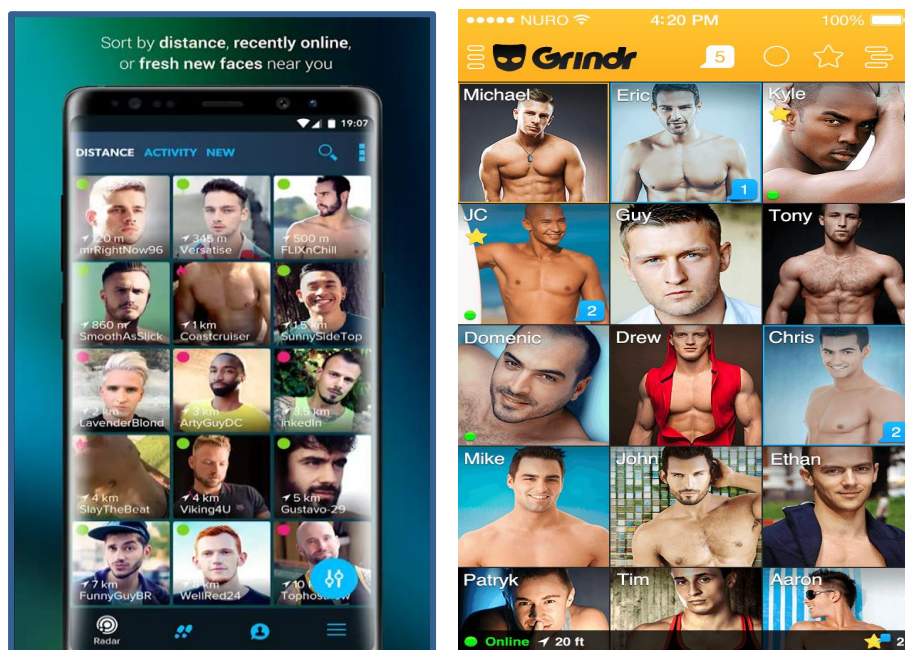
Διατυπώνοντας την κούηρ φαινομενολογική θεωρία, η Sara Ahmed (2006 α και β), επιχειρεί εξίσου μια νέα, φαινομενολογική, χωρική και σωματική κατανόηση της σεξουαλικότητας, του φύλου, και της φυλής, όσο και μια ‘κουηροποίηση’ της κλασσικής φαινομενολογικής παράδοσης, εστιάζοντας στους τρόπους που τα σώματα *ενοικούν, επεκτείνονται και προσανατολίζονται* στον χώρο, μέσα από την επαφή τους με άλλα αντικείμενα και σώματα, και μέσα από την χάραξη γραμμών και κατευθύνσεων τις οποίες ακολουθούν επιτελεστικά. Με αυτόν τον τρόπο, στο έργο της η σεξουαλικότητα γίνεται αντιληπτή, αφενός, ως ένα ζήτημα κανονιστικών κατευθυντηρίων, μέσα από τις κάθετες «ευθείες» (straight) γραμμές, που ευθυγραμμίζουν τα σώματα κανονιστικά στον ετεροκανονικό γνώμονα, αλλά και ως ζήτημα «πλάγιων» πορειών και λοξοδρομήσεων, μέσα από τους εναλλακτικούς προσανατολισμούς που χαράζει η ίδια η ενδεχομενικότητα της ομόφυλης επιθυμίας στην κούηρ-λοξή επαφή μεταξύ δυο ομόφυλων σωμάτων, και στιγμών ενός πλήρους

κουήρ «αποπροσανατολισμού», με άγνωστες και ρευστές εκβάσεις. Έτσι, ο χώρος γίνεται αντιληπτός ως ένας ορίζοντας εξ αρχής ετεροευθυγραμμισμένος που διαπερνάται από τις κάθετες και ευθείες γραμμές της ετεροφυλοφιλίας, όσο και της λευκότητας, ενώ αυτές υπερβαίνονται από τις στιγμές της κουήρ εγγύτητας των σωμάτων, με το ενδεχόμενο εκείνα να χαράζουν εναλλακτικές πορείες που να διαπερνούν πλάγια τις γραμμές της σεξουαλικότητας και της φυλής.

Μέσα από την κουήρ ανάγνωση και αναδιατύπωση της φαινομενολογίας, η Ahmed απομακρύνεται από τον ιδεαλιστικό υποκειμενισμό της ηπειρωτικής φαινομενολογίας, εισάγοντας στην φαινομενολογική αντίληψη του κόσμου το ζήτημα των σχέσεων εξουσίας. Αυτό γίνεται μέσα από τη κεντρικά σημαίνουσα θέση που λαμβάνει στην ανάλυσή της η *γωνία* (angle) από την οποία κανείς εισέρχεται σε έναν χώρο, δηλαδή η θεσιακότητα του σώματος στο πεδίο της εξουσίας. Ως εξίσου σημαντικά αναδεικνύονται τα αντικείμενα και τα σώματα που αναδύονται μπροστά μας και με τα οποία ερχόμαστε σε επαφή και εγγύτητα, καθώς εκείνα λειτουργούν ως συσκευές προσανατολισμού (orientation devices), παρέχοντας τόσο τη δυνατότητα της κάθετης ευθυγράμμισης αλλά και της αναδιαμόρφωσης των κατευθύνσεων, προς μια κουήρ λοξοδρόμηση. Επιστρέφοντας μέσα από αυτό το πρίσμα στο πεδίο των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών χρειάζεται, πιστεύω, να αναρωτηθούμε που μπαίνει κανείς όταν «εισέρχεται» σε αυτά, και ακόμα περισσότερο, τι ακριβώς «άφιξη» (arrival) πραγματοποιεί: μέσα σε ποιες χωρικές τοποθετείται, και από ποιες γωνίες; Ποιες νέες εγγύτητες με σώματα και αντικείμενα προκύπτουν και πως αυτές διαμορφώνουν τον προσανατολισμό του, καθώς αναζητά τον δρόμο του προς την σεξουαλική οικειότητα;

Εισερχόμενος στις εφαρμογές PlanetRomeo και Grindr, ο χρήστης τοποθετείται στην κεντρική σελίδα διεπαφής που έχει την μορφή ενός πλέγματος φωτογραφιών, κάθε μια από τις οποίες αντιστοιχεί σε ένα ατομικό προφίλ-χρήστη. Η διάταξη του πλέγματος, με τα προφίλ παραταγμένα το ένα δίπλα στο άλλο, ακολουθεί την κατά προσέγγιση χωρική κατανομή των χρηστών στον «φυσικό χώρο», όπως αυτή εντοπίζεται μέσω του συστήματος GPS, με σημείο αναφοράς την απόσταση

μεταξύ τους η οποία αποδίδεται κατά προσέγγιση σε μέτρα κάτω από κάθε username⁸.

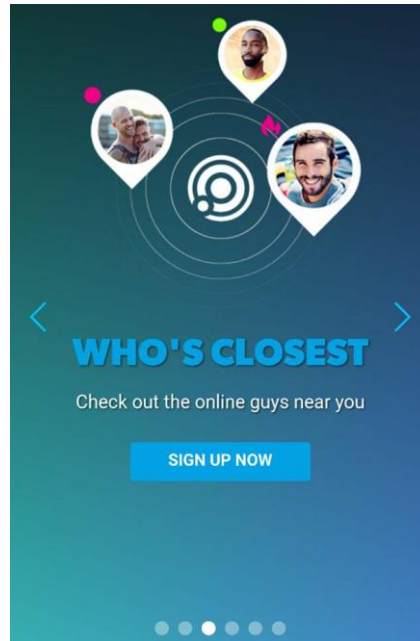
(εικ.1., 2.). Το interface των εφαρμογών Romeo (αριστερά) και Grindr (δεξιά) όπως παρουσιάζεται στις διαφημιστικές καμπάνιες των εταιρειών.

Η χωρικότητα που δημιουργείται στο πλαίσιο των εφαρμογών είναι εξαρχής εξατομικευμένη και σχεσιακή, καθώς κάθε χρήστης βλέπει με διαφορετικό τρόπο το πλέγμα των προφίλ ανάλογα με την υποκειμενική του τοποθέτηση στον χώρο, αλλά και τεχνο-επιτελεστική: προκειμένου να μπορέσει να υπάρξει ο δυνητικός χώρος των PlanetRomeo και Grindr, απαιτείται οι γκέι άντρες να δημιουργήσουν εξατομικευμένα προφίλ-χρήστη και να διαμοιραστούν τα χωρικά, σωματικά και προσωπικά τους δεδομένα τα οποία τελικά θα αποτελέσουν το αρχιτεκτονικό περιεχόμενο της πλατφόρμας. Έτσι, η αρχιτεκτονική των γεωκοινωνικών πλατφόρμων γνωριμιών προσομοιάζει σε μια ανανεωμένη μορφή των πρότερων στατικών σελίδων online dating, επαυξημένη με ένα διευρυμένο δυνητικό δίκτυο που βρίσκεται σε άμεση σύνδεση με τον φυσικό χώρο της πόλης και τις ενσώματες

⁸ Και στα δυο δίκτυα παρέχεται πλέον και η δυνατότητα διαφορετικών παρουσιάσεων των πλεγμάτων το προφίλ πέραν της κεντρικής που στηρίζεται στην απόσταση. Αυτά ποικίλουν και σχετίζονται είτε με την συχνότητα της δραστηριότητας των χρηστών, είτε με συγκεκριμένα φίλτρα αναζητήσεων που μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει, τα οποία θα αναλύσουμε διεξοδικότερα στην δεύτερη ενότητα. Όλες αυτές οι επιλογές ωστόσο συνεχίζουν να ταξινομούνται με βάση την απόσταση ή παρέχουν τη δυνατότητα αναζήτησης σε συγκεκριμένο μετρικό φάσμα.

τοποθετήσεις των χρηστών εντός αυτής, προτεραιοποιώντας την χωρική εγγύτητα ως το κεντρικό σημαίνον της ομοερωτικής επικοινωνίας (Jaque, 2017), αλλά και διαμορφώνοντας νέες εγγύτητες γύρω από τα σώματα των γκέι αντρών.

Οι ίδιες οι εταιρείες αξιοποιούν τις παραπάνω συνδέσεις τους με την γεωγραφία και το σώμα και κεφαλαιοποιούν πάνω σε αυτές. Χαρακτηριστικές είναι οι κεντρικές υποσχέσεις των δικτύων γνωριμιών οι οποίες κινούνται διαρκώς ανάμεσα στην απεδαφοποιητική υπόσχεση να απελευθερώσουν την γκέι σεξουαλικότητα από τις καθημερινές αγκυλώσεις της μη ορατότητας, και την εδαφοποιητική μετατροπή της γκέι κοινωνικότητας σε άμεσα και γρήγορα προσβάσιμη μέσω της γρήγορης δικτύωσης σε τοπικό επίπεδο, της ανεμπόδιστης επικοινωνίας, και της παροχής νέων πρόσωπο με πρόσωπο, και σώμα με σώμα, επαφών. Το Grindr, για παράδειγμα, υπόσχεται στους χρήστες του πως μέσα σε λίγα λεπτά θα είναι έτοιμοι να «πλοηγηθούν» σε μια από τις μεγαλύτερες LGBTQ διαδικτυακές κοινότητες προκειμένου να δουν γρήγορα και άμεσα «άντρες κοντά τους» προτρέποντάς τους να «διαμοιραστούν την τοποθεσία τους για να κάνουν πιο εύκολη τη συνάντηση», ενώ σε παρόμοιο τόνο, το Romeo υπόσχεται να «δώσει ώθηση στη γκέι κοινωνική ζωή» των χρηστών του, παρέχοντας τους μια άμεση και εύκολη δικτύωση «παντού» και «οποτεδήποτε», καλώντας τους να ανακαλύψουν τα σώματα και τις σεξουαλικότητες τους συναντώντας νέους, «αληθινούς» ή «ψηφιακούς» άντρες για «φιλία, ραντεβού ή σεξ» κοντά τους. Παράλληλα, σε μια προσπάθεια του ψηφιακού καταναλωτισμού να απευθυνθεί στην γκέι κοινωνικότητα μέσω της υπόσχεσης της άρσης των όποιων χωρικών εμποδίων επικοινωνίας, το λογότυπο του Romeo προσομοιάζει σε ένα radar, στο κέντρο του οποίου βρίσκεται ο χρήστης, και του οποίου τα σήματα, σύμφωνα με την διαφημιστική καμπάνια, θα μπορέσουν να του αποκαλύψουν το «ποιος βρίσκεται πιο κοντά» (βλ. εικ.3).

(εικ.3) Το κεντρικό λογότυπο του PlanetRomeo.

Είναι ακριβώς αυτή η αποκαλυπτική διάσταση που προσελκύει τους χρήστες, παρέχοντας τους σε αρχικό στάδιο μια παιγνιώδη και «απελευθερωτική» εμπειρία πλοήγησης, σε τέτοιο βαθμό που τελικά τα δίκτυα γνωριμιών θεωρούνται μια αναγκαία επικοινωνιακή συνθήκη για τους περισσότερους συνομιλητές μου. Για παράδειγμα, ο Αλέξανδρος⁹, δημιούργησε λογαριασμό στο PlanetRomeo πρώτη φορά στα Κύθηρα όπου εργαζόταν εποχιακά, και, κατά το πρώτο διάστημα χρήσης, το δίκτυο τον έκανε να εξερευνήσει και να «μάθει» κάθε γειτονιά του νησιού, καθώς του έδωσε την δυνατότητα να συνδυάζει την online πλοήγηση με την offline περιήγηση, προκειμένου να ανακαλύπτει μέσω του κινητού του άλλους γκέι άντρες, ορμώμενος από το κίνητρο της περιέργειας να βρει «και άλλους σαν αυτόν». Παρόμοια αίσθηση δημιούργησαν τα δυο δίκτυα σε όλους τους συνομιλητές μου, ιδιαίτερα κατά το πρώτο διάστημα χρήσης, καθώς τους παρείχαν για πρώτη φορά μια διαφορετική γωνία θέασης του χώρου. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Δημήτρης, η εφαρμογή του αποκάλυψε μια «νέα οπτική» και «ιστορία» της ίδιας του της γειτονιάς, ενώ όπως λέει ο Δήμος, «αρχικά μου ‘δωσε μια αίσθηση πως δεν είμαι πλέον μόνος [...] δεν είχα ιδέα πως σε τόσο λίγα μέτρα βρίσκονται τόσοι άντρες σαν εμένα». Κάποιοι συνομιλητές μου περιγράφουν πως ένιωσαν σχεδόν «εκστατικά» κατά τις πρώτες χρήσεις των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών, χρησιμοποιώντας τα στον δρόμο, αναζητώντας τους «κρυμμένους γκέι άντρες» τριγύρω, με κάποιους από αυτούς να

⁹ Όλα τα ονόματα των συνομιλητών μου έχουν αντικατασταθεί με ψευδώνυμα.

συγκρίνουν τις εφαρμογές με το παιχνίδι επαυξημένης πραγματικότητας «Pokémon Go» και άλλους να το περιγράφουν ως «ένα Google Maps για γκέι άντρες».

Μέσα από τις περιγραφές των συνομιλητών μου, ιδιαίτερα σημαντική φαίνεται να είναι η ίδια η εμπειρία της δυναμικότητας την οποία παρέχουν οι εφαρμογές στους χρήστες, και η δυνατότητα να πλοηγούνται ψηφιακά «εκτός τόπου» όταν αυτός οριοθετείται από τα δεσμά του ετεροκανονικού χώρου, παρέχοντας σε αρκετούς μια «αίσθηση οντολογικής και συναισθηματικής ασφάλειας» (Knorr 2004, σ. 123, στο Mowlabocus, 2010 σ. 201). Μάλιστα, οι περισσότεροι περιγράφουν πως η πιο συχνή καθημερινή χρήση των εφαρμογών δεν αφορά την αναζήτηση σεξουαλικού συντρόφου αλλά την ίδια την εμπειρία της ψηφιακής πλοήγησης στα πλέγματα των προφίλ για ώρες, ξεπερνώντας αποστάσεις και ξετυλίγοντας, σχεδόν ηδονοβλεπτικά, τους χάρτες της ομόφυλης επιθυμίας της πόλης. Μέσα από αυτές τις παρατηρήσεις πιστεύω πως γινόμαστε μάρτυρες μιας σημαίνουσας ανασήμανσης των σχέσεων που περιγράψαμε, μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού χώρου, καθώς και δημόσιας και αντιδημόσιας οικειότητας, έννοιες που περιπλέκονται ακόμα περισσότερο στην διασύνδεσή τους με τα dating apps και τις αποκαλυπτικές δυνατότητες που παρέχουν σε αυτά οι τεχνολογίες γεωτοποθεσίας και η εγγενής δυνατότητα των ψηφιακών μέσων για παραγωγή δυναμικότητας (Nardi, 2015).

Εντοπίζοντας τα ίχνη των κουήρ σωμάτων στον χώρο και αποδίδοντας τα με την μορφή μιας ψηφιακής ενσωμάτωσης μέσω των εξατομικευμένων προφίλ-χρήστη, τα δίκτυα γνωριμιών πραγματώνουν μια υπέρβαση των οριοθετήσεων της κουήρ επικοινωνίας και ορατότητας στο δημόσιο πεδίο, παρέχοντας μια πλατφόρμα προνομιακής θέασης άλλων γκέι αντρών και αποκαλύπτοντας έτσι τις «κουήρ χαρτογραφίες» (queer cartographies) (Pierre Batiste, 2013· Roth 2014 και 2015) των καθημερινών γεωγραφιών του ετεροκανονικού. Εν αντιθέσει ωστόσο με τις μελέτες που έχουν δει τα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών ως χαρτογραφικές μηχανές, θεωρώ πως αυτή η διαδικασία της χαρτογράφησης δεν παραμένει εμμενής στο πεδίο της όρασης και της αναπαράστασης, αλλά αποτελεί ταυτόχρονα μια ενεργή διαδικασία χωρο-ποίησης. Η παρεχόμενη από το GPS τεχνολογία δεν αναπαριστά απλώς με έναν άλλο τρόπο τον «φυσικό» χώρο τον οποίο χαρτογραφεί, αλλά αντιθέτως τον «διαπερνά, τον μεταμορφώνει, τον επαναδιοργανώνει σε έναν άλλο χώρο» καθιστώντας τον «έναν χώρο αφ'εαυτού» (Kurgan, 2013 σ. 73 έμφαση δική μου).

Στα δίκτυα Grindr και Romeo οι διαπεραστικές ιδιότητες των τεχνολογιών του GPS, δημιουργούν μια διαδικασία υβριδοποίησης του online και offline πεδίου (Ahlm, 2017· Crooks, 2013· Miles, 2017· Mowlabocus, 2010· Pierre Batiste, 2013· Roth 2014 και 2015), οδηγώντας στην δυνητικοποίηση του χώρου και στην ενεργοποίηση αυτού που ο Pierre Levy περιγράφει ως μια «επιμέρους μορφή πανταχού παρουσίας» (1999, σ. 37), δίνουν δηλαδή στους χρήστες την δυνατότητα να βρίσκονται ταυτόχρονα σε ένα διαλεκτικό γεωγραφικό «εδώ», και ένα δυνητικό «εκεί», στην προκειμένη περίπτωση να κινούνται και να ενοικούν παράλληλα και ταυτόχρονα στα δημόσια ετερο-ευθυγραμμισμένα περιβάλλοντα και στους κούηρ, ψηφιακούς, αντι-δημόσιους χώρους που παρέχονται στις πλατφόρμες των εφαρμογών. Αυτό συμβαίνει μέσα από την κάλυψη και επαύξηση κάθε τοποθεσίας όπου οι χρήστες βρίσκονται όταν εισέρχονται στην εφαρμογή, όπως σπίτια, Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, εστιατόρια, δρόμοι, χωριά, αστυνομικά τμήματα, στρατόπεδα κ.α.¹⁰, με ένα ακόμα δυνητικό επίπεδο ψηφιακά παραγόμενου χώρου αποτελούμενου από τα γεωγραφικά δεδομένα και τις χωρικές πληροφορίες των χρηστών.

Στο πλαίσιο κατανόησης των πάντοτε τεταμένων σεξουαλικών συντεταγμένων του δημόσιου χώρου, και καθώς ο δυνητικός χώρος που παράγεται στο πλέγμα εδαφικής παρουσίας των χρηστών δημιουργεί μια ιδιότυπη ψηφιακή τοπικότητα στην βάση της κοινής σεξουαλικής επιθυμίας, η χωρο-ποιητική δυνατότητα των ψηφιακών μέσων εμπλέκεται με την κούηρ κοσμο-ποιητική. Καθώς οι τεχνολογίες του GPS «πιέζουν» και εμβολίζουν τις ετεροκανονικές δομές του δημόσιου χώρου, δημιουργούν ρωγμές και “περάσματα” για την έκφραση και επιτέλεση της ομόφυλης επιθυμίας σε έναν «ενδιάμεσο» χώρο. Έτσι, οι ψηφιακά παραγόμενες «κούηρ χαρτογραφήσεις» των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών αποικίζουν την δημόσια σφαίρα, μετατρέποντάς την σε μια ασταθή και αβέβαιη κατηγορία μέσω επαναλαμβανόμενων δυνητικοποιήσεων, ενώ διαγράφουν την ψευδεπίγραφη ηγεμονία της υποχρεωτικής ετεροφυλοφιλίας και τον «περιβάλλοντα» χαρακτήρα της, εν-τοπίζοντας και κάνοντας ορατά τα διάστικτα ίχνη της κούηρ επιθυμίας στον χάρτη.

Με τους όρους μιας κούηρ φαινομενολογίας, η χρήση του GPS και η δυνητικοποίηση που διενεργείται μέσω των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών

¹⁰ Τα παραπάνω αφορούν παραδείγματα τοποθεσιών που έχουν αναφερθεί από τους συνομιλητές μου.

επιτρέπει στους γκέι άντρες να εισέλθουν στην ετεροκανονική επικράτεια του δημόσιου χώρου από μια νέα γωνία: εκείνη της κουήρ χαρτογράφησης του, που συνεπάγεται νέους τρόπους χρήσης, βίωσης και ενοίκησης, κάτι που εξηγεί το θετικά ανοίκειο αίσθημα πολλών συνομιλητών μου όταν νιώθουν πως μέσω των εφαρμογών κινούνται στους ίδιους χώρους που βρίσκονται καθημερινά, σε αυτό που η Valentine (1996) θα περιέγραφε ως straight δρόμο, σαν να είναι, ωστόσο, η πρώτη φορά.

Αναλογιζόμενοι μάλιστα ότι «αν ο προσανατολισμός είναι ένα ζήτημα του πως ενοικούμε τον χώρο, τότε ο σεξουαλικός προσανατολισμός ενδεχομένως είναι επίσης ένα ζήτημα ενοίκησης' του πως ενοικούμε τους χώρους καθώς και με ποιους ή με τι τους ενοικούμε μαζί» (Ahmed, 2006 α σ. 1), η νέα αυτή γωνία θέασης και ενοίκησης του χώρου, και οι νέες επαφές και εγγύτητες με τα σώματα που αναδύονται εντός της, σε πολλές περιπτώσεις ευθυγραμμίζονται με την ενδεχομενικότητα της ανάδυσης ή της αναγνώρισης μιας κουήρ θέσης υποκειμένου. Μια τέτοια παρατήρηση στηρίζεται στη κατανόηση της Ahmed για τον ομοφυλοφιλικό προσανατολισμό ως έναν ορίζοντα ενδεχομενικότητας, ο οποίος κινείται από την επιθυμία όταν δυο σώματα βρίσκονται σε μια νέα εγγύτητα που διαφεύγει της «ευθείας» γραμμής. Η ίδια η έννοια της ενδεχομενικότητας (contingency), σημειώνει η θεωρητικός, μοιράζεται κοινή ετυμολογική ρίζα στα λατινικά με την λέξη για την επαφή (contact). Τα υποκείμενα, επομένως, εμφανίζουν πάντοτε την ενδεχομενική δυνατότητα για αναπροσανατολισμό, και την χάραξη νέων, «λοξών» σεξουαλικών κατευθύνσεων, οδηγούμενα από την επιθυμία που παράγεται στο σημείο της «εκτός τόπου» επαφής τους με σώματα με τα οποία δεν θα έπρεπε να μπορούν να έρθουν σε επαφή στο πεδίο της ετεροκανονικής ευθυγράμμισης: ένα άλλο κουήρ σώμα ή αντικείμενο, μια άλλη «ενδεχομενική λεσβία»¹¹ (Ahmed, 2006α σ. 92-107).

Με τον ίδιο τρόπο, συνομιλητές μου όπως ο Σεραφείμ, ο Τίμος, ο Άρης και ο Δήμος, περιγράφουν τους τρόπους που η «είσοδος» τους στα πλέγματα διεπαφών του Grindr και του Romeo, και οι πρώτες ψηφιακές επαφές τους με άλλους γκέι άντρες, τους οδήγησαν στο να «βρουν τον δρόμο» τους (Ahmed, 2006α), να

¹¹ Αντλώντας από βιογραφικές εμπειρίες της ίδιας και άλλων γυναικών, μέσα από τον όρο της ενδεχομενικής λεσβίας (contingent lesbian) η Ahmed αναλύει την εγγενή ενδεχομενικότητα της λεσβιακής επιθυμίας συγκεκριμένα, και του ομοφυλοφιλικού προσανατολισμού γενικότερα, αντλώντας από, και ανασκευάζοντας, την ψυχαναλυτική ανάλυση του Freud.

«ακολουθήσουν» δηλαδή τον ομοφυλοφιλικό τους προσανατολισμό, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Άρης, και να «βγουν από την ντουλάπα». Αυτή η κίνηση, της μεταφοράς «έξω» από την ντουλάπα, αποτελεί παράλληλα μια «είσοδο» στον νέο ορίζοντα ενδεχομενικότητας των κούήρ χαρτογραφήσεων και την «άφιξη» δίπλα στα άλλα κούήρ σώματα που εμφανίζονται στο πλαίσιο διεπαφών.

Σε μια πρώτη ανάγνωση λοιπόν, εκείνο που καταφέρνουν τα δίκτυα γνωριμιών μέσα από την αποκάλυψη ενός δυνητικού, και δυνητικά σωματικού, κούήρ χάρτη, είναι να φέρνουν στην επιφάνεια το *εν δυνάμει* νέων κούήρ εγγυτήτων που φαντάζουν δύσκολες, «εκτός τόπου», αδιανόητες ή που αποτρέπονται μέσα από τις κάθετες ευθυγραμμίσεις της ετεροκανονικότητας. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να φανταστούμε το interface των πλατφόρμων γνωριμιών, και κατ'επέκταση την οθόνη των κινητών όταν εκείνες ενεργοποιούνται, ως ένα από εκείνα τα «κούήρ αντικείμενα» που αναγνωρίζει η Ahmed ως κεντρικά για τη κούήρ φαινομενολογική ανάλυση: ως δηλαδή τις επιφάνειες εκείνες που επιτρέπουν επαφές που ξεπερνάνε τις ετεροκανονικές γραμμές τοποθέτησης, δίνοντας τη δυνατότητα στήριξης σε εναλλακτικές διαδρομές και τον ομοερωτικό αναπροσανατολισμό (2006α, σ.157-180). Υπό την παραδοχή πως κάθε προσανατολισμός είναι προσανατολισμός προς ένα πράγμα ή ένα σώμα, οι εφαρμογές Planet Romeo και Grindr επιτρέπουν ακριβώς αυτή τη στήριξη για νέες σωματικές (δυνητικές ή μη) εγγυτήτες και «λοξές πορείες». Κάτι τέτοιο ωστόσο δεν πρέπει να μας οδηγήσει γραμμικά στην υιοθέτηση ενός λόγου πλήρους κούήρ χειραφέτησης ή δυνητικοποιημένης απελευθέρωσης από τις ετεροκανονικές ευθυγραμμίσεις. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια, μέσα από μια διεξοδικότερη εθνογραφική ανάλυση της δυνητικοποίησης, το *εν δυνάμει* της λοξοδρόμησης και η στήριξη μιας κούήρ γεωγραφίας μέσω των εφαρμογών γνωριμιών, παραμένει σε μια αμφίρροπη σχέση με τις κανονιστικές ευθυγραμμίσεις της offline «φυσικής» παρουσίας των χρηστών και την πάντοτε παράδοξη γωνία ένταξης των κούήρ σωμάτων στον ετεροκαθορισμένο δημόσιο χώρο.

2.4. Ενοικήσεις στο Παράδοξο της Δυνητικότητας

Στην αντίθετη πλευρά από τις εμπειρίες που περιγράψαμε ως τώρα, και που κατά κύριο λόγο αφορούσαν τα αρχικά διαστήματα χρήσης των εφαρμογών, το πρώτο δηλαδή «σοκ»¹² της τεχνολογίας της κουήρ χαρτογράφησης, αλλά και ένα συνολικότερο *εν δυνάμει* των γεωκοινωνικών δικτύων για κουήρ λοξοδρομήσεις, ένας σημαντικός αριθμός των συνομιλητών μου, ύστερα από την χρήση των εφαρμογών Grindr και PlanetRomeo για μακρά περίοδο, περιγράφουν πως αναπτύσσουν μια έντονη μέριμνα τόσο σχετικά με τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα που διαμοιράζονται με τρίτους μέσω των προφίλ τους, όσο κυρίως, για τον τρόπο που γίνονταν εκθετικά ορατοί μέσα από αυτά. Κάτι που γίνεται άμεσα αισθητό όσο κάποιος πλοηγείται στα δίκτυα γνωριμιών είναι ο σημαντικά μεγάλος αριθμός «κενών» προφίλ, δηλαδή προφίλ που δεν έχουν δημόσια φωτογραφία προσώπου. Ταυτόχρονα, ακόμα περισσότερα είναι εκείνα τα προφίλ στα οποία εμφανίζονται δημόσιες ανακοινώσεις και προτροπές των χρηστών για επικράτηση εχεμύθειας και μυστικότητας στις διαδικτυακές επαφές και τις σεξουαλικές σχέσεις που ενδεχομένως προκύψουν από αυτές, κάτι που συνοψίζεται σε ένα διάχυτο συναίσθημα φόβου της αναγνώρισης που επικρατεί σε σημαντικό βαθμό στις πλατφόρμες γνωριμιών γκέι αντρών¹³.

Πιο συγκεκριμένα, οι συνομιλητές μου αναφέρθηκαν αρκετά σε αυτό το συναίσθημα με διαφορετικούς τρόπους και εντάσεις που αφορούσαν διαφορετικές κάθε φορά διαστάσεις του. Ιδιαίτερα εκείνοι που κατοικούσαν σε επαρχιακές πόλεις ή νησιά, αλλά και όσοι δεν είχαν κάνει coming out, βρίσκονταν έκθετοι σε ένα διαρκές συναίσθημα ανησυχίας γύρω από την ενδεχόμενη αποκάλυψη του σεξουαλικού τους

¹² Η έννοια του σοκ αποτελεί κεντρικό αναλυτικό εργαλείο στο έργο του W. Benjamin προκειμένου να περιγράψει τις νέες μορφές αισθητηριακής υπερδιέγερσης και αισθητηριακών εγγραφών που επιφέρει η σχέση του υποκειμένου με τις τεχνολογίες της εικόνας, επικεντρωμένος στο παράδειγμα του κινηματογράφου. Βλ. Benjamin, 2008.

¹³ Για διαφορετικές μορφές της ανησυχίας της αναγνώρισης στα γκέι δίκτυα γνωριμιών βλέπε και Blackwell, C et.al., 2014, Crooks, 2013 και Fitzpatrick, C., et.al. 2015

προσανατολισμού στο οικείο φιλικό, οικογενειακό ή εργασιακό τους περιβάλλον μέσω του προφίλ τους. Για παράδειγμα ο Στέφανος περιγράφει πως τόσο ο στενός του φιλικός και οικογενειακός κύκλος, όσο κυρίως το επάγγελμά του δεν του επιτρέπουν «να είναι ο εαυτός του» στις εφαρμογές γνωριμιών. Όπως χαρακτηριστικά λέει: «δεν μπορώ έτσι απλά να βγω εκεί έξω δείχνοντας το πρόσωπό μου», με το έξω στα λόγια του να μην αναφέρεται στον δρόμο ή γενικά τον δημόσιο χώρο, αλλά στην είσοδό του στην πλατφόρμα του Romeo και την «άφιξη» του στον χάρτη των προφίλ των άλλων γκέι αντρών, κάτι που για τον ίδιο θα σήμαινε απευθείας να «βγει από την ντουλάπα» και να «εκτεθεί». Με παρόμοιο τρόπο, ο Απόστολος, που στην καθημερινή του ζωή έχει ετερόφυλη οικογένεια και είναι σε διάσταση με τη σύζυγό του, έχοντας ακούσει για περιπτώσεις αντρών που έχουν «εξαπατηθεί» και «αποκαλυφθεί» μέσα από τα προφίλ τους, προσπαθεί να διατηρήσει το δικό του όσο πιο ανώνυμο και «κενό» μπορεί, χωρίς φωτογραφίες, συμπληρώνοντας μόνο ορισμένα από τα σωματικά του στοιχεία, εκείνα που δεν τον ταυτοποιούν, και έχοντας μια συνεχή μέριμνα για το χιλιομετρικό φάσμα στο οποίο γίνεται ορατός. Στο Grindr αναζητά μόνο ανώνυμα ραντεβού «στα τυφλά» με αποτέλεσμα να θεωρεί την χρήση του δικτύου «μια πλήρη αποτυχία» καθώς ελάχιστοι χρήστες έρχονται σε οποιαδήποτε επικοινωνία μαζί του, και εν αντιθέσει προτιμάει τοποθεσίες cruising όπως το Ζάππειο ή κάποια μικρά πάρκα κοντά στην Πανεπιστημιούπολη, όπου είχε περιστασιακά ανώνυμες σεξουαλικές επαφές με περισσότερους άντρες στο παρελθόν, χωρίς να νιώθει εκτεθειμένος σε «τόσο μεγάλο αριθμό άγνωστων βλεμμάτων», όπως χαρακτηριστικά λέει, παρότι εκείνα αποτελούν δημόσιους χώρους με την τυπική έννοια του όρου.

Παρόμοιες παρατηρήσεις γίνονται, ωστόσο, και για τους χρήστες που έχουν κάνει coming out, αλλά που, έτσι και αλλιώς εμπλέκονται εξίσου καθημερινά στους χώρους και τα διάχυτα πλέγματα των ετεροκανονικών ευθυγραμμίσεων. Ο Τίμος, για παράδειγμα, δημιούργησε το προφίλ του στο Romeo πριν την ηλικία των 18, μένοντας ακόμα σε ένα χωριό της Λευκάδας, αναζητώντας να βρει «άλλα άτομα σαν τον ίδιο» σε μια προσπάθεια να αισθανθεί πιο βολικά σε σχέση με την σεξουαλική του ταυτότητα. Ωστόσο, εξαιτίας της ζωής στη τοπική κοινωνία εξ αρχής δεν αποκάλυπτε πολλά στοιχεία σχετικά με τον εαυτό του, ούτε γινόταν ορατός στο προφίλ του. Αυτό άλλαξε μόνο εφόσον μετακόμισε στην Αθήνα όπου πλέον νιώθει πως μπορεί να εκφράζει στην εφαρμογή το «ποιος είναι πραγματικά» και «τι θέλει»,

καθώς και να ζει ανοιχτά ως γκέι άντρας. Οι επιστροφές στο χωριό του, ωστόσο, κατά τη θερινή περίοδο, συνοδεύονται από το ίδιο αίσθημα ανησυχίας. Εκεί τα αποτελέσματα των προφίλ είναι λίγα και σχεδόν όλα κενά φωτογραφιών, για λόγους παρόμοιους με τους δικούς του όταν έμενε στο νησί, όπως πιθανολογεί, κάτι που τον κάνει επιφυλακτικό και τον οδηγεί στο να «κρύβει» και ο ίδιος το πρόσωπό του ή να αφήνει ανενεργό το προφίλ του κάθε φορά που επιστρέφει. Είναι χαρακτηριστικός ο φόβος που περιγράφει πως ένιωσε όταν, ενώ πλέον είχε έρθει στην Αθήνα και είχε κάνει coming out, του έστειλε μήνυμα κάποιιο άδειο από φωτογραφίες προφίλ λέγοντάς του πως τον γνωρίζει, κάτι που τον έκανε αμέσως να ανησυχήσει πως, πίσω από την οθόνη, τον «παρακολουθεί» κάποιιο, ενδεχομένως συγγενικό, πρόσωπο από το χωριό του.

Συνοψίζοντας, για λόγους οικονομίας χώρου πολλές παρόμοιες εμπειρίες των συνομιλητών μου, συνολικότερα φαίνεται πως περιοχές με μεγαλύτερο αριθμό κενών προφίλ είτε μειώνουν το ενδιαφέρον των χρηστών ή οδηγούν και τους ίδιους στην υιοθέτηση στρατηγικών μυστικότητας, ενώ γενικά ο φόβος της αναγνώρισης σχετίζεται αποκλειστικά με τους τρόπους που η online πλοήγηση στο δίκτυο σχετίζεται με offline οικείους χώρους και περιοχές όπου οι χρήστες εντάσσονται σε συγκεκριμένες «ευθείες γραμμές» και συσχετίσεις με άλλα σώματα. Για παράδειγμα, όλοι οι χρήστες, ακόμη και εκείνοι που «κρύβονται» στα προφίλ τους, επιθυμούν να γίνονται ορατοί και αισθάνονται ελεύθεροι να εκφράσουν πλήρως τις σεξουαλικές τους επιθυμίες σε αυτά, όταν βρίσκονται σε τοποθεσίες που είναι αποκομμένες από τις καθιερωμένες σχέσεις και εγγύτητες με οικεία πρόσωπα ή τοποθεσίες, όπως για παράδειγμα όταν ταξιδεύουν σε χώρες του εξωτερικού.

Ακολουθώντας τους διαφορετικούς τρόπους άρθρωσης της τεχνολογικοκοινωνικότητας που μου περιέγραψαν οι συνομιλητές μου, γίνεται κατανοητό πως η ψηφιακά διαμεσολαβημένη κατασκευή του εαυτού στα προφίλ και η επιτέλεση της σεξουαλικότητας στον ψηφιακό χώρο βρίσκονται σε άρρηκτη συνάρτηση με τους offline χώρους και τοπικότητες, όπου οι χρήστες βρίσκονται ασύμμετρα τοποθετημένοι σε σχέσεις εξουσίας ως έμφυλα και σεξουαλικά υποκείμενα. Μπορούμε να πούμε πως οι δυνατότητες της δυνητικοποίησης των συνδέσεων δεν οδηγούν μονοσήμαντα σε μια «απελευθερωτική» απο-εδαφοποίηση ή κουήρ λοξοδρόμηση, αλλά συχνά εμμένουν στις ιεραρχικές εδαφοποιήσεις και ευθυγραμμίσεις των κυρίαρχων εγκαθιδρυμένων έμφυλων και σεξουαλικών

ταξινομήσεων στον χώρο. Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να προχωρήσουμε ένα βήμα παραπέρα στην μελέτη του χώρου, της σεξουαλικότητας και της ψηφιακότητας στα δυνητικά περιβάλλοντα, ως ενός αλληλένδετου σύμπλοκου μέσα από το οποίο διαμορφώνονται από κοινού η τεχνο-επιτελεστικότητα του φύλου και η πολιτισμική εμπειρία της δυνητικότητας και της υβριδικής, «ψηφιακής» και «φυσικής», βίωσης του χώρου.

Τελικά, οι χρήστες, παρά και παράλληλα με το *εν δυνάμει* της «κουήρ χαρτογράφησης» για εναλλακτικούς προσανατολισμούς, φαίνεται να ενοικούν σε έναν ενδιάμεσο και «αμφίσημο» ψηφιακό χώρο (Graham, 2013· Kinsley, 2014) μέσα στον οποίο αναδύονται και έρχονται σε διαλεκτική ένταση παράδοξες μορφές ενοίκησης μεταξύ των απελευθερωτικών επικοινωνιακών υποσχέσεων των νέων μέσων και του ηγεμονικού τετριμμένου της ετεροκανονικής συγγενειακότητας, της υποχρεωτικής ετεροφυλοφιλίας, του στίγματος της κουήρ ορατότητας, και της περιθωριακής ένταξης των γκέι αντρών στις κάθετες γραμμές που καθορίζει το πεδίο της ετεροκανονικής ευθυγράμμισης μέσα από σχέσεις συγγένειας και οικειότητας στο offline πεδίο. Με αυτόν τον τρόπο, οι χρήστες, μετέχουν και εμπλέκονται στο double bind της δυνητικότητας, το οποίο εκφράζεται μέσα από την εύθραυστη συσχέτιση του *εν δυνάμει* και του *εν ενεργεία*, σχέση που συνοψίζεται στην ταυτόχρονα απεδαφοποιητική και επανεδαφικοποιητική επιδραστικότητά της ψηφιακής «κουήρ χαρτογράφησης» ως προς το πεδίο του ετεροκαθορισμένου δημόσιου χώρου και των ήδη εγκαθιδρυμένων σχέσεων εξουσίας εντός του· καθώς και της ορατότητας, στον βαθμό που το να μετέχεις στην πανοραμική θέαση άλλων γκέι αντρών σημαίνει παράλληλα να αποκαλύπτεσαι και να γίνεσαι και εσύ ορατός σε αυτούς.

Επιστρέφοντας μέσα από τις παραπάνω επεξεργασίες στην έννοια της «κουήρ χαρτογράφησης» μας επιτρέπονται ήδη κριτικές αναγνώσεις του όρου, που σχετίζονται με μια εγγενή αμφισημία που εντοπίζω σε αυτόν, μεταξύ του κουήρ ως ‘άπιαστου’ σημείου διαφυγής και λοξοδρόμησης, και του χάρτη ως μέσου αποτύπωσης και ταυτοποίησης, πάντοτε ενταγμένου σε συγκεκριμένα καθεστάτα γνώσης-εξουσίας και σχετιζόμενου με κυριαρχικές μορφές του βλέπειν και επιτήρησης των σωμάτων¹⁴. Μέσα, λοιπόν, από την αμφίσημη ενοίκηση στον

¹⁴ Για μια κριτική ανάγνωση των χαρτών μέσα από την Φουκωϊκή θεωρία για την επιτήρηση και την εξουσιαστική διάσταση του βλέμματος βλ. Harley, 1989.

υβριδικό και «περίπλοκο» (Graham, 2013· Kinsley, 2014), χώρο των πλατφόρμων και την οπτική έκθεση των χρηστών στο πλέγμα των εφαρμογών γνωριμιών, βλέπουμε πως η προνομιακή θέαση πάνω στα σώματα άλλων γκέι αντρών συνδέεται διαλεκτικά με την ψηφιακή πανοπτική επιτήρηση «όλων από όλους», μια διαδικασία κίνησης του ελέγχου που είναι εγγενής στα νέα ψηφιακά μέσα (Andrejevic, 2005· Albrechtslund, 2008· Caluya, 2010), στην οποία οι χρήστες μετέχουν εθελοντικά προκειμένου να επιτύχουν τους επικοινωνιακούς τους στόχους, υπό το αίτημα της ψηφιακής απελευθέρωσης της επιθυμίας τους· αλλά και που τους αφήνει έκθετους σε νέες μορφές ρίσκου και πανοπτικής επιτήρησης μέσα από τη δυνατότητα των εφαρμογών να λειτουργούν ταυτόχρονα ως «κουήρ αντικείμενα» αλλά και ως τεχνολογίες ταυτοποίησης και αναγνώρισης.

Τα παραπάνω σχετίζονται άμεσα με τον τεχνολογικό εντοπισμό του σωματικού ίχνους των χρηστών στον κόσμο μέσω των τεχνολογιών του Παγκόσμιου Συστήματος Στιγματοθέτησης (GPS), ενώ υποδεικνύουν μια συνολικότερη ευθυγράμμιση μεταξύ χώρου, σώματος και προφίλ. Ήδη μέσα από την ανησυχία των χρηστών για την αποκάλυψη των «πραγματικών τους ταυτοτήτων» μέσω των προφίλ τους, μπορούμε να εντοπίσουμε κάποια πρώτα ίχνη της διαλεκτικής συσχέτισης του εαυτού με την εικόνα στα ψηφιακά μέσα, της ταυτότητας με τα ψηφιακά δεδομένα, και του σώματος με το ψηφιακό του ίχνος, ζητήματα που θα μας απασχολήσουν στην επόμενη ενότητα, εστιάζοντας στην πρακτική του profile-making ως μιας διαδικασίας υποκειμενοποίησης και ψηφιακής υλοποίησης των σωμάτων.

3. Profile-Making: Επιτελώντας την Σεξουαλικότητα της Πλατφόρμας.

Μέσα από την εμπλοκή μας με την έννοια της κουήρ χαρτογράφησης υπό το πρίσμα της ετεροκανονικής κατασκευής του χώρου και του *εν δυνάμει* της δυνητικοποίησης, είδαμε ήδη τους τρόπους που οι χρήσεις των δικτύων γνωριμιών και η διευθέτηση της σεξουαλικότητας εντός τους, αναδεικνύονται ως αμφίσημες διαδικασίες ενοίκησης στον χώρο μεταξύ του δυνητικού και του *εν ενεργεία*. Εκείνο ωστόσο που σκόπιμα έως τώρα παραβλέψαμε, είναι ότι κάθε μορφή ενοίκησης στα δυνητικά περιβάλλοντα και στους αμφίσημους χάρτες των δικτύων γνωριμιών, δηλαδή κάθε μορφή υβριδικής παρουσίας του χρήστη στον ψηφιακό-φυσικό χώρο,

πραγματοποιείται αποκλειστικά μέσω της ψηφιακής σωματοποίησης του υποκειμένου, δηλαδή μέσα από την ψηφιακή ανακατασκευή του εαυτού σε ένα προφίλ. Ο γενικότερος σκοπός του δεύτερου μέρους της εργασίας μου είναι να εμπλακούμε κριτικά με αυτήν την διαδικασία, προσβλέποντας, αφενός, σε μια συνολικότερη προβληματοποίηση του τι σημαίνει να *έχεις* ή να *είσαι* ένα προφίλ στα ψηφιακά κοινωνικά δίκτυα, και αφετέρου, στην εστιασμένη παρουσίαση και κριτική ανάλυση των κοινωνικά, ιστορικά και πολιτικά συγκεκριμένων τρόπων που αυτό επιτελείται μέσα στα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών για γκέι άντρες.

Κεντρικό σημείο μιας τέτοιας προσέγγισης είναι η ενδελεχής διερεύνηση των περίπλοκων και πολλαπλών συσχετισμών και ταυτίσεων που παράγονται μεταξύ του υποκειμένου και του ψηφιακού του ίχνους. Αυτό θα προσπαθήσουμε να το προσεγγίσουμε μέσα από μια διεξοδική παρατήρηση των τρόπων που οι γκέι άντρες καλούνται να συμπληρώσουν και να «ενοικήσουν» τα προφίλ τους στις εφαρμογές Grindr και Romeo, ενεργώντας πάνω στις ψηφιακές τους ενσωματώσεις, και ενσωματώνοντας τα ψηφιακά τους ενεργήματα, μέσα από διαδικασίες έκφρασης και επικοινωνίας της επιθυμίας, τη δημιουργία συγκεκριμένων λεκτικών εκφορών και οπτικών απεικονίσεων του σώματος, την παραγωγή και κατανάλωση προσωπικού πορνογραφικού υλικού, και άλλες διυποκειμενικές μορφές τεχνο-επιτέλεσης της σεξουαλικότητας που θα δούμε παρακάτω. Επικεντρώνοντας την προσοχή μας στις διαδικασίες επικοινωνίας, οπτικοποίησης και δόμησης των προφίλ, μπορούμε να ακολουθήσουμε τους τρόπους που η θεαματοποίηση των σωμάτων συνδέεται με τη κοινωνική μηχανική που βρίσκεται ενσωματωμένη στην εκάστοτε πλατφόρμα (Κυριακόπουλος, 2020 σ.74). Στην ανάλυσή μου οι παραπάνω διαδικασίες γίνονται αντιληπτές ως μια διαλεκτική μεταξύ υποκειμένου και δικτύου, και προσεγγίζονται ως μια αμφίσημη και πολύπλευρη διαδικασία υποκειμενοποίησης. Οι παραπάνω αναλύσεις διαπερνούν το υπόλοιπο της εργασίας και αναπτύσσονται σταδιακά, μέσω των δυο ενοτήτων που ακολουθούν, που κατ'ουσίαν αποτελούν η μια συμπλήρωμα της άλλης.

Στην παρούσα ενότητα, θα επικεντρωθούμε στην διαδικασία του profile-making και θα αναλύσουμε την κατασκευή των χρηστών ως σεξουαλικών και επιθυμητικών υποκειμένων, στο πλαίσιο συγκεκριμένων λογοθετικών καθεστώτων γύρω από τη γκέι σεξουαλικότητα και σώμα. Στην τέταρτη ενότητα θα ανακεφαλαιώσουμε όσα θα παρουσιαστούν, μέσα από μια κριτική σύνδεση της

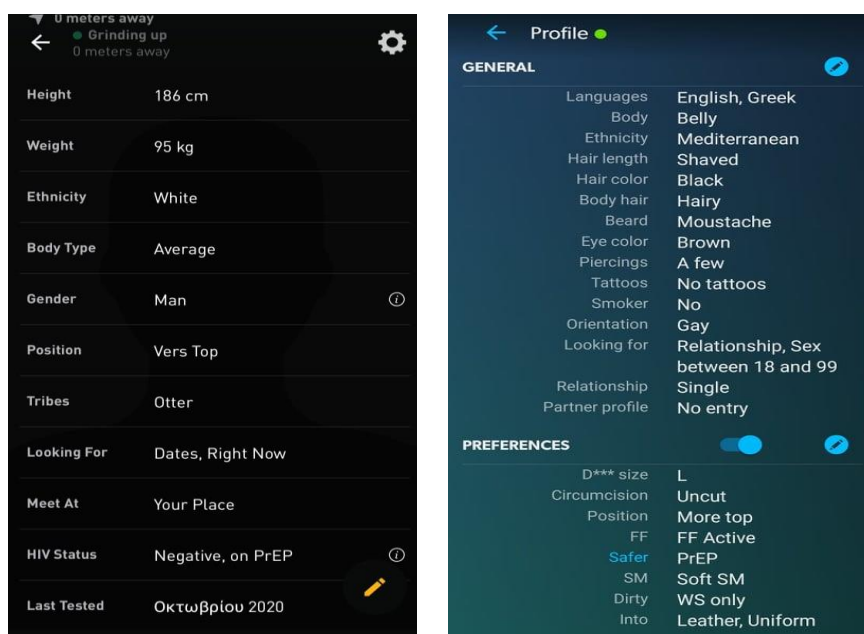
κουήρ φαινομενολογίας με την θεωρία της επιτελεστικότητας του φύλου, που αποσκοπεί στην κατανόηση της υλοποίησης των σωμάτων στα ψηφιακά περιβάλλοντα εστιάζοντας στις τεχνολογίες του εαυτού που αναλαμβάνουν οι χρήστες προκειμένου να ενταχθούν στο πεδίο της επιθυμίας. Κεντρικές αναλυτικές κατηγορίες που διαπερνούν και τις δυο ενότητες αποτελούν το σώμα, η σεξουαλικότητα και η επιθυμία, ως διαδικασίες επιτελεστικής (ανα)κατασκευής του υποκειμένου εντός κυρίαρχων λογοθετικών σχηματισμών και ασύμμετρων σχέσεων εξουσίας.

3.1 Το Ψηφιακό Αρχείο των Ηδονών

Επιχειρώντας να διερευνήσουμε την διαδικασία του profile-making με όρους ψηφιακής σωματοποίησης στα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών, χρειάζεται να κάνουμε εξ αρχής λόγο για ένα σώμα υβριδικό (Roth, 2014), το οποίο αναπαράγεται πολυμεσικά: εικόνες, αριθμοί, ανατομικές και προσωπικές πληροφορίες στην μορφή λιστών, και περιγραφές του ίδιου του χρήστη για την σωματοδομή του, συντελούν μια ποσοτικοποιημένη ανασύσταση του σώματος στο προφίλ επιβεβαιώνοντας αυτό που λέει ο Lévy, πως «καθώς δυναμικοποιείται, το σώμα πολλαπλασιάζεται» (Lévy, 1999, σ. 42), ενσωματώνοντας δηλαδή τη γενικότερη λογική της ύπαρξης του υποκειμένου στα ψηφιακά μέσα ως «τμητού» (dividual) και όχι ως «ατόμου» (individual), ως παραγόμενου δηλαδή από δεδομένα που υπόκεινται σε συγκεκριμένες μορφές ελέγχου (Deleuze, 2001· Galloway, 2004), μέρος μιας ψηφιακά διαμοιρασμένης παρουσίας. Κατά την διαδικασία του profile-making αυτή συγκροτείται στο επίπεδο του interface μέσω της διαχείρισης του εαυτού ως αρχείο (Αθανασίου, 2004), δηλαδή μέσα από συγκεκριμένες τεχνο-πρακτικές και τεχνο-επιτελέσεις (Leeker, et.al., 2017), τις οποίες καλούνται να ακολουθήσουν οι χρήστες προκειμένου να αισθητικοποιήσουν το ψηφιακό τους ίχνος (Clough, 2008· Κυριακόπουλος, 2020).

Όπως στα περισσότερα κοινωνικά δίκτυα, στο Grindr και το Romeo βασική τεχνο-πρακτική για την σύσταση της ψηφιακής σωματοποίησης των χρηστών, είναι η δημόσια ανάρτηση της προσωπικής φωτογραφίας-προφίλ, η οποία αποτελεί την προσωποποίηση του χρήστη στο πλέγμα των διεπαφών και εμφανίζεται σε full screen μέγεθος μόλις κάποιος εισέλθει στο προφίλ του. Εξίσου κεντρικής σημασίας στην

επιτυχή φιλοτέχνηση του προφίλ είναι η κατάλληλη λεκτική περιγραφή και αυτοπαρουσίαση των χρηστών στα κειμενικά πλαίσια και στις λίστες κατηγοριοποίησης που παρέχονται από τις πλατφόρμες (εικ.4-5). Τα δομικά στοιχεία αυτών των κατηγοριοποιήσεων περιλαμβάνουν πληροφορίες για συγκεκριμένα στοιχεία της προσωπικότητας και των ενδιαφερόντων του χρήστη, ενώ κυρίως επικεντρώνονται στην χαρτογράφηση της ανατομίας του σώματος, από το ύψος, το βάρος, την τριχοφυΐα, το χρώμα μαλλιών και ματιών έως το μέγεθος του πέους, την ύπαρξη περιτομής κ.α., και των σεξουαλικών προτιμήσεων και επιθυμητών πρακτικών πχ. «σεξουαλικός ρόλος», επιθυμητά ηλικιακά όρια, kinks, ασφαλές ή μη ασφαλές σεξ κ.α. (εικ.4, 5). Μέσα από αυτές τις περιγραφές ο χρήστης καλείται να επιτελέσει αρχικά μέσω του λόγου την σεξουαλική του αυτοπαρουσίαση ως επιθυμητ(ικ)ό υποκείμενο, να εκφράσει την επιθυμία του και έτσι να αυξήσει τις πιθανότητες να προσελκύσει άλλους γκέι άντρες με κοινά σεξουαλικά ενδιαφέροντα.

(εικ.4-5). Οι λίστες αυτοπαρουσίασης του χρήστη στα προφίλ των Grindr και Romeo αντίστοιχα.

Υπό αυτή την έννοια μπορούμε να δούμε την ίδια την ψηφιακή πλατφόρμα, την αρχιτεκτονική των πλαισίων συμπλήρωσης που παρέχει το δίκτυο, και τις επιλογές που δίνει και τα ερωτήματα που θέτει στον χρήστη μέσω αυτών σχετικά με το σώμα και την σεξουαλικότητα, ως ένα κατεξοχήν παράδειγμα *προτροπής στον λόγο* (incitement to discourse). Με αυτόν τον όρο ο Michel Foucault (1978), πραγματοποιεί μια ρηξικέλευθη ιστορικοθεωρητική ανάγνωση της ιστορίας της

συγκρότησης της σεξουαλικότητας στη νεωτερική Δύση, υπερβαίνοντας την εδραιωμένη υπόθεση της καταστολής και του ελέγχου αυτής, μέσω μηχανισμών όπως είναι η απαγόρευση ή η λογοκρισία, και εστιάζοντας, εν αντιθέσει, στην «έκρηξη λόγων» γύρω από το σεξ που σημειώνεται με την ανάδυση της νεωτερικότητας, ήδη με την Βικτοριανή κοινωνία του 17^{ου} αιώνα, και έκτοτε διαρκώς εντείνεται, στοχεύοντας όχι στην αυταρχική καταστολή της σεξουαλικότητας αλλά αντιθέτως στην κανονικοποιητική της λογοθετική παραγωγή.

Με αυτόν τον τρόπο, μπορούμε να πούμε πως καθώς οι χρήστες των εφαρμογών γνωριμιών εκφράζουν τις επιθυμίες τους και τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις στα προφίλ τους και στις διαπροσωπικές τους συνομιλίες, συμμετέχουν σε σύγχρονες, ψηφιακά διαμεσολαβημένες μορφές μιας *προτροπής στον λόγο*, παράγοντας ένα δυναμικό, διαρκώς ανανεώσιμο και διευρυνόμενο «αρχείο ηδονών» (στο ίδιο). Όπως και τα αρχεία των εξομολογήσεων της πρώιμης νεωτερικότητας στα οποία αναφέρεται ο Foucault, στις εφαρμογές γνωριμιών οι σεξουαλικές φαντασιώσεις και πρακτικές των χρηστών διατυπώνονται, συσσωρεύονται, αποθηκεύονται, ταξινομούνται και αρχειοθετούνται ως πληροφοριακά πλέον δεδομένα, σε πλατφόρμες, ροές πληροφοριών και βάσεις δεδομένων, ενώ ως λόγοι γύρω από το σεξ και την σεξουαλικότητα (ανα)παράγουν και συγκροτούν συγκεκριμένα καθεστάτα αλήθειας, γνώσης και εξουσίας γύρω από αυτά¹⁵.

Ένα πρώτο ερώτημα λοιπόν που τίθεται, καθώς επιχειρούμε να αναλύσουμε την διάρθρωση της σεξουαλικής επικοινωνίας και της μηχανικής των δικτύων γνωριμιών, είναι ποιο είναι το περιεχόμενο αυτών των λόγων (αλλά και των εικόνων και αναπαραστάσεων) και ποια η υφολογία και η επιτελεστικότητα των αθρώσεων δύναμης που τους συνοδεύουν. Παράλληλα, ποιος είναι ο ρόλος της αρχειοθέτησης και του ίδιου του αρχείου, όταν αυτό αποτελεί μια ψηφιακή πλατφόρμα με συγκεκριμένη αρχιτεκτονική και πρωτόκολλο (Galloway, 2004, Galloway & Thacker, 2007), που καθορίζει και οργανώνει τους λόγους που παράγονται; Ή όπως χαρακτηριστικά λέει και ο Foucault χρειάζεται να κοιτάξουμε «ποιος μιλάει, από ποιες θέσεις και πλευρές οπτικής, ποιοι είναι οι θεσμοί που προτρέπουν τους ανθρώπους να μιλούν για αυτό (το σεξ) και ποιοι αποθηκεύουν και διαμοιράζουν τα

¹⁵ Για μια αναλυτική επισκόπηση της σημασίας της επεξεργασίας της λογοθετικής παραγωγής της σεξουαλικότητας από τον Foucault και για τον ρόλο που αυτή έπαιξε στις μεταγενέστερες θεωρίες της επιτελεστικότητας του φύλου και του μεταδομιστικού φεμινισμού βλ. Αθανασίου 2006.

όσα λέγονται» (Foucault, 1978 σ.11), προκειμένου να μπορέσουμε να αναλύσουμε τις «πολύμορφες τεχνικές της εξουσίας» (στο ίδιο) που κάνουν την σεξουαλικότητα να διαπερνάει τις πιο μύχιες πλευρές της επιθυμίας, της συμπεριφοράς και της συγκρότησης του υποκειμένου.

3.2. Κυβερνοσαρκικότητες

Στην μονογραφία του «Gaydar Culture: Gay Men, Technology and Embodiment in the Digital Age» (2010), γύρω από την χρήση της σελίδας γνωριμιών Gaydar στο Ηνωμένο Βασίλειο, ο θεωρητικός των σπουδών των νέων μέσω, Sharif Mowlabocus, επιχειρεί μια κριτική κοινωνικοϊστορική προσέγγιση της συγκρότησης αυτού που περιγράφει ως μια «γκέι διαδικτυακή κουλτούρα» άμεσα συνδεδεμένη με την ιστορικότητα του αποκλεισμού και των πρακτικών σεξουαλικής επικοινωνίας των ομοφυλόφιλων αντρών, καθώς και κυρίαρχων μορφών σεξουαλικοποίησης και παθολογικοποίησης του γκέι σώματος. Επισημαίνοντας την ιστορικά σημαίνουσα συσχέτιση ψηφιακότητας και ομοκοινωνικότητας, αλλά και λαμβάνοντας υπόψιν την αδυνατότητα καθολικών απαντήσεων γύρω από τους τρόπους που οι γκέι άντρες δομούν μια ιδιαίτερη ψηφιακή κουλτούρα, ο ερευνητής επιχειρεί μια κριτική διερεύνηση εκείνων των πολιτισμικά κοινών συντεταγμένων που διαπερνούν την γκέι κοινωνικότητα στο διαδίκτυο και παρουσιάζονται με κοινό τρόπο σε διαφορετικά μέσα αναζήτησης ερωτικών συντρόφων και σεξουαλικής διασύνδεσης, αναπτύσσοντας ως κεντρικό αναλυτικό εργαλείο την έννοια της *κυβερνοσαρκικότητας* (cybercarnality). Μέσα από αυτή την έννοια ο Mowlabocus επιχειρεί να σκιαγραφήσει τους κυρίαρχους εκείνους λόγους και πρακτικές που ρυθμίζουν τους μηχανισμούς και τους τρόπους που «το γκέι σώμα κατασκευάζεται, καταναλώνεται και ελέγχεται στα ψηφιακά περιβάλλοντα» (Mowlabocus, 2010α, σ. 60).

Η κυβερνοσαρκικότητα στο έργο του σκιαγραφείται ως ένα λογοθετικό σύνολο, με την Φουκωική σημασία του λόγου ως παραγόμενου και παραγωγού της εξουσίας, που διαπερνάει τις ψηφιακές επιτελέσεις των χρηστών και τα ψηφιακά μέσα για γκέι άντρες, ενώ χαρακτηρίζεται από δυο κυρίαρχες τροπικότητες: την πορνογραφική αναπαράσταση και αναμεσοποίηση του γκέι σώματος, και τις ιστορικά διαμορφωμένες διαδικασίες αυτό-επιτήρησης και βιοπολιτικής σωματικής ρύθμισης

των γκέι αντρών. Όπως υποστηρίζει ο Mowlabocus, και όπως θα δούμε και παρακάτω, αυτές οι τροπικότητες διαπερνούν τα γκέι δίκτυα γνωριμιών τόσο σε επίπεδο περιεχομένου, στο ψηφιακό, δηλαδή, υλικό, τους λόγους, τις αναπαραστάσεις και τα δεδομένα που παράγονται και κυκλοφορούν από τους ίδιους τους χρήστες, όπως είναι οι εικόνες, οι περιγραφές για τον εαυτό, οι επίσημες και ανεπίσημες διάλεκτοι που αναπτύσσονται κ.α., όσο και σε επίπεδο φόρμας, δηλαδή στην ίδια την αρχιτεκτονική των δικτύων που προδιαθέτουν και υπαγορεύουν τις παραπάνω τεχνο-επιτελέσεις.

Η πρώτη τροπικότητα της κυβερνοσαρκικότητας, η αναμεσοποίηση του γκέι αντρικού σώματος στα ψηφιακά περιβάλλοντα μέσα από τους κανόνες και τις λογικές της πορνογραφίας, μας καλεί να εμπλακούμε σε μια ευρύτερη συζήτηση γύρω από την συσχέτιση της πορνογραφίας με τις πολιτικές της αναπαράστασης και της σεξουαλικότητας, αλλά και με την *πορνογραφία της αναπαράστασης εν γένει* (Karpeler, 1986). Καθώς ένα τέτοιο ζήτημα είναι εξ ορισμού πολυπαραγοντικό, και τις τελευταίες δεκαετίες έχει αποτελέσει αντικείμενο αναλύσεων που επισημαίνουν εξίσου τον αντικειμενοποιητικό και πατριαρχικό χαρακτήρα της πορνογραφίας (στο ίδιο), όσο και τη δυνατότητα της να αποτελέσει ένα μέσο κοινή επανοικειοποίησης (Anvramopoulou & Peano, 2016), αναφερόμενος στην πορνογραφία, ως μια ενική κατηγορία, δεν την κατανοώ ως ένα μονολιθικό και ομοιογενές σύνολο αναπαραστάσεων, αλλά επικεντρώνομαι στις συγκεκριμένες συσχετίσεις που αναπτύσσουν με αυτήν οι χρήστες των δικτύων γνωριμιών, μέσα από την διπλή θέση του παραγωγού-καταναλωτή (prosumer).

Η ανάδυση αυτής της νέας ταυτότητας, σύνθετης των εννοιών production/producer και consumption/consumer, έχει ιδωθεί ως καταστατική του Μεταφορντικού καπιταλιστικού μοντέλου παραγωγής, και σημαίνει πως ο πολίτης συμμετέχει ενεργά στην ίδια την παραγωγή των προϊόντων που καταναλώνει, μια διαδικασία που έχει παραδειγματικά ενσωματωθεί στην οικονομία του διαδικτύου και στους τρόπους λειτουργίας των κοινωνικών δικτύων του web 2.0 (Petrova, 2016· Roberts & Cremin, 2017· Terranova, 2000). Σε αυτό το πλαίσιο, τα τελευταία χρόνια έχει αναδυθεί και η έννοια του *Porn 2.0*: η μαζική παραγωγή-κατανάλωση και διαμοιρασμός ερασιτεχνικού πορνογραφικού περιεχομένου από τους χρήστες του διαδικτύου, που έχει αλλάξει ριζικά το πεδίο των διαπροσωπικών σχέσεων, της σεξεργασίας και της ιδιοτικότητας στα ψηφιακά περιβάλλοντα (Tziallas, 2015),

σημαίνοντας παράλληλα την διάχυση της γνώσης των συνθηκών και των τρόπων παραγωγής των πορνογραφικών αναπαραστάσεων από την βιομηχανία της πορνογραφίας στους ίδιους τους χρήστες (Jacobs, 2007). Μάλιστα τα δίκτυα γνωριμιών γκέι αντρών λειτουργούν κατεξοχήν ως πλατφόρμες Porn 2.0 λόγω της σεξουαλικής στοχοθέτησης τους αλλά και της διαρκώς εντατικοποιημένης πορνογραφικοποίησης¹⁶ της επικοινωνίας που επιτελείται εντός τους μέσα από την ίδια τους την αρχιτεκτονική (Tziallas, 2015).

Παρότι στο Grindr και το Romeo απαγορεύεται η δημόσια παράθεση γυμνού υλικού λόγω των όρων ένταξης των εφαρμογών στα appstores της Google και της Apple, στα προφίλ των χρηστών επικρατούν μια σειρά άλλων σεξουαλικοποιημένων αναπαραστάσεων όπως εστιασμένες φωτογραφίες στο συνήθως γυμνασμένο και ημίγυμνο σώμα με την απουσία προσώπου, κοντινά πλάνα σε συγκεκριμένα, φетиχοποιημένα σημεία του σώματος, όπως πόδια, μπράτσα ή στήθη, αλλά και οι φωτογραφίες των «ψεύτικων» προφίλ με εικόνες γυμνών μοντέλων ή γνωστών πορνοστάρ. Το τυπικά πορνογραφικό υλικό κυκλοφορεί κυρίως στις διαπροσωπικές επικοινωνίες των χρηστών, στο οποίο αναφέρονται συνήθως μονολεκτικά ως «γυμνές», «nudes», «xxx» ή συγκεκριμένα με το μέλος του σώματος που θέλει κάποιος να δει γυμνό, και δεν αποτελεί απλώς ένα επιθυμητικό στοιχείο για την πραγματοποίηση πρακτικών ψηφιακού σεξ, αλλά διαμορφώνει τις ευρύτερες συνθήκες αυτοπαρουσίασης, επικοινωνίας, και πιστοποίησης της «αυθεντικότητας» των περιγραφόμενων σωματικών χαρακτηριστικών ενός χρήστη.

Στην κυκλοφορία και ανταλλαγή των πορνογραφικών εικόνων διαγράφονται οι τρόποι που οι χρήστες αναλαμβάνουν την επιτέλεση συγκεκριμένων σεξουαλικών ρόλων μέσα από την εμπέδωση συμβατικών διχοτομήσεων και πειθαρχικών ταξινομιών για την γκέι σεξουαλικότητα και σώμα. Αυτές στηρίζονται σε μια πολύ συγκεκριμένη οικονομία των σεξουαλικών ρόλων, άμεσα συνδεδεμένης με τη πορνογραφία, που προδιαθέτει συγκεκριμένες συνθήκες οπτικοποίησης του σώματος και τεχνο-επιτελεστικότητας της σεξουαλικότητας: ο «bottom» ή «παθητικός» άντρας

¹⁶ Με την έννοια της πορνογραφικοποίησης αποδίδεται η συνολικότερη διάχυση των πορνογραφικών και ευρύτερα σεξουαλικών αναπαραστάσεων στο επίπεδο του κοινωνικού, που συνδέεται άμεσα με την πολιτιστική βιομηχανία του θεάματος αλλά και με την ανάδυση των νέων ψηφιακών μέσων και τη δυνατότητα παραγωγής και κυκλοφορίας ερασιτεχνικού πορνό. Για μια διεξοδικότερη ανάλυση της πορνογραφικοποίησης στα Ελληνικά βλ. Λιοτζής, 2017.

οφείλει να έχει φωτογραφίες των οπισθίων του και να ακολουθεί συγκεκριμένες πόζες και σωματικές στάσεις στο πορνογραφικό υλικό που παράγει, οι οποίες να υποδηλώνουν τον «παθητικό» και «δεκτικό» του ρόλο, ενώ αντίστοιχα ο «top», δηλαδή αυτός που αναλαμβάνει τον «ενεργητικό» ρόλο στην διείσδυση, θα πρέπει να αποδεικνύει την «ρώμη» και ετοιμότητά του μέσω φωτογραφιών της στύσης του-ταξινομήσεις που συνδέονται κανονιστικά και αναπαράγονται μεταξύ των χρηστών μέσα από στερεοτυπικές συνδηλώσεις θηλυπρέπειας και αρρενωπότητας.

Για τον Mowlabocus, οι παραπάνω συγκεκριμένες συνθήκες πορνογραφικοποίησης της επικοινωνίας που είναι συνολικά κυρίαρχες στα γκέι dating apps¹⁷ δεν αποτελούν απλά επικοινωνιακές πρακτικές, αλλά λόγω της κοινωνικά επιβεβλημένης αορατότητας του ομοφυλόφιλου σώματος και της κούρη επιθυμίας από τις κυρίαρχες συλλογικές αναπαραστάσεις, συμμετέχουν σε μια ευρύτερη ιστορικά διαμορφωμένη συσχέτιση που έχουν οι γκέι άντρες με την πορνογραφία, ως ένα κοινωνικοποιητικό και ταυτοποιητικό μέσο, μέσα από το οποίο, μεγαλώνοντας, διαμορφώνουν για πρώτη φορά μια αίσθηση σεξουαλικής ταυτότητας (McNair, 1996· Mowlabocus, 2010) και οπτικής κατανόησης του εαυτού. Σε αυτό το πλαίσιο, οι πορνογραφικές αναπαραστάσεις λειτουργούν ως τα κοινωνικοποιητικά φίλτρα εκείνα μέσα από τα οποία οι χρήστες καλούνται να δουν εαυτό και άλλους ως σεξουαλικά και επιθυμητικά υποκείμενα, αναπτύσσοντας ένα διαρκώς πολιτισμικά ενημερωμένο «πορνογραφικό βλέμμα» (Karppeier, 1986 στο Mowlabocus, 2010), αλλά και αναλαμβάνοντας τον ρόλο του παραγωγού-καταναλωτή του προσωπικού τους πορνογραφικού υλικού (Philips, 2005· Tziallas, 2015). Αυτή η διαδικασία διαμεσολάβησης και αναμεσοποίησης, ωστόσο, λειτουργεί παράλληλα κανονικοποιητικά μέσα από τη δημιουργία συγκεκριμένων ιδεότυπων για το γκέι εύρωστο και γυμνασμένο σώμα (Cambpel, 2004· Light et.al., 2008· Mowlabocus, 2010) ενώ συχνά, ακολουθώντας τις τροπές της mainstream γκέι πορνογραφίας, εκτυλίσσεται γύρω από ηγεμονικά αφηγήματα αρρενωπότητας (στα ίδια) και μορφές δομικού ρατσισμού (Dyer, 1992 στο Mowlabocus, 2010).

Κάτι τέτοιο μας βοηθάει να περάσουμε στην δεύτερη τροπικότητα της κυβερνοσαρκικότητας: την επιτήρηση και βιοπολιτική ρύθμιση των γκέι σωμάτων.

¹⁷ Οι παραπάνω συνθήκες οπτικοποίησης και ο διαμοιρασμός ρόλων είναι ευρέως κοινά στη χρήση των εφαρμογών γνωριμιών. Βλ. Ahlm, 2017· Campbell, 2004· Crooks, 2013· Light et.al., 2008 Mowlabocus, 2010· Phillips, 2015.

Περιγράφοντας αυτή τη διαδικασία, και τους τρόπους που αυτή συνδιαμορφώνει γενικότερα την γκέι ταυτότητα αλλά και τη «ψηφιακή γκέι κουλτούρα», ο Mowlabocus, αντλώντας από τον Foucault αναφέρεται στην ιστορική στοχοθέτηση και παραγωγή της ομοφυλοφιλίας ως μιας διακριτής σεξουαλικής ταυτότητας, ήδη από τον 19^ο αιώνα, μέσα από μια σειρά ιατρικών, ψυχιατρικών και νομικών λόγων και πειθαρχιών (disciplines) που καθιστούν την φιγούρα του ομοφυλόφιλου άντρα σημείο εντατικοποιημένης επιτήρησης και παραγωγικής πειθάρχησης. Αυτές οι διαδικασίες συνεχίζονται να εκτυλίσσονται κατά τον 20^ο αιώνα ενώ εντατικοποιούνται και λαμβάνουν νέες μορφές μετά τη δεκαετία του 1980 και τη πανδημία του HIV/AIDS μέσα από μια σειρά ιατρικών ηθικών πανικών, ελέγχου της γκέι σεξουαλικότητας, και ιατρικής αξιολόγησης των ομοφυλοφιλικών σεξουαλικών πρακτικών ως επικίνδυνων, που σταδιακά συνδέονται με νέες μορφές βιοπολιτικής ρύθμισης και διαδικασίες κανονικοποίησης. Σε αυτό το πλαίσιο αναδύονται τις τελευταίες δεκαετίες διακριτές μορφές αυτορρύθμισης και αυτοπειθαρχίας της σεξουαλικότητας των γκέι αντρών, που συνδέονται με μια ευρύτερη μέριμνα για την καλή υγεία και την ευρωστία του γυμνασμένου, επιθυμητού και επιθυμητικού αντρικού σώματος. Αυτή η μέριμνα συνοψίζεται σε μια αναδυόμενη από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 μητροπολιτική γκέι ταυτότητα και κουλτούρα, την οποία ενσωματώνουν και στην οποία απευθύνονται τα δίκτυα γνωριμιών (Campbell, 2004· Jaque, 2017· Miles, 2017· Mowlabocus, 2010· Shield, 2019), που συνδέεται άμεσα με μια διαρκή προσπάθεια των γκέι υποκειμένων να είναι όσο γίνεται περισσότερο υγιείς, αθλητικοί, sexy, επιθυμητοί και συνολικότερα «καλύτεροι» (Mowlabocus σ. 60). Και οι δυο διαστάσεις της κυβερνοσαρκικότητας, οι πορνογραφικές δομές της σεξουαλικοποίησης και οι βιοπολιτικοί λόγοι γύρω από το σώμα, γίνονται έντονα ορατές στις αυτοπαρουσιάσεις και την επικοινωνία των χρηστών στα δίκτυα Grindr και Romeo.

Όπως επισημαίνεται σε σημαντικό μέρος της βιβλιογραφίας σχετικά με dating sites και apps γκέι αντρών (Campbell, 2004· Chan, 2016· Κανάκης, 2012· Light, et.al., 2008· Mowlabocus, 2010α· Raj, 2011· Roth, 2014· Shield, 2019), αλλά και όπως προκύπτει από την εθνογραφική μου έρευνα, σε μια δυσανάλογα πλειοψηφική μερίδα των προφίλ, υπεροπτικοποιείται, υπερτονίζεται και σεξουαλικοποιείται μια ηγεμονική αρρενωπότητα με συνδηλώσεις ευρωστίας, υγείας και καλής φυσικής κατάστασης, κάτι που σημαίνει τον υπόρρητο ή και άμεσα ρητό αποκλεισμό των

κουήρ υποκειμένων, των θηλυκοτήτων και των άλλων μορφών αρρενωπότητας. Ευρέως γνωστές, τόσο στο πεδίο της έρευνας μου όσο και σε διεθνές πλαίσιο, είναι οι τυποποιημένες και τυποποιητικές φράσεις που αναπαράγονται στα προφίλ, όπως για παράδειγμα το «να είσαι εχέμυθος» (be discreet) ή «αρρενωπός για αρρενωπό», (masc for masc) και άλλες λεκτικές εκφορές που εξυμνούν έναν συγκεκριμένο ιδεότυπο ανδρισμού, καταγγέλλουν, συχνά με υβριστικό λόγο, τους ομοφυλόφιλους «που είναι αδερφές» και υπερτονίζουν στερεοτυπικά στοιχεία της ηγεμονικής αρρενωπότητας όπως την ανδροπρέπεια, την σοβαροφάνεια, την ετεροκανονική συμπεριφορά (γνωστή ως straight-acting) και την εχεμύθεια. Αυτή η υπερθε(α)ματοποίηση της αρρενωπότητας, συνδέεται με άλλες μορφές δομικής βίας και αποκλεισμού μέσα από εκφράσεις όπως το «no femmes, no fats, no Asians/blacks» και μια σειρά άλλων διαθεματικών αρθρώσεων του ρατσισμού μέσα από λεπτές και διαφορετικές κάθε φορά συνδέσεις συντεταγμένων εθνικότητας, φυλής, σεξουαλικής υγείας, αρτιμέλειας, σωματοδομής και ηλικίας. Μάλιστα, στο πλαίσιο της ριζωματικής διασύνδεσης και της μιμητικής και οριζόντιας διάστασης του διαμοιρασμού που χαρακτηρίζει την παραγωγή ικότητας (virality) στα νέα μέσα (Sampson, 2012), αυτά τα στερεοτυπικά κατηγορήματα αναπαράγονται διαρκώς μεταξύ των χρηστών, αποκτούν την ιδιότητα του viral και καθιερώνονται μέσω της επιτελεστικής τους επανάληψης μεταξύ των χρηστών ως κοινή γνώση και «πραγματικότητα».

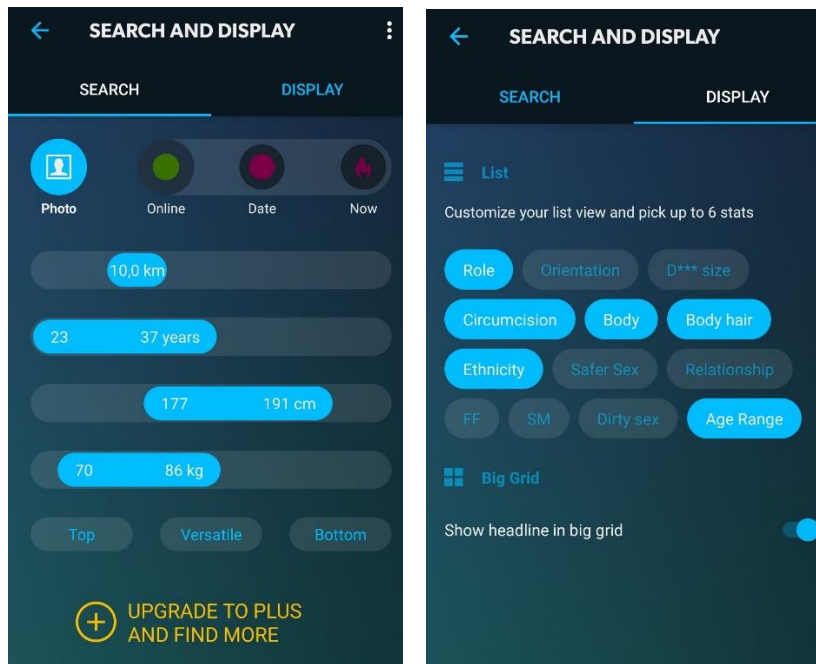
Μέσα από τις παραπάνω συνθήκες οπτικοποίησης και λογοθετικής κατασκευής παράγονται συγκεκριμένες τυπολογίες οπτικού-σωματικού υλικού και αναδύεται μια παιδαγωγική της σεξουαλικότητας που ορίζει ποιες σωματικότητες είναι περισσότερο επιθυμητές και με ποιους τρόπους· μέσα από μια πορνογραφικοποιημένη λογική κατάτμησης και ταξινόμησης των μελών του σώματος, και μια κατηγοριοποίηση της γκέι σεξουαλικότητας σε προδιαγεγραμμένους και στερεότυπους διακριτούς ρόλους. Όλα τα παραπάνω παράγουν μια πολύ συγκεκριμένη πολιτική οικονομία των αναπαραστάσεων (Mowlabocus, 2010α), στην οποία αποκρυσταλώνονται ηγεμονικά αφηγήματα και εξουσιαστικοί λόγοι στην μορφή ιδεατών εικόνων για το σώμα, το φύλο και τη σεξουαλικότητα. Αυτή, διαπερνάει την δημόσια επιτελεστικότητα του φύλου στις εφαρμογές γνωριμιών γκέι αντρών τόσο σε επίπεδο διυποκειμενικής επικοινωνίας, αλλά όπως θα δούμε και σε επίπεδο πλατφόρμας, καθώς η αρχιτεκτονική των

εφαρμογών συμμετέχει ενεργά στην εμπέδωση και αναπαραγωγή συγκεκριμένων νορμών σχετικά με το γκέι σώμα και σεξουαλικότητα, μετέχοντας και (ανα)παράγοντας μια συγκεκριμένη οικονομία της επιθυμίας και της αναγνώρισης.

3.3 Η Οικονομία της Επιθυμίας και της Αναγνώρισης

Προκειμένου να μπορέσουμε να κατανοήσουμε την συγκρότηση της σεξουαλικότητας και της σωματικότητας των γκέι αντρών μέσα από την εμπλοκή τους με την ψηφιακότητα στο πεδίο των δικτύων γνωριμιών, χρειάζεται να κοιτάξουμε και πέραν του επιπέδου της διυποκειμενικής επικοινωνίας, στην συσχέτιση μεταξύ χρήστη-δικτύου, που όπως υποστηρίζω, παίζει εξίσου καταλυτικό ρόλο στις διαδικασίες της ψηφιακής υποκειμενοποίησης. Για να προσεγγίσουμε αυτή τη σχέση χρειάζεται να κοιτάξουμε τους τρόπους που τα ψηφιακά περιβάλλοντα διαρθρώνονται μέσα από μια αξιωματική αμφισημία: παρότι τα δίκτυα και τα πρωτόκολλα των σελίδων είναι ριζωματικά, οριζόντια και ανοικτά, ενσωματώνοντας εξίσου το φαντασιακό μιας επικοινωνιακής απελευθέρωσης αλλά και την εξέλιξη ενός ριζωματικού οριζόντιου ελέγχου (Deleuze, 2001· Galloway 2004), ταυτόχρονα στηρίζονται σε και συγκεράζουν κεντρικές, κάθετες και ιεραρχικές μορφές οργάνωσης (Galloway & Thacker, 2007). Κάτι τέτοιο συμβαίνει μέσα από την ίδια την διάρθρωση του λογισμικού, το οποίο όχι απλά διαμεσολαβεί, αλλά ενεργά διαμορφώνει και συγκροτεί τις δυνατότητες της διυποκειμενικής επικοινωνίας (Parikka, 2012), παρέχοντας ένα συγκεκριμένο format και σύνολο κανόνων που χρειάζεται εκείνοι να ακολουθούν: αποτελείται, δηλαδή, από μια συγκεκριμένη σύνταξη και δομή (Galloway, 2004· Galloway & Thacker, 2007), οι οποίες παρέχουν το πλαίσιο της τεχνοκοινωνικότητας που μπορεί να παραχθεί εντός τους, αλλά και τον ορίζοντα όλων των δυνατών τεχνο-πρακτικών και τεχνο-επιτελέσεων των χρηστών. Παράλληλα, το ίδιο το λογισμικό περιβάλλον, από τον κώδικα, το πρωτόκολλο, τους αλγόριθμους, έως τις δικτυώσεις και τα πλαίσια διεπαφής αποτελούν κοινωνικο-ιστορικά κατασκευασμένα τέχνηρα, και ως τέτοια ενσωματώνουν ιδεολογία και διαπερνούνται από σεξουαλικές, έμφυλες και φυλετικές συντεταγμένες (Noble, 2018), παρόμοιες με αυτές που είδαμε να αναπαράγονται στους λόγους των χρηστών.

Για να γίνει αντιληπτό κάτι τέτοιο, χρειάζεται να κοιτάξουμε σε συχνά αδιόρατες πλευρές της αρχιτεκτονικής των πλατφόρμων, που στο πλαίσιο της καθημερινής τους χρήσης φυσικοποιούνται και για αυτό ακριβώς χρήζουν προσεκτικής ανάλυσης και κριτικής επεξεργασίας. Ένα τέτοιο παράδειγμα στα γεωκοινωνικά δίκτυα γνωριμιών γκέι αντρών υποστηρίζω πως είναι ο τρόπος συγκρότησης του φιλτραρίσματος των εμφανιζόμενων προφίλ, δηλαδή η δυνατότητα που δίνεται στον χρήστη να πραγματοποιεί εξατομικευμένες αναζητήσεις μέσα από τον αποκλεισμό συγκεκριμένων τύπων προφίλ που εκείνος επιλέγει. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την παροχή «φίλτρων» στην βάση της επιθυμητής σωματοδομής (ύψους, βάρους, ύπαρξης τριχοφυΐας κ.α.), του εύρους ηλικίας, του σεξουαλικού ρόλου, ή ακόμα και των συμπληρωμένων στοιχείων που παραθέτει ένα προφίλ (εικ. 6-7). Για να εξηγήσω το τελευταίο, ένας χρήστης του Planet Romeo μπορεί, για παράδειγμα, να επιλέξει να μην εμφανίζονται στην αναζήτηση του εκείνοι οι χρήστες που δεν γράφουν δημόσια στα προφίλ τους το αν έχουν περιτομή ή όχι, ή που δεν αναφέρουν πληροφορίες σχετικά με το μέγεθος του πέους τους, μέσα από τη χρήση φίλτρων τα οποία του παρουσιάζουν και τον φέρνουν σε εγγύτητα μόνο με εκείνους που παρέχουν αυτά τα στοιχεία. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά εξισώνονται με τη δυνατότητα «φιλτραρίσματος» των χρηστών που δεν αναφέρουν δημόσια την εθνικότητά τους, την ηλικία τους ή το HIV status τους, στον βαθμό που για τις εφαρμογές γνωριμιών αυτές οι ταυτοτικές κατηγορίες δεν γίνονται αντιληπτές ως σημαίνουσες κοινωνικές θέσεις υποκειμένου αλλά παρασκευάζονται στο πλαίσιο της πλατφόρμας ως αϊστορικά σημεία, μέρος μιας ευρύτερης διαδικασίας παραγωγής ποσοτικών λιστών και τυποποιήσεων γύρω από το σώμα και τη ταυτότητα. Με αυτόν τον τρόπο τα δίκτυα γνωριμιών επιτελούν την πραγματοποίηση συγκεκριμένων υποκειμενικότητων και επιτρέπουν τον ψηφιακά διαμεσολαβημένο αποκλεισμό τους από το πεδίο της επιθυμίας, μέσω μιας «απλής» τεχνολογικής διαδικασίας «sorting out».

(εικ.6,7) Screenshot με τις δυνατότητες φιλτραρίσματος των προφίλ.

Άλλες διαστάσεις τέτοιων μορφών πραγματοποίησης στο πλαίσιο της αρχιτεκτονικής της πλατφόρμας θεωρώ πως αρθρώνονται μέσω της διαρκούς κατάτμησης, ρύθμισης και οργάνωσης του ποσοτικοποιημένου σώματος, αλλά και της συνολικότερης πορνογραφικοποίησης, τυποποίησης και κατηγοριοποίησης της γκέι σεξουαλικότητας. Για παράδειγμα το Grindr καλεί τους χρήστες του να ορίσουν τον αυτοπροσδιορισμό τους, αλλά και να συγκεκριμενοποιήσουν τις αναζητήσεις τους, εντασσόμενοι σε διαφορετικές σεξουαλικές «φυλές», τα λεγόμενα tribes, δηλαδή μέσα από την ταύτιση τους με συγκεκριμένες σεξουαλικοποιημένες και φετιχοποιημένες κατηγορίες που κυρίως αντλούνται από την mainstream πορνογραφία, όπως Daddy, Discreet, Jock, Otter, Twink κ.α.¹⁸, κατηγοριοποιήσεις που για σημαντική μερίδα των συνομιλητών μου φαντάζουν στερεοτυπικές και

¹⁸ Ενώ κάποιοι από αυτούς τους όρους έχουν μια ευρύτερη ιστορικότητα στο πλαίσιο της γκέι κουλτούρας ήδη από τη δεκαετία του 1970, έχουν μαζικοποιηθεί ιδιαίτερα μέσα από την βιομηχανία της πορνογραφίας τα τελευταία χρόνια και ακολουθούν τον τρόπο δόμησης των πορνογραφικών σελίδων και τις κατηγοριοποιήσεις του πορνογραφικού υλικού σε αυτές, οι οποίες, στο πλαίσιο των εφαρμογών γνωριμιών εφαρμόζονται στους ίδιους τους χρήστες, πραγματοποιώντας μια διαδικασία οργάνωσης και ταξινόμησης των σωμάτων. Το πιο προβληματικό στοιχείο αυτής της κατηγοριοποίησης είναι πως ανάμεσα στις διάφορες φετιχοποιημένες κατηγορίες του αντρικού γκέι σώματος παρατίθενται τα άτομα που ζουν με HIV, ως «Poz», καθώς και οι Trans υποκειμενικότητες.

κανονικοποιητικές, ενώ αισθάνονται πως επιβάλλονται σε εκείνους ως ένα ευρύτερο σύστημα κατανομής ρόλων εντός του κανονιστικού αντιστικτικού δίπολου αρρενωπότητας-θηλυπρέπειας.

Γενικότερα μπορούμε να πούμε πως αυτό που νωρίτερα περιγράψαμε ως «πορνογραφικό βλέμμα» (Karpeler, 1986:76), βρίσκεται ήδη ενσωματωμένο στην αρχιτεκτονική των εφαρμογών γνωριμιών και της σεξουαλικοποιημένης και φетиχοποιημένης σωματικής και ταυτοτικής ποσοτικοποίησης μέσα από την οποία καλούνται οι χρήστες να δομήσουν τα προφίλ τους, συμπληρώνοντας λίστες και «τσεκάρωντας κουτάκια», αν αντιληφθούμε την έννοια της πορνογραφίας ακριβώς όπως και η Rosi Braidotti μέσω της Susan Karpeler: ως ένα αναπαραστασιακό σύστημα μέσα από το οποίο το σώμα μετατρέπεται σε μια οπτική επιφάνεια εναλλάξιμων μελών, που παρέχονται, θα πρόσθετα και παράγονται και κυκλοφορούν, ως ανταλλακτικά αντικείμενα (1986 στο Braidotti, 1994, σ.68). Μάλιστα αυτή η διάσταση του πορνογραφικοποιημένου, κατακερματισμένου και ανταλλάξιμου σώματος αποτελεί κεντρική συνθήκη της παραγωγής-κατανάλωσης και κυκλοφορίας του πορνογραφικού υλικού εντός των πλατφόρμων, αλλά και της παραγωγής εκείνης της οικονομίας των αναπαραστάσεων που διέπεται όπως έχουμε ήδη υπογραμμίσει από τις κανονιστικές ευθυγραμμίσεις της ηγεμονικής αρρενωπότητας, της ευρωστίας, και της λευκότητας. Αν όπως υποστηρίζει ο Arroyo (2015, στο Tziallas, 2015), το γυμνό αποτελεί το «νόμισμα» της ψηφιακής γκέι κουλτούρας, με βάση το ηγεμονικό και κανονικοποιητικό «φιλτράρισμα» του πορνογραφικού βλέμματος, που όπως είδαμε ενσωματώνεται εξίσου στα κριτήρια επιλογής των χρηστών όσο και στις αρχιτεκτονικές επιλογές που παρέχονται από τα δίκτυα, η παραγόμενη αξία των οπτικών προϊόντων διανέμεται και κυκλοφορεί μέσα στις πλατφόρμες με ανισοβαρείς τρόπους παράγοντας μια «οικονομική» ασυμμετρία.

Κοιτώντας προσεκτικότερα την αρχιτεκτονική ρύθμιση των ψηφιακών περιβαλλόντων των εφαρμογών γνωριμιών, μάλιστα, βλέπουμε πως αυτές στηρίζονται με πολλούς τρόπους όχι απλώς στην συντήρηση της σεξουαλικής οικονομίας ρόλων, ταυτοτήτων, σωματικών και σεξουαλικών νορμών που παράγεται εντός τους, αλλά επιχειρούν και προς την διαίωνιση της και την προσαύξησή της ασυμμετρίας μέσα από μια σειρά διαφορετικών μηχανισμών παιγνιοποίησης της επικοινωνίας, δηλαδή μέσα από την εγκατάσταση παιγνιωδών συστημάτων

αναγνώρισης και επιβράβευσης, που αποσκοπούν σε ένα μιχειβιοριστικό «εθισμό» των χρηστών στην πλατφόρμα¹⁹.

Παραδειγματικά, ένα από αυτά τα παιγνιώδη συστήματα είναι η κατηγορία Guy Candy στο Planet Romeo, ένας ξεχωριστός χώρος που προστέθηκε στην ιστοσελίδα τα τελευταία δύο χρόνια, υπό την υπόσχεση να παρουσιάσει ένα παγκόσμιο πλέγμα διεπαφών αποτελούμενο από «τα πιο καυτά προφίλ». Αυτό το επιτυγχάνει μέσα από έναν αλγόριθμο που καταμετράει την διαδραστικότητα που δέχεται ένα προφίλ από τους υπόλοιπους χρήστες, δηλαδή τον αριθμό των μηνυμάτων, των likes, των footprints²⁰ κ.α. που λαμβάνει ένας χρήστης, σε συνδυασμό με έναν οπτικό αλγόριθμο που διακρίνει και κατηγοριοποιεί τους διασημότερους χρήστες σε υποσύνολα, ταυτίζοντας τους με συγκεκριμένες σεξουαλικοποιημένες κατηγορίες και ταξινομήσεις στην βάση της σωματικής διάπλασης και της εξωτερικής τους εμφάνισης: jocks, gents, muscle, bears, twink, “bananas”, “apples”, κατασκευάζοντας και οργανώνοντας έτσι τα σώματα σε κυρίαρχες αλγοριθμικές ταυτότητες και κατηγορίες. Αυτή η λίστα, καθώς είναι παγκόσμια και παρουσιάζει τα προφίλ με σειρά δημοφιλίας και όχι απόστασης, προορίζεται αποκλειστικά για την ηδονοβλεπτική κατανάλωση των «πιο καυτών» σωμάτων» (η ίδια η ονομασία της κατηγορίας αποτελεί λογοπαίγνιο του «eye candy») επιτελώντας έτσι τη λειτουργία της πλατφόρμας όχι αποκλειστικά ως δικτύου γνωριμιών αλλά και ως μέσου κατανάλωσης ερασιτεχνικού σεξουαλικοποιημένου υλικού (Tziallas, 2015) που εγκαθιστά, επιβεβαιώνει και αναπαράγει μια κυρίαρχη σεξουαλική οικονομία της προσοχής, της αναγνώρισης και της επιθυμίας.

Όλα τα παραπάνω επιφέρουν ένα έντονα αλλοτριωτικό και αντικειμενοποιητικό συναίσθημα το οποίο περιγράφουν πως αισθάνονται οι

¹⁹ Με την έννοια της παιγνιδοποίησης [gamification], εννοείται η ένταξη των μηχανισμών και της λογικής της λειτουργίας των παιγνιδιών σε μη παιγνιώδη πλαίσια, κάτι που έχει ενσωματωθεί πλήρως στα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η παιγνιδοποίηση λειτουργεί μέσα από την άμεση ή και έμμεση ανάθεση στόχων και την δημιουργία συστημάτων αξιολόγησης και επιβράβευσης, συχνά μέσω της απόδοσης πόντων και εμβλημάτων, με σκοπό την αύξηση της χρήσης και της κατανάλωσης εντός των πλατφόρμων. Για περισσότερα βλ. Fuchs, et.al. 2014.

²⁰ Τα footprints είναι ένα σύστημα επιβράβευσης και επικοινωνίας των χρηστών μέσω σεξουαλικοποιημένων stickers με τα οποία μπορεί ένα χρήστης να δηλώσει τον θαυμασμό του στο προφίλ κάποιου άλλου.

συνομιλητές μου μέσα από την τοποθέτηση τους σε αυτό το πλαίσιο επικοινωνίας, οπτικοποίησης, ταυτοποίησης αλλά και ιεραρχικής ταξινόμησης των σωμάτων τους σε λιγότερο και περισσότερο επιθυμητικά· το οποίο είναι ωστόσο κοινό ακόμα και σε ορισμένους χρήστες που έχουν ανέλθει στην παγκόσμια κατάταξη της επιθυμίας του Guy Candy, χωρίς να γνωρίζουν προηγουμένως πως έχουν ταξινομηθεί σε μια συγκεκριμένη κατηγορία μέσω μιας αλγοριθμικής διαδικασίας παραγωγής της ταυτότητας, με τρόπους που δεν αυτοπροσδιορίζονται οι ίδιοι. Προκειμένου να αποδώσουν το παραπάνω συναίσθημα τυποποίησης και αντικειμενοποίησης, οι συνομιλητές μου πολύ συχνά καταφεύγουν με ιδιαίτερη έμφαση σε οικονομικές μεταφορές μιλώντας για τις δυο εφαρμογές, περιγράφοντάς τες ως μια «αγορά κρεάτων», ένα «σούπερ μάρκετ όπου τα πάντα έχουν μια συγκεκριμένη τιμή και ταμπέλα» ή παρομοιάζοντας την φιλοτέχνηση του προφίλ με εμπορευματικές διαδικασίες «διακόσμησης και παρουσίασης μιας βιτρίνας», ανάγνωσης «των συστατικών ενός προϊόντος» ή διαλογής ρούχων «τα οποία αν δούμε πως δεν μας κάνει το μέγεθός τους τα πετάμε» αναφερόμενοι στις ποσοτικές λίστες και τα πλαίσια παρουσίασης των προφίλ, για να μεταφέρω ορισμένα από τα ακριβή τους λόγια. Παρομοιάζοντας τα δίκτυα γνωριμιών με χώρους εμπορευματικής δραστηριότητας και τους χρήστες με διαφόρων ειδών εμπορεύματα, οι συνομιλητές μου ασκούν μια μορφή κριτικής και εκφράζουν τα αισθήματα αλλοτρίωσης, δυσαρέσκειας και ματαίωσης που αισθάνονται όχι μόνο για την περιθωριακή τους ένταξη στην οικονομία της αναγνώρισης και της επιθυμίας, αλλά και για τους ίδιους τους όρους της παραγωγής της.

Το πιο σημαντικό στοιχείο, ωστόσο, στην χρήση των εμπορευματικών μεταφορών που κυκλοφορούσαν διαρκώς στον αέρα στην διάρκεια όλων των συνεντεύξεων είναι, θεωρώ, ο τρόπος που μέσω αυτών οι συνομιλητές μου αποτυπώνουν μια γενικότερη αίσθηση της μηχανιστικής και οικονομιστικής λογικής που ενσωματώνεται στα ψηφιακά δίκτυα γνωριμιών και εκφράζεται στις παραπάνω μορφές τυποποίησης των ταυτοτήτων και στυλιζαρίσματος της σεξουαλικότητας. Οι ίδιες οι πλατφόρμες αναπαράγουν το σώμα, τις φυλετικές, ηλικιακές κ.α. ταυτότητες και την σεξουαλικότητα ως απλές τυπολογίες ή ένα ακόμα καταναλωτικό προϊόν, ενσωματώνοντας πλήρως την νεοφιλελεύθερη λογική της απόλυτης ελεύθερης επιλογής: ο χρήστης (εκείνος που τοποθετείται από την ίδια τη κυβερνο-λογική των δικτύων ως ο παραδειγματικός χρήστης στη βάση έμφυλων, φυλετικών, ταξικών και

άλλων ταξινομήσεων) πλοηγείται ως ένα θεωρητικά βουλησιαρχικό υποκείμενο, ένας flaneur των ψηφιακών περιβαλλόντων²¹, καλούμενος να καταναλώσει τα οπτικά ερεθίσματα της «φαντασμαγορίας» που παράγουν οι διαδικασίες παραγωγής-κατανάλωσης των σωματικών έξεων και εκφράσεων των άλλων χρηστών, κινούμενος μέσω της δυνατότητας επιλογής ανάμεσα σε μια σειρά οπτικοποιημένων σωμάτων και τυποποιημένων ταυτοτήτων, που παρέχονται σε αυτόν μέσα από το στυλιζάρισμα του φύλου και της σεξουαλικότητας.

Με αυτόν τον τρόπο, κάθε αποκλεισμός στην βάση των κυριαρχικών ταξινομήσεων της αρρενωπότητας, της λευκότητας, της αρτιμέλειας, των διακριτών σεξουαλικοποιημένων και πορνογραφικοποιημένων κατηγοριοποιήσεων κ.α., γίνεται αντιληπτός ως μια απλή επιλογή ή «προτίμηση», αποπολιτικοποιείται και τελικά επιχειρείται η νομιμοποίησή του στο πλαίσιο της λειτουργίας μιας «ελεύθερης αγοράς» (ηγεμονικά) σεξουαλικοποιημένων και επιθυμητικών σωμάτων, και ταυτοτήτων μέσα από την οποία παράγονται και αναπαράγονται κάποια από αυτά ως περισσότερο (ή και αποκλειστικά) επιθυμητικά, ενώ άλλα αποκλείονται ή τοποθετούνται σε περιθωριακή θέση σε μια ηγεμονική οικονομία της επιθυμίας και της αναγνώρισης. Μάλιστα το επιχείρημα της «ελεύθερης επιλογής» και του «γούστου» αναπαράγεται διαρκώς τόσο από τις εφαρμογές όσο και από τους ίδιους τους χρήστες που επιτελούν τις παραπάνω διακρίσεις και τους προαιρετικούς δημόσιους αποκλεισμούς συγκεκριμένων υποκειμένων από το πεδίο της επιθυμίας.

Αντίθετα από αυτή τη λογική, και ανατρέχοντας στο ιστορικό και πλέον διαδεδομένο πρόταγμα του φεμινιστικού κινήματος, πως «το προσωπικό είναι και πολιτικό», υποστηρίζω πως μέσα από τις παραπάνω τροπικότητες γίνονται αντιληπτοί οι τρόποι που κινούνται οι σχέσεις εξουσίας μεταξύ των χρηστών εντός των δικτύων γνωριμιών τόσο σε επίπεδο πλατφόρμας όσο και δυποκειμενικής επικοινωνίας. Αυτό που από πολλούς χρήστες περιγράφεται ως μια «αθώα» «ατομική» περιγραφή ή «απλή» και «προσωπική» έκφραση της επιθυμίας, δεν αποτελεί τίποτα άλλο παρά μια από εκείνες τις «ιστορικά διαμεσολαβημένες ατομικές πράξεις» (Butler, 2006, σ. 389), που ορίζουν το πώς πρέπει να είναι και να επιτελείται το φύλο μέσα από

²¹ Για την αναλυτική του W. Benjamin, ο flâneur είναι η παραδειγματική φιγούρα του νεωτερικού υποκειμένου, που γίνεται αντιληπτός ως ένα αποκομμένος από την κοινωνία περιηγητής με σκοπό του την θέαση και κατανάλωση των διαρκώς ανανεώσιμων αναπαραστάσεων της βιομηχανικής μοντέρνας πόλης. Βλ. Benjamin, 1999.

στερεοτυπικά και κανονιστικά κατηγορήματα για αυτό. Με αυτόν τον τρόπο ταυτόχρονα αποτελούν και μια μορφή εμφυλοποίησης, αν αναλογιστούμε τους λόγους που αναπαράγονται στα προφίλ αλλά και τα κειμενικά πλαίσια της πλατφόρμας μέσα από μια τενχο-επιτελεστική ανάγνωση, ως ομιλιακά ενεργήματα που εγκαλούν τους χρήστες σε συγκεκριμένες επιτελέσεις της σεξουαλικότητας και του φύλου, κάτι που διανοίγει τον δρόμο για μια ευρύτερη κατανόηση της κατασκευής της σεξουαλικότητας και του σώματος στα ψηφιακά περιβάλλοντα γνωριμιών με όρους υλοποίησης και υποκειμενοποίησης.

4. Συν-αισθηματικές Ευθυγραμμίσεις και η Ψηφιακή Υλοποίηση των Σωμάτων

Συνοψίζοντας όσα παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, θεωρώ πως μέσα από την ανάλυση των διαδικασιών που αυτό που περιγράψαμε ως κυβερνοσαρκικότητα σχηματίζει ένα ηγεμονικό, ριζωματικό και οριζόντιο πλαίσιο επικοινωνίας αλλά και την κυρίαρχη πληροφοριακή αρχιτεκτονική μιας «ψηφιακής γκέι κουλτούρας», μπορούμε να αναλογιστούμε και τους τρόπους που, ως λογοθετικός μηχανισμός, λειτουργεί ρυθμιστικά ως προς το πεδίο της επιθυμίας. Όπως ήδη είδαμε, στο πλαίσιο λειτουργίας και απεύθυνσης των εφαρμογών γνωριμιών για γκέι άντρες σε μια συγκεκριμένου τύπου μητροπολιτική γκέι ταυτότητα και κουλτούρα (Campbell, 2004· Jaque, 2017· Miles, 2017· Mowlabocus, 2010), την οποία οι εφαρμογές (ανα)κατασκευάζουν λογοθετικά όσο απευθύνονται σε αυτή, παράγονται συγκεκριμένες ροές λόγων και κυρίαρχων αναπαραστάσεων για την επιθυμία οι οποίες διαπερνώνται από συντεταγμένες αρρενωπότητας, λευκότητας και σωματικής ευρωστίας. Μια τέτοια παρατήρηση μπορεί να μας κάνει να στραφούμε και πάλι στην έννοια των κατευθύνσεων της κούηρ φαινομενολογίας, προκειμένου να αναρωτηθούμε ξανά, σε άλλο πλαίσιο πλέον, «τι σημαίνει για τη σεξουαλικότητα να βιώνεται ως προσανατολισμένη; Τι διαφορά κάνει το προς τι ή ποιον είμαστε προσανατολισμένοι στην ίδια την κατεύθυνση της επιθυμίας μας;» (Ahmed, 2006 α σ.12).

Οι κυρίαρχες αναπαραστάσεις που τίθενται σε διαρκή ριζωματική κυκλοφορία μεταξύ των χρηστών, αλλά και που ταξινομούνται από τις ίδιες τις πλατφόρμες σε ένα ιεραρχικό ταξινομικό σύστημα όπως στην περίπτωση του Guy Candy, αυτή η

πολιτική οικονομία των ηγεμονικών αναπαραστάσεων, συνδέεται με μια συν-αισθηματική οικονομία (affective economy) (Άμεντ, 2018), που ήδη διαμορφώνεται μέσα από και αναδιαμορφώνει την διευθέτηση του δημόσιου συν-αισθήματος (affect), τους τρόπους που αυτό «κυκλοφορεί στην ατμόσφαιρα» και που εντέλει κολλάει στα σώματα, μέσα από μια διαρκή μεταθεσιμότητα των συν-αισθηματικών αποκρίσεων μεταξύ των σωμάτων, η οποία ακολουθεί την κυκλοφορία των σημείων και των κυρίαρχων αναπαραστάσεων²² (στο ίδιο). Μέσα από αυτή τη μεταθεσιμότητα, το συν-αίσθημα έχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει συλλογικές αποκρίσεις και ευθυγραμμίσεις σωμάτων το ένα δίπλα στο άλλο (στο ίδιο), ή όπως θα λέγαμε με όρους κούρη φαινομενολογίας για τα dating apps συγκεκριμένα: να συντάσσει κάποια σώματα μαζί, σε μια κάθετη γραμμή αρρενωπότητας ή λευκότητας, και απέναντι σε άλλα. Καταστατικό ερώτημα μου μέσα από αυτή τη παρατήρηση είναι τι είδους βίες εντάσσονται σε αυτές τις ευθυγραμμίσεις, αλλά και πως εκείνες λειτουργούν όχι μόνο κατασταλτικά αλλά και παραγωγικά ως προς την κατασκευή της επιθυμίας και τη σεξουαλικότητα.

Όπως περιγράφει ο Senthoran Raj, (2011), στην ανάλυση των διατομών σεξουαλικότητας, εθνικότητας και φυλής μέσα από την αυτοεθνογραφία του ως μελαμψού άντρα στο Grindr, η ίδια η μελαμψότητα του δέρματός του, οι συχνές και πάγιες απορρίψεις που δέχεται λόγω αυτής, όσο και η ανάθεση συγκεκριμένων σεξουαλικών ρόλων και τυπολογιών στα σώματά του λόγω του συνολικότερου φαινοτύπου του, συνοψίζονται συχνά σε μια αίσθηση «εκτός τόπου», που έχει όσο πλοηγείται στην εφαρμογή. Μια παρόμοια αίσθηση φαίνεται να ακολουθεί ένα σημαντικό κομμάτι των χρηστών και κυκλοφορούσε διαρκώς στην ατμόσφαιρα κατά την διάρκεια των συζητήσεών μου με τους συνομιλητές μου. Αυτό το συν-αίσθημα «εκτός τόπου» ακολουθεί όλους εκείνους που δεν συμπίπτουν ή δεν ευθυγραμμίζονται με τις γραμμές της ηγεμονικής κυβερνοσαρκικότητας και μάλιστα όσο πιο μεγάλη φαντάζει η απόκλιση της ευθυγράμμισης τόσο πιο εμφατικά

²² Σύμφωνα με την ανάλυση της Ahmed για το συν-αίσθημα, μέσα από την έννοια των συν-αισθηματικών οικονομιών, εκείνο δεν ανοικεί στο υποκείμενο, και ενώ έχει την ιδιότητα να προσκολλάται στα σώματα δεν συσσωρεύεται σε αυτά. Αντιθέτως, είναι μέσα από την κυκλοφορία και την μετακύλιση των συν-αισθημάτων σε μια οικονομική ροή προσκολλήσεων και μεταθέσεων σε διαφορετικά σώματα, αντικείμενα, και λεκτικές μεταφορές που εκείνα επενεργούν στα υποκείμενα και επιδρούν στο πολιτικό. Βλ. Άμεντ, 2018.

περιγράφονται τα ίδια τα συναισθήματα απογοήτευσης, απομόνωσης, αποτυχίας ή και αλλοτρίωσης των υποκειμένων από το ίδιο τους το σώμα. Αυτή η συν-αισθηματική θέση είναι άμεσα συνδεδεμένη και συνώνυμη με μια έννοια κοινωνικοπολιτικής θεσιακότητας στο πεδίο της εξουσίας (Αβραμοπούλου, 2018· Άμεντ, 2018), μπορεί δηλαδή, πιστεύω, με έναν τρόπο να μας δείξει ορισμένα όρια του πολιτικού σώματος, μέσα από τα όρια του επιθυμητ(ικ)ού σώματος. Χαρακτηριστικό είναι πως, τουλάχιστον στο ελληνικό πλαίσιο και στις «ενθουσιάζουσες» μελέτες που έχω πραγματοποιήσει τα τελευταία χρόνια στις εφαρμογές, σώματα μαύρα, τρανς, ανάπηρα γίνονται παρόντα μέσα στα πλέγματα των δικτύων γνωριμιών κυρίως μέσω της προαιρετικής δημόσιας απόρριψής τους στα προφίλ άλλων χρηστών ή μέσω της εμφατικής τους απουσίας. Πέραν αυτής της ταξινόμησης των σωμάτων σε μια συν-αισθηματική οικονομία της αναγνώρισης, η επιθυμία, ως μια μορφή συν-αισθηματικού προσανατολισμού προς κάποια σώματα, και δηλαδή όχι προς κάποια άλλα, λειτουργεί τελικά ως εκείνος ο ρυθμιστικός παράγοντας μέσα από τον οποίο «τα σώματα λαμβάνουν το σχήμα τους» (Ahmed, 2006 β σ.16).

Εφορμώντας από τις παραπάνω σκέψεις, και επιχειρώντας μια σύνδεση της κοινή φαινομενολογίας με την θεωρία της επιτελεστικότητας, πιστεύω πως για να κατανοήσουμε την επιδραστικότητα των δικτύων γνωριμιών στην σεξουαλικότητα και τα σώματα των γκέι αντρών, χρειάζεται να προχωρήσουμε την ανάλυση μας πέραν της έννοιας της αναπαράστασης ή μιας ψυχολογικής ανάγνωσης των προφίλ, όπως επιχειρείται σε παρόμοιες έρευνες (Ilouz, 2017· Mowlabocus, 2010), και να δούμε το interface των ψηφιακών μέσων ως ένα σωματοποιητικό ορίζοντα, μέσα στον οποίο οι χρήστες υποκειμενοποιούνται ως σεξουαλικά, έμφυλα και επιθυμητικά υποκείμενα. Όπως ήδη είδαμε, ο τρόπος που συμβαίνει αυτό στο Grindr και το Planet Romeo, καθώς και στα άλλα δίκτυα γνωριμιών γκέι αντρών τα οποία ακολουθούν πανομοιότυπους κανόνες, σύνταξη, και αρχιτεκτονική, είναι μέσα από το διαρκές στυλιζάρισμα της σεξουαλικότητας, την κατάτμηση και ποσοτικοποίηση του σώματος και την τυποποίηση της γκέι σεξουαλικότητας σε διακριτές ταυτότητες και ρόλους.

Τα παραπάνω, που συνοψίζονται στο σχήμα της κυβερνοσαρκικότητας, τον λογοθετικό δηλαδή μηχανισμό μιας ηγεμονικής και σεξουαλικοποιημένης αρρενωπότητας με όρους ευρωστίας και λευκότητας, εκφράζονται και αναπαράγονται στις αναρτήσεις ψηφιακού υλικού από τους χρήστες, αλλά και στα κειμενικά πλαίσια

και την αρχιτεκτονική της πλατφόρμας, αποτελώντας λεκτικά σημεία που προτείνω πως μπορούν να γίνουν κατανοητά ως ομιλιακά ενεργήματα, εκείνες δηλαδή οι λεκτικές εκφορές που πραγματοποιούν και παράγουν αυτό που κατονομάζουν (Austin, 1955 στο Butler, 2008), και κατ'επέκταση, ως μορφές επιτελεστικής έγκλησης μέσα από τις οποίες ρυθμίζονται συγκεκριμένες κανονιστικές νόρμες σε σχέση με την επιτέλεση του φύλου και της σεξουαλικότητας (Butler, 2008 και 2009), οι οποίες επενεργούν μέσω της επιτελεστικής επαναληψιμότητας από τους ίδιους τους χρήστες ως προς την υλοποίηση των σωμάτων τους (Butler, 2008). Μέσα από μια τέτοια ανάλυση, στο επίκεντρο της συζήτησης τοποθετείται το σώμα όχι ως μια αυθύπαρκτη υλική οντότητα αλλά ως μια ρυθμιστική διευθέτηση στον πεδίο των σχέσεων εξουσίας, και ακόμη περισσότερο, ως το «το πιο παραγωγικό αποτέλεσμα της εξουσίας» (Butler, 2008 σ.43).

Επιστρέφοντας στην μεταφορά του *flâneur* που χρησιμοποίησα προηγουμένως, εκείνο που κατ' ουσίαν τον διαφοροποιεί από τον χρήστη του διαδικτύου είναι πως ο δεύτερος δεν είναι τόσο ένας περιηγητής-καταναλωτής ερεθισμάτων, αλλά παραγωγός και επιτελεστικός δρών της ίδιας του της ψηφιακής παρουσίας (Schipper, 2017), καθώς η συμμετοχή του στις ψηφιακές τεχνολογίες, και η ψηφιακή του σωματοποίηση σε ένα ατομικό προφίλ, εξ αρχής χρειάζεται τον ίδιο ως ενσώματο υποκείμενο διαρκώς να ενεργοποιεί και να κινητοποιεί το ψηφιακό του ίχνος μέσω της συναισθηματικής και σωματικής του ταύτισης με αυτό (Κυριακόπουλος, 2020). Με αυτόν τον τρόπο, ακολουθώντας μια τεχνο-επιτελεστική κατανόηση για το σώμα στα ψηφιακά περιβάλλοντα, κεντρική μου θέση είναι πως χρειάζεται να απομακρυνθούμε από μια διάκριση μεταξύ δυνητικού - εν ενεργεία, online-offline σωματικότητας, ψηφιακής-φυσικής παρουσίας και στην θέση αυτών των διπόλων, που στην βάση τους στηρίζονται και αναπαράγουν με διαφορετικό τρόπο το καρτεσιανό μεταφυσικό δίπολο μεταξύ νου και σώματος²³, να δούμε το συνεχές των διαδικασιών υλοποίησης των σωμάτων στο πεδίο του λόγου και της εξουσίας. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι επεξεργασίες του σώματος στο έργο της Judith Butler, η οποία πηγαίνοντας ένα βήμα πέραν του κοινωνικού κονστρουκτιβισμού και της διάκρισης βιολογικού-κοινωνικού φύλου, απορρίπτει την μεταφυσική θεώρηση της ύπαρξης ενός «φυσικού» υλικού σώματος

²³ Για περισσότερα σχετικά με το καρτεσιανό δίπολο και μια περιοδολόγηση της κριτικής του αποδόμησης μέσω της ανθρωπολογίας σώματος βλ. Μακρυγιώτη, 2004

ως βιολογικού υποστρώματος πάνω στο οποίο εγγράφεται το κοινωνικό (φύλο, σώμα, σεξουαλικότητα) και μας καλεί να αντιληφθούμε το σώμα ως ένα «ρυθμιστικό ιδεώδες»: μια διαρκή και ανοιχτή, δηλαδή, διαδικασία υλοποίησης, η οποία διενεργείται μέσω τελετουργικά επαναλαμβανόμενων πρακτικών επικύρωσης και αποκλεισμού (Αθανασίου, 2008), δηλαδή μέσω της χρόνιας ενστάλλαξης του λόγου στο σώμα δια της επαναληπτικής επιτέλεσης, διαδικασία που ακολουθεί εξίσου την κανονιστική κατασκευή του έμφυλου και σεξουαλικού σώματος, αλλά διατηρεί τη δυνατότητα για αναπάντεχες εκβάσεις, και εναλλακτικές, ανατρεπτικές επιτελέσεις (Butler, 2008 και 2009). Με αυτόν τον τρόπο, η θεωρητικός, δεν δίνει οντολογική προτεραιότητα ούτε στο σώμα ούτε στον λόγο, αλλά βλέπει την συσχέτιση τους μέσα από διαλεκτική αναπαραγωγή και υλοποίηση μέσω της έννοιας της επιτελεστικότητας (performativity), ως μια μορφή υποκειμενοποίησης.

Κάνοντας ένα παραλληλισμό των διατυπώσεων της Butler ως προς τη διάκριση βιολογικού-κοινωνικού φύλου, και επομένως υλικού-υλοποιημένου σώματος σε σχέση με το αντιστικτικό δίπολο ψηφιακής-φυσικής σωματικότητας, προτείνω πως χρειάζεται να δούμε το σώμα των χρηστών στα ψηφιακά μέσα πέραν της υπόθεσης ενός βουλευσιαρχικού υποκειμένου με μια ήδη «δοσμένη», προδιαγεγραμμένη και στατική «φυσική» σωματικότητα, που «εισέρχεται» στον χώρο του διαδικτύου πραγματοποιώντας έλλογες επιλογές και χειρισμούς, και αντιθέτως, στον βαθμό που το σώμα προκύπτει ως μια διαρκής επιτελεστική ενστάλαξη στον λόγο, να κατανοήσουμε την εμπλοκή μας με την ψηφιακότητα με όρους ενός συνεχούς της σωματικής παρουσίας όπως αυτή υλοποιείται επιτελεστικά στο πεδίο του λόγου και της εξουσίας.

Υιοθετώντας μια επιφανειακή πολιτική και αναλυτική για το σώμα (Butler, 2009 σ. 176) σχετικά με τα ψηφιακά μέσα γενικότερα, αλλά και συγκεκριμένα για τα δίκτυα γνωριμιών, μπορούμε να καταλάβουμε τους τρόπους που οι λογοθετικές κατασκευές του εαυτού στα ψηφιακά περιβάλλοντα, και πιο συγκεκριμένα η κυβερνοσαρκικότητα ως σύνολο επιτελεστικών λόγων για το φύλο, τη σεξουαλικότητα, και το σώμα, δεν εγγράφονται απλά στο τελευταίο, καθώς το ίδιο ποτέ δεν αποτέλεσε μια προϋπάρχουσα παθητική υλικότητα. Αντιθέτως, μέσα από αυτούς τους λόγους το σώμα υλοποιείται ως σεξουαλικό και έμφυλο, μέσω της επαναληπτικής τεχνο-επιτελεστικότητας, εντός μιας ψηφιακά διαμεσολαβημένης, αλλά και διάχυτης εκτός των δικτύων, μήτρας κανονικοποιητικών ιδεωδών και

ρυθμιστικών κανόνων γύρω από το φύλο και τη σεξουαλικότητα (Butler, 2008). Για να γίνει κάτι τέτοιο ακόμα πιο κατανοητό, χρειάζεται να εστιάσουμε στην τεχνο-επιτελεστικότητα των χρηστών, βλέποντας τους τρόπους που οι παραπάνω λόγοι και νόρμες αναλαμβάνονται και επιτελούνται από τους ίδιους μέσα από αμφίσημες, κανονιστικές αλλά και επιθυμητικές, επαναληπτικές επιτελέσεις.

4.1. Αναλαμβάνοντας Επιθυμητικές Τεχνολογίες του Εαυτού

Ο μεγαλύτερος αριθμός των συνομιλητών μου καθώς πλοηγούνται στα δίκτυα Grindr και Romeo συχνά νιώθουν να περιορίζονται και να αποκλείονται από την αισθητική της ηγεμονικής αρρενωπότητας που επικρατεί στις συλλογικές αναπαραστάσεις των φωτογραφιών και των κειμένων, περιγράφοντάς μου κατά τη χρήση των δικτύων συναισθήματα αποκλεισμού, απογοήτευσης ή ακόμα και ματαίωσης. Για παράδειγμα, ο Αδάμ, που όπως ο ίδιος λέει είναι «πολύ θηλυπρεπής και αγύμναστος» για τις εφαρμογές γνωριμιών, παρομοιάζει το συναίσθημα που ορισμένες φορές έχει συνδεόμενος στο Grindr με εκείνο το ανοίκειο συναίσθημα που νιώθει όταν μπαίνει ως γκέι υποκείμενο σε έναν χώρο που αισθάνεται ως αυστηρά ετεροκανονικό, κάτι που μας επιστρέφει στην σημασία της *γωνίας* από την οποία εισερχόμαστε σε έναν χώρο (Ahmed, 2006α), τον τρόπο δηλαδή που εντασσόμαστε εντός του ως υποκείμενα, και υποκείμενοι σε σχέσεις εξουσίας, που στην συγκεκριμένη περίπτωση συνοψίζονται σε αυτό που θα περιγράφαμε ως μια αίσθηση «εκτός τόπου».

Ορισμένοι συνομιλητές μου, ωστόσο, περιγράφουν και τους τρόπους εκείνους που παρόμοια συν-αισθήματα και εμπειρίες μέσα στις εφαρμογές τους έχουν οδηγήσει με τον καιρό να αναλάβουν διαφορετικές μορφές έμφυλης τεχνο-επιτελεστικότητας παρουσιαζόμενοι στα προφίλ τους μέσα από μια γενικότερη διαδικασία «αρρενοποίησης»: μέσω δηλαδή της απόκρυψης στοιχείων του προσωπικού τους στυλ, όπως βαμμένα μαλλιά ή συγκεκριμένες ενδυματολογικές επιλογές, τυποποιημένα στυλιζαρίσματα των λεκτικών τους περιγραφών στο προφίλ, και σωματικές στάσεις ή γωνίες εστίασης στις φωτογραφίες τους που δείχνουν τα σώματά τους περισσότερο γυμνασμένα ή αποκλείουν κάθε υπόνοια θηλυπρέπειας. Με παρόμοιο τρόπο οι περισσότεροι περιγράφουν τους τρόπους που μέσα από την

μακροχρόνια πλοήγηση στα δίκτυα γνωριμιών έχουν μάθει πλέον να ενσωματώνουν τις κατάλληλες στάσεις στις γυμνές τους φωτογραφίες, ώστε αυτές να συνάδουν με ή να υπερτονίζουν τον σεξουαλικό τους ρόλο.

Άλλοι συνομιλητές μου, μάλιστα, προκειμένου να επιμεληθούν με πιο επιτυχημένο τρόπο το ψηφιακό τους ίχνος, αναλαμβάνουν νέες συνήθειες σωματικής αυτό-επιτήρησης μέσω του ελέγχου των κιλών τους, της γυμναστικής, και μιας γενικότερης μέριμνας για τον εαυτό, το σώμα και την εικόνα του. Για παράδειγμα, ο Παναγιώτης, δημιουργώντας για πρώτη φορά προφίλ στις εφαρμογές πριν τρία χρόνια όντας υπέρβαρος, παραδέχεται πως η εμπλοκή του με τις πλατφόρμες γνωριμιών, που αρχικά χαρακτηριζόταν από συχνές απογοητεύσεις και «αποτυχίες», όσο και οι διαρκείς κυκλοφορίες των λόγων και των εικόνων εύρωστων και γυμνασμένων σωμάτων στο Romeo, ήταν ο κύριος λόγος για τον οποίο γράφτηκε στο γυμναστήριο, άλλαξε ριζικά το σώμα του και τις διατροφικές του συνήθειες και μπορεί πλέον να δημοσιοποιεί τον εαυτό του online νιώθοντας όπως λέει «ευεξία και αυτοπεποίθηση» για την εικόνα του, και έχοντας αυξήσει ριζικά την επιθυμητικότητα του και τις αλληλεπιδράσεις που δέχεται από άλλους χρήστες. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνει περιγράφοντας τα οφέλη που ο ίδιος νιώθει πως έχει αποκομίσει: «δεν είναι μόνο μπράτσα, είναι μια ολόκληρη κουλτούρα που χρειάζεται να αποκτήσεις».

Παράλληλα, έχει ενδιαφέρον να δούμε τους τρόπους που οι δοσμένες τυποποιήσεις της πλατφόρμας τύπου Bear, Twink, Otter κ.α. καταναλώνονται, ενσωματώνονται και εν τελεί αναλαμβάνονται ως ταυτοτικοί ρόλοι που αναπαράγονται και επιτελούνται από τα ίδια τα υποκείμενα. Κάτι τέτοιο διαφαίνεται μέσα από τις συνεντεύξεις μου με χρήστες, που ενώ αρχικά είχαν ολική ή μερική άγνοια των ίδιων των κατηγοριών ή τις απέρριπταν, με το πέρασμα του καιρού χρήσης των εφαρμογών έχουν εθελοντικά αναλάβει την περιγραφή των σωμάτων τους στα προφίλ μέσα από το συγκεκριμένο ταξινομητικό σύστημα, πρακτική που θεωρούν πως τους έφερε νέες μορφές αναγνώρισης και «επιβράβευσης» μέσα από τα φιλτραρίσματα των υπόλοιπων χρηστών, και που όπως χαρακτηριστικά περιγράφει ο Μάνος βοήθησε πολλούς από αυτούς να τον δουν ακόμα περισσότερο ως σεξουαλικό υποκείμενο. Οι ίδιες κατηγοριοποιήσεις ωστόσο κάνουν τη πλειοψηφία των συνομιλητών μου να νιώθουν «εκτός τόπου» κατά τη χρήση των εφαρμογών όσο δεν καταφέρνουν να προσχωρήσουν σε αυτό που ο Ηρακλής και ο Φίλιππος περιγράφουν ως «αισθητική ματσίλας» και «τοξική αρρενωπότητα», αντίστοιχα.

Προτού οδηγηθούμε σε ορισμένα τελικά συμπεράσματα στην βάση αυτών των παρατηρήσεων, θεωρώ σημαντικό σε αυτό το σημείο να αρθρώσω με ακρίβεια τα σημεία της κριτικής μου απέναντι στις ηγεμονικές αναπαραστάσεις και την οικονομία ρόλων που αναπαράγονται στις εφαρμογές, ώστε αυτή να μην λάβει έναν ομοιογενοποιητικό, καθολικό ή και σεξοφοβικό χαρακτήρα. Για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο είναι ιδιαίτερα σημαντικό να γίνει κατανοητό πως η ανάληψη ενός ηγεμονικά αρρενωπού ρόλου, ή τυποποιημένων κατηγοριών και συσχετίσεων, όπως παραδείγματος χάριν αρρενωπός-θηλυπρεπής, Daddy-Twink κ.α. κατά τη σεξουαλική επαφή και επικοινωνία, δεν αποτελούν αυτόματα, συνολικά και αυθύπαρκτα μια προσχώρηση στην ετεροκανονική εξουσία, αλλά ούτε και μια «μίμηση» του θεωρούμενου ως ετεροκανονικού πρ(ωτ)οτυπου άντρας-γυναίκα. Όπως, σημειώνει και η Sarah Ahmed, ωστόσο, αναπτύσσοντας μια παρόμοια συζήτηση γύρω από το ζήτημα της συσχέτισης butch-femme λεσβιών²⁴, κάτι που καταχρηστικά θα μπορούσαμε να αναγάγουμε και στο δίπολο αρρενωπός-θηλυπρεπής για τους γκέι άντρες, τέτοιες διχοτομήσεις γίνονται σημείο προβληματισμού και κριτικής μόνο στον βαθμό που αντί να είναι προαιρετικές ανάγονται σε κανονιστικές, όταν λαμβάνουν δηλαδή έναν αξιωματικό ρόλο προτύπου που χαράζει κατευθυντήριες και διαχωριστικές γραμμές μεταξύ άλλων κουήρ συσχετίσεων, ρόλων και σωμάτων (Ahmed, 2006α σ. 98-99), όπως γίνεται στις κυρίαρχες, τυποποιημένες και επαναλαμβανόμενες δηλώσεις της πλειοψηφίας των χρηστών στα γκέι δίκτυα γνωριμιών.

Είναι λοιπόν στο πλαίσιο της μελέτης και της αναλυτικής της εξουσίας των δικτύων που επιχειρώ, που στέκομαι κριτικά απέναντι στις συγκεκριμένες κατηγοριοποιήσεις αποκλειστικά ως προς τον βαθμό που εκείνες αποτελούν το έδαφος για την ανάδυση και συντήρηση μιας συγκεκριμένης σεξουαλικής οικονομίας που συγκροτείται μέσω αυτών, και που συγκροτεί κανονικοποιητικές νόρμες και διακρίσεις από τις οποίες οι περισσότεροι συνομιλητές μου νιώθουν πως αποκλείονται, ή στις οποίες αισθάνονται πως χρειάζεται να πειθαρχήσουν, ή που

²⁴ Σε αυτό το σημείο η Ahmed αντλεί από τον κριτικό σχολιασμό της Judith Butler που τονίζει πως η συσχέτιση butch-femme λεσβιών δεν αποτελεί «αναπλήρωμα» του ετεροκανονικού διπολισμού άντρας-γυναίκα και άρα μια επιβεβαίωση της υποτιθέμενης φυσικότητας του. Βλ. Butler, 1991 στο Ahmed, 2006 α σελ.97.

ορισμένοι από αυτούς αναλαμβάνουν παραγωγικά προκειμένου να προσανξήσουν το κοινωνικόπολιτισμικό τους κεφάλαιο στην εδραιωμένη οικονομία της προσοχής.

Όπως γίνεται κατανοητό, όλα τα παραπάνω λαμβάνουν ξεκάθαρες σωματοποιητικές και υλοποιητικές διαστάσεις, όσο οι ηγεμονικοί λόγοι και τα συναισθηματικά σημεία κυκλοφορούν επαναληπτικά στα δίκτυα γνωριμιών, παράγοντας συγκεκριμένες τροπικότητες σωματικών επιτελέσεων τις οποίες οι χρήστες καλούνται να ακολουθήσουν προκειμένου να γίνουν αναγνωρίσιμοι ως επιθυμητά υποκείμενα, ενσωματώνοντας και οπτικοποιώντας στις φωτογραφίες τους και τις λεκτικές περιγραφές τους συγκεκριμένες στάσεις, τρόπους ζωής, χειρονομίες και αισθητικές, πειθαρχώντας σε αυτό που αποκαλώ μια *βιοπολιτική της επιθυμίας*. Συνολικότερα, βλέπουμε πως η συσχέτιση ψηφιακής και φυσικής παρουσίας βρίσκεται σε μια διαρκή διαλεκτική σχέση μέσα από την ανάληψη συγκεκριμένων τεχνολογιών του εαυτού²⁵ (Foucault, 1998) (από την γωνία λήψης μιας φωτογραφίας, μέχρι την ανάληψη του υγιούς και αθλητικού σωματικού προτύπου) που συνήθως εκκινούν όχι από αυτό που θα περιγράφαμε καταχρηστικά ως «ενσώματα», δηλαδή «μη ψηφιακή», παρουσία αλλά αντιθέτως από την μέριμνα για την αισθητικοποίηση του ψηφιακού ίχνους, ως επιθυμητό και επιθυμητικό.

Με αυτόν τον τρόπο, η πιο κρίσιμη διάσταση της εμφυλοποιητικής και υλοποιητικής σωματικής διαδικασίας στα ψηφιακά μέσα γνωριμιών, είναι πως εκείνη δεν επιτελείται μόνο μέσω του περιορισμού και του αποκλεισμού, ούτε μόνο γραμμικά μέσω της ταυτοτικής έγκλησης που εκδηλώνεται μέσα από τα πλαίσια συμπλήρωσης της πλατφόρμας ή μέσα από τα ομιλιακά ενεργήματα των χρηστών. Δεν είναι απλώς η γενικευμένη εκφορά του «να είσαι αρρενωπός» ή η ρητή απαγόρευση «όχι χοντροί, όχι θηλυπρεπείς» κ.α., που ρυθμίζουν την σεξουαλικότητα κατασταλτικά, αλλά ένας ευρύτερος και εκλεπτυσμένος κώδικας νορμών που διαχέεται στα δίκτυα λογοθετικά και συν-αισθηματικά, και που εισχωρεί στα σώματα στην μορφή μιας μικροφυσικής της εξουσίας, ως δηλαδή της εξουσίας εκείνης που αρθρώνεται «σαν στρατηγική» και έγκειται «σε μέτρα, σε ελιγμούς, σε τακτικές, σε τεχνικές, σε λειτουργίες» (Foucault, 1989 σ.39), υποβάλλοντας και υπαγορεύοντας, δηλαδή, εκείνες τις τεχνολογίες του εαυτού και τις κατάλληλες επιτελέσεις που

²⁵ Για περισσότερα σχετικά με την έννοια της «επιμέλειας» και των «τεχνικών του εαυτού» ως μορφές αισθητικής της ύπαρξης και διαχείρισης του σώματος βλ. Foucault, 1988

χρειάζεται, και τελικά *επιθυμεί* να αναπτύξει το υποκείμενο προκειμένου να οδηγηθεί παραγωγικά στην απόκτηση επιθυμητικών ταυτοτικών θέσεων και σωματοποιήσεων μέσα στην ευρύτερη οικονομία της επιθυμίας και της αναγνώρισης.

Κάτι τέτοιο σχετίζεται με το ευρύτερο λογοθετικό καθεστώς του likeability, δηλαδή την παραγωγική προσπάθεια των χρηστών για την απόκτηση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου αριθμού δικτύσεων και αλληλεπιδράσεων, και για την προσαύξηση του συμβολικού και συναισθηματικού τους κεφαλαίου με όρους αρεστότητας και επιθυμητικότητας: συνθήκη που αποτελεί την κυρίαρχη τροπικότητα της διαθεσιμότητας των υποκειμένων στα ψηφιακά μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μέσα από την ένταξή τους στον γενικευμένο νεοφιλελεύθερο μηχανισμό αυτό-επιτήρησης και αυτό-κυβερνητικότητας που συμπυκνώνεται στο πρόταγμα «να είσαι ο επιχειρηματίας του εαυτού σου» (Athanasίου, 2019). Αυτή η διαδικασία συνδέεται με τις ευρύτερες υποσχέσεις των νέων μέσων για την επίτευξη μιας αίσθησης αυτοπραγμάτωσης στο πλαίσιο της δικτυωμένης νεωτερικότητας και του νεοφιλελεύθερου καπιταλισμού, οι οποίες ενσωματώνονται παραδειγματικά στα δίκτυα γνωριμιών, όπως είναι το Romeo και το Grindr, και αποτυπώνονται στην ίδια τη διαδικασία του profile-making που αναπαράγει «την ιδέα του εαυτού ως οπτικά και ψηφιακά επιμελημένου, μέσω της παραγωγής και συσσώρευσης δημιουργικής υπεραξίας» (Athanasίου, 2019 σ. 3-4). Εν τέλει, μέσα από την χρήση των δικτύων γνωριμιών οι χρήστες φαίνεται να εμπλέκονται σε ηγεμονικές διαδικασίες υποκειμενοποίησης, που παρά τις απελευθερωτικές και επικοινωνιακές υποσχέσεις των ίδιων των πλατφόρμων, εκείνες λαμβάνουν την μορφή μιας εμφατικής κανονικοποίησης. Αυτό μάλιστα, δεν επιτελείται μονοσήμαντα από μια εγκληματική ή πειθαρχική εξουσία, αλλά λαμβάνει τις διάχυτες διαστάσεις μιας «βιοπολιτικής της επιθυμίας», μέσω της οποίας τα σώματα υλοποιούνται στο ψηφιακό πλαίσιο και εκτός αυτού, μέσα από τις παραγωγικές και επιθυμητικές δυνατότητες της συνδεσιμότητας, της δικτύωσης, της έκφρασης της σεξουαλικότητας, της απελευθέρωσης της επιθυμίας, και ευρύτερα της υπόσχεσης της συναισθηματικής και επιθυμητικής αυτοπραγμάτωσης.

5. Επίλογος: Κουήρ Χαρτογραφήσεις, Συσκευές Εμφυλοποίησης και τι μετά;

Η δικτυωμένη εξουσία έχει διδαχθεί από την ιστορία και μπορεί να αξιοποιήσει όλων των μορφών τις ποικιλίες δύναμης και οργάνωσης: κεντρικής, αποκεντρωμένης, διαμοιρασμένης, βίαιης, καταναγκαστικής, επιθυμητικής, απελευθερωτικής.

Galloway and Thucker, σ.18

Ναι, καλούμαστε επιχειρείται η ευθυγράμμισή μας όσο κατευθύνουμε τις επιθυμίες μας ως γυναίκες προς γυναίκες. Για μια λεσβιακή πολιτική το ζήτημα δεν θα ήταν να υπερβεί τη δύναμη της κάθετης γραμμής ούτε να ζητήσουμε να ζήσουμε τις ζωές μας λες και τέτοιες γραμμές δεν διανοίγουν και κλείνουν χώρους για δράση. Αντιθέτως, ακούμε το κάλεσμα και αισθανόμαστε ακόμα και την κύλιση του στην επιφάνεια του δέρματος μας, αλλά δεν γυρνάμε, ακόμα και όταν αυτές οι λέξεις κατευθύνονται προς εμάς. Με το να μην έχουμε γυρίσει, ποιος ξέρει που μπορεί να στραφούμε.

Ahmed, 2006α σ.107

Στην παρούσα διπλωματική εργασία επιχειρήσα μια κριτική ανάλυση των τρόπων κατασκευής της σεξουαλικότητας και διάρθρωσης της κουήρ σχεσιακότητας στα δίκτυα γνωριμιών Grindr και Romeo. Μέσα από την έρευνά μου, αναδεικνύονται οι τρόποι που το ίδιο αυτό ερώτημα και η οποιαδήποτε αναζήτηση απαντήσεων, αποτελούν μια πολυπαραγοντική συνάρτηση διάχυτων και περίπλοκα διαρθρωμένων σχέσεων εξουσίας, υποκειμενικής θεσιακότητας, και συσχετισμών δύναμης που, εστιάζοντας στις εμπειρίες, τα βιώματα, τα συν-αισθήματα και τις τεχνο-επιτελέσεις των συνομιλητών μου, συνοψίζονται σε ένα ευρύτερο σχήμα διαλεκτικής έντασης μεταξύ των υποσχέσεων των ψηφιακών μέσων για τη παροχή νέων μορφών σεξουαλικής και επιθυμητικής απελευθέρωσης και των πάγιων μηχανισμών ελέγχου της σεξουαλικότητας και της κανονικοποιητικής υποκειμενοποίησης των γκέι αντρών, που λαμβάνουν νέες μορφές και επιδραστικότητα μέσα από την ενσωμάτωσή τους στην κοινωνική μηχανική των δικτύων γνωριμιών.

Σε αυτό το πλαίσιο, αυτό που περιγράψαμε στην πρώτη ενότητα ως τη συνθήκη της απεδαφοποιητικής υπόσχεσης ενός κουήρ εν δυνάμει των γεωκοινωνικών δικτύων γνωριμιών, μέσα από τη δυνατότητα τους να λειτουργούν ως «κουήρ αντικείμενα», να στηρίζουν, δηλαδή, νέες «λοξές» επαφές και πορείες σώμα

με σώμα μέσω μιας «κουήρ χαρτογράφησης», βρίσκεται σε μια αμφίσημη ισορροπία, και τελικά αίρεται και υπερβαίνεται από τους τρόπους εγγραφής και προσχώρησης των δικτύων και των χρηστών σε ήδη εδραιωμένες αλλά και διαρκώς ανανεωμένες εκφορές και τροπικότητες της έμφυλης εξουσίας: την ετεροκανονική περιχαράκωση του ετερο-ευθυγραμμισμένου δημόσιου χώρου, την εδαφοποιητική αμφισημία των τεχνολογιών του δυνητικού και της τεχνογεωκοινωνικότητας, την ηγεμονικά αρρενωποιημένη και φυλετικοποιημένη κυβερνοσαρκικότητα, αλλά και την, ταυτόχρονα οριζόντια και κάθετη, ψηφιακά διαμεσολαβημένη παραγωγή ηγεμονικών οικονομιών της επιθυμίας και της αναγνώρισης στην βάση αυτής.

Ιδιαίτερα στο πλαίσιο της σύνδεσης της επιθυμητικής οικονομίας των ηγεμονικών αναπαραστάσεων, η οποία συνυφαίνεται στην αρχιτεκτονική των ίδιων των δικτύων, με την βιοπολιτική ρύθμιση του σώματος και της σεξουαλικότητας των χρηστών μέσα από μορφές στυλιζαρισμένης έμφυλης τεχνο-επιτελεστικότητας και υποβεβλημένων τεχνολογιών του εαυτού· καλούμαστε τελικά να αναλογιστούμε τα δίκτυα γνωριμιών Grindr και Romeo ως *συσκευές προσανατολισμού*, και πιο συγκεκριμένα, ως *συσκευές ευθυγράμμισης* (straightening devices)· ως εκείνα δηλαδή τα εμφυλοποιητικά μέσα, τα οποία «ευθυγραμμίζουν οτιδήποτε κουήρ ή λοξό» (Ahmed, 2006α σ. 92), και που στην προκειμένη περίπτωση χαράζουν εσωτερικές, κάθετες γραμμές ετεροκανονικού και ομοκανονικού προσανατολισμού στο πεδίο της σεξουαλικότητας, ανακατευθύνουν τις ροές της επιθυμίας σε κανονιστικές ευθυγραμμίσεις, περιχαράκωνουν και τοποθετούν σε διακριτούς, κάθετους άξονες τις εδραιωμένες κοινωνικές θέσεις υποκειμένου, και «επεκτείνουν συγκεκριμένα σώματα στον χώρο, χωρίς να αφήνουν καθόλου χώρο σε άλλα» (στο ίδιο, σ. 11).

Μέσα από αυτή τη παραδοχή καλούμαστε να εστιάσουμε σε όλες εκείνες τις αδιόρατες μορφές βίας που εγκαθιστούν οι κανονιστικές αυτές ευθυγραμμίσεις και που τελικά γίνονται αισθητές στα σώματα ως ένα στιγμιαίο ή άλλοτε διαρκές συναίσθημα ματαίωσης ή απογοήτευσης, που εντοπίζεται στα λόγια των συνομιλητών μου, και ως μια αίσθηση «εκτός τόπου», όταν ο χώρος των δικτύων γνωριμιών ενοικείται εμφαιτικά από τις ηγεμονικές νόρμες της αρρενωπότητας, της λευκότητας, της αρτιμέλειας και της ευρωστίας. Συνοψίζοντας, και επιστρέφοντας στις μεταφορές της δυνητικότητας από τις οποίες ξεκινήσαμε την συλλογιστική μας πορεία, θα μπορούσαμε να πούμε πως το *εν δυνάμει* των κουήρ διαφυγών μέσω των δικτύων γνωριμιών παραμένει εμμενές σε ένα διαρκές *εν ενεργεία* των ηγεμονικών

σεξουαλικών σχέσεων εξουσίας που επιτελούνται εντός τους, και τελικά της ίδιας της λειτουργίας των εφαρμογών ως *συσκευών εμφυλοποίησης*, με την μορφή μιας, τεχνολογικά διαμεσολαβημένης, εμφατικής κανονικοποίησης των επιθυμητ(ικ)ών σωμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο, ακόμα περισσότερο, καλούμαστε να στρέψουμε την προσοχή μας και σε όλες εκείνες τις παραγωγικές και επιθυμητικές διαστάσεις της εξουσίας, μέσα από την «μικροφυσική» της εισχώρηση στο σώμα, όταν εκείνη διαρθρώνεται ως μια υποβεβλημένη στρατηγική αυτό-εκπλήρωσης, μέσα από την επιθυμητική ταύτιση του υποκειμένου με τον εμφυλοποιητικό κανόνα, όταν δηλαδή εκείνο «γυρνάει» επιτελεστικά και παραγωγικά στο κάλεσμα της στερεοτυπικής εμφυλοποίησης.

Κλείνοντας, ωστόσο, θα ήθελα αντί επιλόγου, να αναρωτηθούμε. Ποιες είναι οι δυνατότητες για την χάραξη *πλάγιων* ή *λοξών* πορειών και γραμμών διαφυγής από τέτοιου είδους «ακαταμάχητες τεχνολογίες του εαυτού»; (Αθανασίου, 2019). Θεωρώ πως η απάντηση σε ένα τέτοιο ερώτημα βρίσκεται στο πεδίο της καθημερινής εμπειρίας των χρηστών, και στις συχνά φευγαλέες εκείνες στιγμές που συμπυκνώνουν κάτι από την εγγενή υπόσχεση της επιτελεστικότητας (Αθανασίου, 2008): την συνεχή της δυνατότητα, δηλαδή, ως ορίζοντα επαναληπτικότητας του κανόνα πάντοτε ανοιχτού στην ενδεχομενικότητα, για απροσδόκητη διάρρηξη της εξιδανικευμένης και θεωρούμενης ως αρραγούς συνέχειας της επαναλαμβανόμενης νόρμας, για διακοπή της ροής της κανονικοποιητικής υποκειμενοποίησης, για αποκάλυψη των κενών και των τρόπων λειτουργίας των εξουσιαστικών μηχανισμών της ίδιας της συγκρότησής της, και για ενναλακτική επιτελεστική αναπαραγωγή, αποτελώντας μια *επανάληψη με διαφορά*.

Τέτοιες στιγμές ενσώματης επιτελεστικής ρήξης από τον κανόνα δεν έρχονται αποκλειστικά με έναν «σχισματικό» ή ριζοσπαστικό τρόπο, αλλά διατηρούν μια σχέση εσωτερικότητας με την εξουσία στην οποία αντιτίθενται. Στο πεδίο της έρευνάς μου, αυτές συχνά αρθρώνονται ως αδιόρατες και ήπιες μορφές αντιστάσεων στους κυρίαρχους τρόπους λειτουργίας της οικονομίας των αναπαραστάσεων και της εμφυλοποιητικής έγκλησης της πλατφόρμας, μέσα από πρακτικές ειρωνείας και αποποίησης των κυρίαρχων ρόλων, όπως στην περίπτωση του Άγγελου που μετά από κάποιο διάστημα χρήσης του Romeo, κουρασμένος από τις στερεοτυπικές επικοινωνίες και αιτήματα των υπόλοιπων χρηστών προς τον ίδιο, αποφάσισε να συμπληρώσει ως μοναδικό στοιχείο για τον εαυτό του πως δεν του αρέσει η Coca-

Cola' ή όπως σε εκείνη του Φίλιππου, ο οποίος εκούσια σταμάτησε να αναπαράγει τυποποιημένο πορνογραφικό υλικό, αντικαθιστώντας το με αυτό που αναγνωρίζει ως καλλιτεχνικό γυμνό με κουήρ αισθητική το οποίο διατηρεί παρά τις όποιες αρνητικές αντιδράσεις. Παράλληλα, αντιστάσεις αρθρώνονται και μέσα από αντιστροφές του κανονιστικού προτύπου, που εντοπίζονται σε ολιγάριθμα προφίλ, όπου οι χρήστες, μιμούμενοι τις viral διατυπώσεις της ηγεμονικής αρρενωπότητας, αναρτούν φράσεις όπως «no toxic masculinity/ no racism/ no femme-phobia», ή και επανοικειοποίησής του, μέσα από τους αυτοπροσδιορισμούς μιας μικρής μερίδας χρηστών ως «περήφανα queer», «πουστάρες» ή «αδελφές».

Ως πιο σημαντικό, ωστόσο, θεωρώ το οριακό εκείνο σημείο που περιγράφουν ορισμένοι από τους συνομιλητές μου, όταν πλέον συσσωρεύεται στο σώμα ένα συναισθηματικό πλεόνασμα από την κυκλοφορία των ηγεμονικών αναπαραστάσεων, των στυλιζαρισμένων σωματοποιήσεων, και των κάθετων ευθυγραμμίσεων, που κάνει, ορισμένες φορές, τα σώματα να στρέφονται μακριά από τα δίκτυα. Κάτι τέτοιο μπορούμε να εντοπίσουμε στα λόγια του Φίλιππου, που μέσα από ένα συναίσθημα συσσωρευμένης κούρασης από την επιθυμητική του επένδυση και την κανονικοποιητική του εμπλοκή με τα δίκτυα γνωριμιών, συνειδητοποίησε πως μέσα από τις εφαρμογές συμμετείχε σε μια αμφίδρομη κανονικοποίηση, καθώς, με τα δικά του λόγια: «σου δίνεται τελικά η ευκολία να κάνεις είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα αυτά τα οποία έχεις πρώτα υποστεί και από τα οποία υποφέρεις». Αυτή η αναστοχαστική στιγμή, τον έκανε σταδιακά «να μην γυρίζει» στο επιθυμητικό κάλεσμα των εφαρμογών, βγαίνοντας απ' τα δίκτυα και δημιουργώντας νέες δικτυώσεις, μέσα από την εμπλοκή του με κουήρ συλλογικότητες και υποκείμενα, στρεφόμενος από την επιθυμία προς άλλα σώματα, επιχειρώντας την στήριξη νέων λοξών πορειών, προς μια διαφορετικού είδους κουήρ κοσμο-ποιητική, με αβέβαιες, εύθραυστες, και ενδεχομενικές εκβάσεις. Έχοντας ακούσει το κάλεσμα, και έχοντας γυρίσει από την άλλη, ποιος ξέρει που μπορεί να στραφεί.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αβραμοπούλου, Ε. (2018). Εισαγωγή. Πολιτικές Εγγραφές του Συν-αισθήματος. Στο Ε. Αβραμοπούλου (επιμ.), *Το Συν-αίσθημα στο Πολιτικό*, 11-70. Αθήνα: Νήσος.

Αθανασίου, Α. (2004). Εθνογραφία στο διαδίκτυο ή το διαδίκτυο ως εθνογραφία: δυνητική πραγματικότητα και πολιτισμική κριτική. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 115, 49-74.

Αθανασίου, Α. (2006). Εισαγωγή: Φύλο, Εξουσία και Υποκειμενικότητα μετά το «δεύτερο κύμα». Στο Α. Αθανασίου (επιμ.) *Φεμινιστική Θεωρία και Πολιτισμική Κριτική*, 13-139. Αθήνα: Νήσος.

Αθανασίου, Α. (2008). Εισαγωγή: Υλοποιώντας το Έμφυλο Σώμα: Η Πολιτική Υπόσχεση της Επιτελεστικότητας. Στο J. Butler, *Σώματα με Σημασία: Οριοθετήσεις του «Φύλου» στον Λόγο* (μτφρ. Π. Μαρκέτου, εισαγωγή-επιμέλεια, Α. Αθανασίου). Αθήνα: Εκκρεμές. Έτος πρώτης δημοσίευσης 1993.

Αμεντ, Σ. (2018). Συν-αισθηματικές Οικονομίες. Στο Ε. Αβραμοπούλου (επιμ.), *Το Συν-αίσθημα στο Πολιτικό*, 129-166. Αθήνα: Νήσος. Έτος πρώτης δημοσίευσης: 2004.

Butler, J. (2006). Παραστασιακές επιτελέσεις και συγκρότηση του φύλου: Δοκίμιο πάνω στη φαινομενολογία και τη φεμινιστική θεωρία. Στο Α. Αθανασίου (επιμ.), *Φεμινιστική θεωρία και πολιτισμική κριτική*, 381-407. Αθήνα: Νήσος.

- (2008). *Σώματα με Σημασία: Οριοθετήσεις του «Φύλου» στον Λόγο* (μτφρ. Π. Μαρκέτου, εισαγωγή-επιμέλεια, Α. Αθανασίου). Αθήνα: Εκκρεμές. Έτος πρώτης δημοσίευσης 1993.

- (2009). *Αναταραχή Φύλου: Ο Φεμινισμός και η Ανατροπή της Ταυτότητας* (μτφρ. Γ. Καράμπελας, Εισαγωγή-επιμέλεια Β. Καντσά, επίμετρο Α. Αθανασίου). Αθήνα: Αλεξάνδρεια. Έτος πρώτης δημοσίευσης: 1990.

Γιαννακόπουλος Κ., & Γιαννιτσιώτης Γ. (2010). Εισαγωγή: Εξουσία, αντίσταση και χωρικές υλικότητες. Στο Γιαννακόπουλος Κ., & Γιαννιτσιώτης Γ. (επιμ.),

Αμφισβητούμενοι χώροι στην πόλη: χωρικές προσεγγίσεις του πολιτισμού, 11-58.
Αθήνα : Εκδόσεις Αλεξάνδρεια και Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

Deleuze, G. (2001). *Η Κοινωνία του Ελέγχου* (μτφρ. Καλαμαράς Π.). Αθήνα:
Εκδόσεις Ελευθεριακή Κουλτούρα. Έτος πρώτης δημοσίευσης: 1990.

Πλουζ, Ε. (2017). *Ψυχρή τρυφερότητα: Η άνοδος του συναισθηματικού καπιταλισμού*
(μτφρ. Μ. Στασινοπούλου, επιμ. Γ. Βογιατζής). Αθήνα: ΟΠΟΣΙΤΟ. Έτος πρώτης
δημοσίευσης: 2007

Κανάκης, Κ. (2012). Η επιθυμία για την ταυτότητα και η ταυτότητα της επιθυμίας.
Στο Α. Αποστολέλλη & Α. Χαλκιά (επιμ.), *Σώμα, Φύλο, Σεξουαλικότητα. ΛΟΑΤΚ*
πολιτικές στην Ελλάδα, 137-171. Αθήνα: Εκδόσεις Πλέθρον.

Κυριακόπουλος, Λ. (2020). Για την απόσταση της εικόνας στις (ανα)παραστασιακές
επιτελέσεις των κοινωνικών μέσων. *Ουτοπία*, 133, 63-88.

Lévy, P. (1999). *Δυνητική Πραγματικότητα: Η Φιλοσοφία του Πολιτισμού και του*
Κυβερνοχώρου (μτφρ. Μ. Καραχάλιος). Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική. Έτος πρώτης
δημοσίευσης: 1995.

Λιότζης, Ε. (2017). *Πορνογραφικοποίηση: Ιχνηλατώντας τη Σύγχρονη*
Σεξουαλικότητα. Αθήνα: FUTURA.

Μακρυνιώτη, Δ. (2004). Εισαγωγή. Στο Δ. Μακρυνιώτη (επιμ.), *Τα Όρια του*
Σώματος: Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις, 11-73. Αθήνα: Νήσος.

Μαρνελάκης, Γ. (2014). *Στενές επαφές φύλου, σεξουαλικότητας και χώρου – 7 κείμενα*
του Γιώργου Μαρνελάκη. Αθήνα: Futura.

Μπάτλερ, Τζ. & Αθανασίου, Α. (2016). *Απ-αλλοτρίωση: Η επιτελεστικότητα στο*
πολιτικό (μτφρ.: Α. Κιουπκιολής). Αθήνα: Τόπος.

Παπαηλία Π., & Πετρίδης Π. (2015). *Ψηφιακή Εθνογραφία* [ηλεκτρονικό βιβλίο].
Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο:
<http://hdl.handle.net/11419/6117>

Foucault, M. (1989). *Επιτήρηση και Τιμωρία: Η Γέννηση της Φυλακής* (μτφρ. Κ.
Χατζηδήμου & Ι. Ράλλη). Αθήνα: Εκδόσεις Ράππα. Έτος πρώτης δημοσίευσης: 1976

Ξενόγλωσση

Ahlm, J. (2017). Respectable promiscuity: Digital Cruising in an Era of Queer Liberalism. *Sexualities*, 20 (3), 364-379.

Ahmed, S. (2006a). *Queer phenomenology: orientations, objects, others*. Durham: Duke University Press.

- (2006b). Orientations: Toward a Queer Phenomenology, *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 12 (4), 543-574.

Albrechtslund, A. 2008. 'Online Social Networking as Participatory Surveillance.' *First Monday*, 13 (3).

Albrow, M. (1996) *The Global Age: State and Society Beyond Modernity*, Oxford: Polity Press.

Alexander, J. (2002). Introduction to the Special Issue: Queer Webs: Representations of LGBT People and Communities on the World Wide Web. *International Journal of Sexuality and Gender Studies*, 2 (3): 77-84.

Andrejevic, M. (2005). The Work of Watching One Another: Lateral Surveillance, Risk, and Governance. *Surveillance & Society*, 2(4). doi:10.24908/ss.v2i4.3359

Athanasiou, A. (2017). *Agonistic mourning: Political dissidence and the Women in Black*. Edinburg: Edinburgh University Press.

- (2019). Resisting Irresistible Self-technologies: The Entrepreneurial Subject and the Incitement to Creativity. Στο S. Bempeza, *Geschichte(n) des Kunststreiks*, 9-23). Wien, Linz: Transversal texts.

Avramopolou, E., & Peano, I. (2016). *Porno-graphics and Porno-tactics: Desire, Affect, and Representation in Pornography*. Earth, Milky Way: punctum books.

Bell, D. & Valentine, G (επιμ.). (1995). *Mapping Desire: Geographies of Sexualities*. London, NY: Routledge.

- Bell, D. (2007). *Fucking Geography, Again*, Στο Browne, K., Lim, J., & Brown, G. (επιμ.) *Geographies of Sexualities: Theory, Practices and Politics*, 81-88. England: Ashgate e-Book.
- Benjamin, W. (1999). *The Arcades Project* (μτφρ. Η. Eiland, Κ. McLaughlin). Cambridge: Harvard University Press. Έτος πρώτης δημοσίευσης: 1935.
- Benjamin, W. (2008). *The work of art in the age of mechanical reproduction* (μτφρ. J. A. Underwood). England: Penguin Books.
- Berlant, L. & Warner, M. (1998). Sex in Public. *Critical Inquiry*, 24 (2), 547-566.
- Berry, C., Martin, F., & Yue, A. (2003). *Mobile Cultures: New Media in Queer Asia*. Durham, NC: Duke University Press.
- Blackwell, C., Birnholtz, J., & Abbott, C. (2014). Seeing and being seen: Co-situation and impression formation using Grindr, a location-aware gay dating app. *New Media & Society*, 17, 1117–1136.
- Boellstorff, T. (2008). *Coming of Age in Second Life*. Princeton: Princeton University Press.
- Boellstorff T., Nardi B., Pearce C., & Taylor T.L. (2012). *Ethnography and Virtual Worlds: A handbook of method*. United Kingdom: Princeton University Press.
- Braidotti, R. (1994). *Nomadic Subjects: Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. New York: Columbia University Press
- Caluya, G. (2010) The post-panoptic society? Reassessing Foucault in surveillance studies. *Social Identities*, 16 (5): 621-633. DOI: 10.1080/13504630.2010.509565
- Cairncross, F. (1997) *The Death of Distance: How the Communications Revolution Will Change Our Lives*. Cambridge: Harvard Business School Press.
- Campbell, J.E. 2004. *Getting It On Online: Cyberspace, Gay Male Sexuality and Embodied Identity*. London: Harrington Park Press.

Capling, A., & Nossal, K. R. (2001). Death of Distance or Tyranny of Distance? The Internet, Deterritorialization, and the Anti-Globalization Movement in Australia. *The Pacific Review* 14 (3), 443-465

Chan, S. L. (2016). How Sociocultural Context Matters in Self-Presentation: A Comparison of U.S and Chinese Profiles on Jack'd, a Mobile Dating App for Men Who Have Sex Withn Men. *International Journal of Communication*, 10, 6040-6059.

Cheung, C. (2000). A home on the Web: Presentations of self on personal homepages. In D. Gauntlett (ed.). *Web.Studies: Rewiring media studies for the digital age*. London: Arnold.

Clough, P. (2008). The Affective Turn: Political Economy, Biomedica and Bodies. *Theory, Culture and Society*, 25 (1), 1-22.

Crooks, N. R. (2013) The rainbow flag and the green carnation: Grindr in the gay village. *First Monday*,18(11). Διαθέσιμο στο:

<http://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/4958/3790>

de Certeau, M. (1984). *The Practice of Everyday Life* (μτφρ. S. Rendall). Berkley, Los Angeles: University of California Press

Dodge, M., & Kitchin, R. (2004). Flying Through Code/Space: The Real Virtuality of Air Travel. *Environment and Planning A*, 36, 195-211.

Duncan, N (επιμ.). (2016). *BodySpace: Destabilizing Geographies of Gender and Sexuality*. London: Roudedge.

Escobar, A. (1994). Welcome to Cyberia: Notes on the Anthropology of Cyberculture. *Current Anthropology*, 35(3), 211-231.

Fitzpatrick, C., Birnholtz, J., & Brubaker, J. R. (2015). Social and personal disclosure in a location-based real time dating app. *Proceedings of the 48th Hawaii International Conference on System Sciences (HICSS)* (pp. 1983–1992). New York, NY:IEEE.

Foucault, M. (1978). *The History of Sexuality, Volume 1: An Introduction* (μτφρ. R. Hurley). New York: Pantheon Books. Έτος πρώτης δημοσίευσης 1976

- Foucault, M. (1988). *Technologies of the Self: A Seminar with Michel Foucault*. (L. H. Martin, H. Gutman, P. H. Hutton, Επιμ.). Amherst, Mass: University of Massachusetts Press.
- Fuchs, M., Fizek, S., Ruffino, P., & Schrape, N. (επιμ.). (2014). *Rethinking Gamification*. Luneburg, Germany: Meson Press.
- Galloway, A., R. (2004). *Protocol: How Control Exists After Decentralization*. Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press.
- Galloway, A., R., & Thacker, E. (2007). *The Exploit: A Theory of Networks*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books.
- Gopinath, G. (2005). *Impossible desires: Queer diasporas and South Asian public cultures. Perverse modernities*. Durham, NC : Duke University Press.
- Graham, S. (1998). The end of geography or the explosion of place? Conceptualizing space, place and information technology. *Progress in Human Geography*, 22(2), 165-185.
- Graham, M. (2013). Geography/internet: ethereal alternate dimensions of cyberspace or grounded augmented realities? *The Geographical Journal*, 179(2), 177-182.
- Gross, I. 2003. The Gay Global Village in Cyberspace, Στο N. Couldry, J. Curran (επιμ.) *Contesting Media Power: Alternative Media in a Networked World*, 259-272. Oxford: Rowman and Littlefield.
- Harley, J. B. (1989). Deconstructing the Map. *Cartographica*, 26(2), 1-20.
- Ito, M. (1999). Network Localities: Identity, Place, and Digital Media. Presented in the Meetings of the Society for the Social Studies of Science, San Diego.
- Jacobs, K. (2007). *Netporn: DIY Web Culture and Sexual Politics*. New York: Rowman & Littlefield Publishers.
- Jaque, A. (2017). Grindr Archiurbanism. *Log*, 41, 75-84.

- Kappeler, S. (1986). *The Pornography of Representation*. Cambridge: Polity Press
- Kinsley, S. (2014). The Matter of Virtual Geographies. *Progress in Human Geography*, 38(3), 1-38.
- Kitchin, R., & Dodge, M. (2011). *Code/space: Software and everyday life*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Kurgan, L. (2013). *Close Up at Distance: Mapping, Technology, and Politics*. New York: Zone Books
- Leeker, M., Schipper, I., Beyes, T (επιμ.). (2017) *Performing the Digital: Performativity and Performance Studies in Digital Cultures*. Germany: Transcript.
- Light, B., Fletcher, G., & Adam, A. (2008). Gay Men, Gaydar and the Commodification of Difference. *Information Technology & People*, 21 (3), 300-314
- Marcus, E. G. (1995). Ethnography Of/In the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology*, Vol.24, 95-117.
- Massey, D. (1999). Spaces of Politics, στο Massey, D., Allen, J. & Sarre, P. (επιμ.), *Human Geography Today*, 279-294. Cambridge: Polity Press.
- McNair, Brian (1996). *Mediated Sex: Pornography and Postmodern Culture*. London, New York: Arnold.
- Miles S. (2017): Sex in the digital city: location-based dating apps and queer urban life, *Gender, Place & Culture*, 1-16. DOI: 10.1080/0966369X.2017.1340874
- Mowlabocus, S. (2010). *Gaydar Culture: Gay men, Technology and Embodiment in the Digital Age*. Farnham, Surrey: Ashgate.
- Munt, S. & Bassett, E. & O'Riordan, K. (2002). Virtually Belonging: Risk, Connectivity, and Coming Out On-Line. *International Journal of Sexuality and Gender Studies*, 7, 125-137. 10.1023/A:1015893016167.
- Murray, A. (1995). Femme on the Streets, Butch in the Sheets (A Play on Whores) Alison Murray, Στο D. Bell & G. Valentine (επιμ.) *Mapping Desire: Geographies of Sexualities*, 59-66. London, NY: Routledge.
- Nardi, B. (2015). Virtuality. *Annual Review of Anthropology*, 44, 15-31.

- Noble, U. S. (2018). *Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism*. New York: New York University Press.
- O'Riordan, K. (2005) *From usenet to Gaydar: a comment on queer online community*. *ACM SIGGROUP Bulletin*, 25 (2). pp. 28-32.
- O' Riordan, K. & Phillips, D. J (edit.). (2007). *Queer Online: Media, Technology and Sexuality*. Oxford: Peter Lang
- Parikka, J. (2012). *What is media archaeology*. Cambridge: Polity Press.
- Pearson, K. A. (2005). The Reality of the Virtual: Bergson and Deleuze. *Comparative Literature Issue*, 120 (5), 1112-1127.
- Petrova, L. (2016). "I am just posting myself online" Instagram and Prosumer Identity Practices (Διπλωματική εργασία). Netherlands: University of Rotterdam.
- Phillips, C. (2015). Self Pornographic Representations with Grindr. *Journal of Visual and Media Anthropology*, 1 (1), 65-79.
- Pierre Batiste, D. (2013). "0 Feet Away": The Queer Cartography of French Gay Men's Geo-social Media Use. *Anthropological Journal of European Cultures*, 26 (2), 111-132.
- Raj, S. (2011). Grinding Bodies: Racial and Affective Economies of Online Queer Desire, *Critical Race and Whiteness Studies*, 7(2), 1-12.
- Probyn, E. (1995). VIEWPOINT Lesbians in Space: Gender, Sex and the Structures of Missing, Gender, Place & Culture: *A Journal of Feminist Geography*, 2(1),77-84
- Rheingold, H. (1993). *Virtual Community: Finding Connection in a Computerized World*. London: Minerva Press.
- Roberts, J. M., & Cremin, C. (2017). Prosumer culture and the question of fetishism. *Journal of Consumer Culture*, 0, 1- 18. DOI: 10.1177/1469540517717773
- Roth, Y. (2014). Locating the "Scruff Guy": Theorizing Body and Space in Gay Geosocial Media. *International Journal of Communication*, 8, 2113-2133.

- (2015). Zero Feet Away: The Digital Geography of Gay Social Media. *Journal of Homosexuality*, 1-10. DOI: 10.1080/00918369.2016.1124707

Sampson, T. D. (2012). *Virality: Contagion Theory in the Age of Networks*. Minnesota: University of Minnesota Press

Schipper, I. (2017) From flâneur to co-producer: The Performative Spectator. Στο Leeker, M., Schipper, I., Beyes, T (επιμ.) *Performing the Digital: Performativity and Performance Studies in Digital Cultures*. Germany: Transcript.

Shield, DJ. A. (2019). *Immigrants on Grindr: Race Sexuality and Belonging Online*. Switzerland: Palgrave Macmillan.

Shields, R. (1996). Introduction: Virtual Spaces, Real Histories and Living Bodies. In R. Shields (ed.), *Cultures of Interenet: Virtual Spaces, Real Histories and Living Bodies* (pp. 1-10). London: SAGE Publication Ltd.

Shields R. (2003). *The Virtual*, London: Routledge

Snyder, D. (2002). “I Don't Go By Sean Patrick”: On-Line/Off-Line/Out Identity and SeanPatrickLive.com. *International Journal of Sexuality and Gender Studies*. 7. 177-195. 10.1023/A:1015849201146.

Terranova, T. (2000). Free Labor: Producing Culture for the Digital Economy. *Social Text*, 18 (2), 33-58.

Tziallas, E. (2015). Gamified Eroticism: Gay Male “Social Networking” Applications and Self-Pornography. *Sexuality & Culture*, 19, 759-775. DOI 10.1007/s12119-015-9288-z

Tsang, D. C. (1996). Notes on queer ‘n’ Asian virtual sex. Στο D. Morton (επιμ.). *The material queer: A lesbian and gay cultural studies reader*. Boulder: Westview Press

Turkle, S. (1995). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. New York: Simon & Schuster.

Wakeford, N. (1997). Cyberqueer. Στο S. Munt (επιμ.). *Lesbian and gay studies*. London: Cassell.

Weight, G. M. (1999). “queer wide web?” Ψηφιακή Δημοσίευση. Διαθέσιμο στο: <http://www.english.udel.edu/gweight/prof/web/queer/index.html>>.

Valentine, G. (1996). (Re)Negotiating the 'Heterosexual Street': Lesbian Productions of Space. Στο, N. Duncan (επιμ.) *BodySpace: Destabilizing Geographies of Gender and Sexuality* (σ. 145-154). London: Roudedge.

Vernon, P. (2010). Grindr: A new sexual revolution? *The Observer*. Ανακτήθηκε από: <http://www.guardian.co.uk/media/2010/jul/04/grindr-the-new-sexual-revolution/print>

Virilio, P. 1993: The third interval: a critical transition. Στο Andermatt-Conley, V., (επιμ.) *Rethinking technologies*, 3-10. London: University Of Minnesota Press.